**T.C.**
**MARMARA ÜNİVERSİTESİ**
**BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ**
**SİGORTACILIK ANABİLİM DALI**

# SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI BAĞLAMINDA İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP BEYZA KABATAŞ

İSTANBUL, 2022

**T.C.**
**MARMARA ÜNİVERSİTESİ**
**BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ**
**SİGORTACILIK ANABİLİM DALI**

# SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI BAĞLAMINDA İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP BEYZA KABATAŞ

Danışman: DOÇ. DR. BİRGÜL SOPACI ÖZTUNA

İSTANBUL, 2022

# ÖZET

## SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI BAĞLAMINDA İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de iş kazası, çalışma hayatının en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Ayrıca iş kazası neticesinde oluşan zararlarda, işçi ve işveren kadar Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'nın da oldukça önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak iş kazası sonucunda ortaya çıkan zarar, çoğu zaman SGK'nın sağladığı yararların üzerinde kalmakta ya da SGK tarafından işverene rücu edilmektedir. Böyle bir durumda İşveren Sorumluluk Sigortası (İSS) devreye girmekte ve iş kazasının SGK tarafından karşılanmayan kısımlarını teminat kapsamı altına alan bir güvence yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (İSSGŞ)'deki düzenlemelerin yanı sıra Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin içtihatlarına göre de bu güvence, poliçedeki karşılıklı mutabakat ile sağlanmaktadır. İlgili kararlar doğrultusunda; İSS'nin poliçesinde teminat limitinin şahıs başına net bir biçimde belirlenmiş olması, poliçenin kapsamına girecek olan taşeron veya alt işverenlerin ya da ek bir sözleşme ile belirlenecek olan ek teminatların poliçe kapsamında açık ve net bir biçimde belirtilmesi gerektiği görülmektedir. Dava masrafları ve avukatlık ücreti gibi ücretleri de teminat kapsamına dahil eden İSS, işveren bakımından oldukça elverişli bir sigorta türüdür.

Son zamanlarda İSS poliçelerindeki artış, bu hususa ilişkin yeni ve güncel çalışmaların yapılmasının gerekliliğini göstermektedir. Bu çalışma ile alanda yapılacak mevzuat düzenlemeleri ve güncel çalışmalara katkı sunulması hedeflenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Sosyal Güvenlik, İş Kazası, İşveren Sorumluluk Sigortası

## SUMMARY

## EMPLOYER LIABILITY INSURANCE IN THE CONTEXT OF SOCIAL SECURITY LEGISLATION

Occupational industrial accidents are among the most important problems of working life in our country as well as in the rest of the world. In addition, the Social Security Institution (SSI) has very important responsibilities, as well as the employer and the employee, in the damages resulting from occupational accidents. However, the damage resulting from a work accident often exceeds the benefits provided by SSI or is recourse to the employer by SSI. In such a case, Employer Liability Insurance (ELI) comes into play and emerges as an assurance method that covers the parts of the work accident that are not covered by the SSI.

In addition to the regulations in the Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC) and the General Conditions of Employer Liability Insurance (GCELI), this assurance is provided by mutual agreement in the policy, according to the jurisprudence of the 11th Civil Chamber of the Court of Cassation. In line with the relevant decisions; It is seen that the coverage limit must be clearly determined per person in the policy of the ELI, the subcontractors or sub-employers to be covered by the policy or the additional coverages to be determined by an additional contract should be clearly and specifically stated in the policy. ELI, which includes fees such as litigation costs and attorney's fees, is a very adequate type of insurance for the employer.

The recent increase in ELI policies shows the necessity of conducting new and updated studies on this issue. With this study, it is aimed to contribute to the legislative arrangements and current studies in the field.



**Keywords:** Social Security, Occupational Accident, Employer Liability Insurance

# İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... i
SUMMARY ..... ii
İÇİNDEKİLER ..... iii
KISALTMALAR ..... vii
GİRİŞ ..... 1
1. BÖLÜM ..... 3
SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI, İŞ KAZASI VE İŞ KAZASI NETİCESİNDE EDİMLER ..... 3
1.1. Sosyal Güvenlik ..... 3
1.1.1. Sosyal Güvenlik Tanımı ve Kavramı ..... 3
1.1.2. Sosyal Güvenlik Tarihçesi ..... 10
1.1.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ..... 11
1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi ..... 13
1.1.3. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi ..... 15
1.2. Sosyal Güvenlik Mevzuatı Kapsamında İş Kazası ..... 17
1.2.1. İş Kazasının Unsurları ..... 20
1.2.1.1. Kazaya Uğrayan İşçinin Sigortalı Olması ..... 21
1.2.1.2. İş Kazasının Meydana Geldiği Yer ..... 24
1.2.1.2.1. Kazanın iş yerinde meydana gelmesi ..... 25
1.2.1.2.2. İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle iş kazasına uğraması ..... 26
1.2.1.2.3. Kazanın sigortalının işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğraması ..... 27
1.2.1.2.4. Emziren kadın işçinin süt vermek için ayrılan zamanlarda kazanın gerçekleşmesi ..... 28
1.2.1.2.5. İşçinin işverence sağlanan taşıtla işe gidip gelmesi sırasında kazanın gerçekleşmesi ..... 30
1.2.1.3. İş Kazası Neticesinde Zarar ..... 32
1.2.1.4. İlliyet Bağı ..... 33
1.2.1.4.1. İş ile kaza arasındaki illiyet bağı ..... 34
1.2.1.4.2. Kaza ile zarar arasındaki illiyet bağı ..... 35

1.2.2. İş Kazasının Bildirilmesi ..... 36
1.2.3. İş Kazası Kapsamında Edimler ..... 38
1.2.3.1. Geçici İş Göremezlik ..... 38
1.2.3.2. Sürekli İş Göremezlik ..... 41
1.2.3.3. Ölüm Aylığı Bağlanması ..... 44
1.2.3.4. Evlenme Ödeneği ..... 47
1.2.3.5. Cenaze Ödeneği ..... 47
1.2.3.6. Sağlık Hizmetleri ..... 48
2. BÖLÜM ..... 51
SORUMLULUK KAVRAMI, SORUMLULUK SİGORTALARI VE İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI ..... 51
2.1. Sorumluluk Kavramı ..... 51
2.2. Sorumluluğun Hukuki Kaynağı ..... 53
2.2.1. Kusur Sorumluluk ..... 54
2.2.1.1. Kusur Sorumluluğun Genel Anlamı ..... 54
2.2.1.1.1. Hukuka aykırı fiil ..... 54
2.2.1.1.2. Kusur ..... 55
2.2.1.1.3. Zarar ..... 56
2.2.1.1.4. Uygun illiyet bağı ..... 57
2.2.1.2. Kusur Ehliyeti ..... 58
2.2.2. Kusursuz Sorumluluk ..... 58
2.2.2.1. Hakkaniyet Sorumluluğu ..... 59
2.2.2.2. Dikkat ve Özen Sorumluluğu ..... 60
2.2.2.3. Tehlike Sorumluluğu ..... 61
2.2.3. Zarar Kavramı ..... 63
2.3. Sorumluluk Sigortaları ..... 66
2.3.1. Sorumluluk Sigortalarının Tarihi Gelişimi ..... 69
2.3.2. Sorumluluk Sigortalarının Özellikleri ..... 71
2.3.2.1. Zarar Sigortası Olması ..... 71
2.3.2.2. Malvarlığı Sigortası Olması ..... 72
2.3.2.3. Pasifin Sigortası Olması ..... 73
2.3.3. Sorumluluk Sigortalarının Çeşitleri ..... 74
2.3.3.1. Zorunlu Sorumluluk Sigortaları ..... 74

2.3.3.2. İsteğe Bağlı Sorumluluk Sigortaları ..... 76
2.4. İşveren Sorumluluk Sigortası ..... 77
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ..... 79
SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI BAĞLAMINDA İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI ..... 79
3.1. İşveren Sorumluluk Sigortasının Karşıladıkları ..... 79
3.1.1. İş Kazası Sonucu Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Sağladığı Yardımların Üstündeki ve Dışındaki Tazminat Talepleri ..... 82
3.1.2. SGK'nın Rücu Etmesi Sonucu Talep Edilen Tazminat Miktarı ..... 83
3.1.2.1. Dava Masrafları ..... 85
3.1.2.2. Avukatlık Ücreti ..... 87
3.2. İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ..... 87
3.3. Teminat Limiti ..... 89
3.4. Teminat Dışında Kalan Haller ..... 90
3.4.1. Mutlak Olmayan Haller ..... 91
3.4.1.1. İşçileri, İşveren Tarafından Görev ile Başka Bir Yere Gönderilmesi Yüzünden Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Meydana Gelen İş Kazaları ..... 91
3.4.1.2. İş Kazasının İşçilerin, İşverence Sağlanan Bir Taşıtla İşin Yapıldığı Yere Toplu Olarak Getirilip Götürülmeleri Sırasında Gerçekleşmesi ..... 92
3.4.1.3. Türkiye Cumhuriyeti Sınırları Dışında Meydana Gelen İş Kazaları ..... 93
3.4.1.4. Meslek Hastalıkları Sonucunda Vaki Olacak Tazminat Talepleri ..... 93
3.4.1.5. Manevi Tazminat Talepleri ..... 94
3.4.2. Mutlak Olarak Teminat Dışında Kalan Haller ..... 95
3.4.2.1. Kusurun Varlığı ..... 96
3.4.2.2. Sigortalının Kanuni Sorumluluk Ölçüsünü Aşan Talepler ..... 98
3.4.2.3. Savaş ..... 98
3.4.2.4. Nükleer Yakıt ve İyonlayıcı Radyasyonlar ..... 98
3.4.2.5. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Ortaya Çıkan Zararlar ..... 99
3.5. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri ..... 100
3.5.1. Sigorta Ettirenin Prim Borcu Ödeme Yükümlülüğü ..... 100
3.5.2. Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü ..... 101
3.5.2.1. Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesinde Beyan Yükümlülüğü ..... 101

3.5.2.2. Sigorta Ettirenin Sözleşme Devam Ederken İhbar Yükümlülüğü ..... 104
3.5.2.3. Zararın Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü ..... 108
3.5.3. Sigorta Ettirenin Tazminat Taleplerini Sigortacıya Bildirme Yükümlülüğü ..... 111
3.5.4. Sigorta Ettirenin Koruma ve Kurtarma Tedbirlerini Alma Yükümlülüğü . 112
3.5.5. Sigorta Ettirenin Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü ..... 112
3.6. Sigortacının Yükümlülükleri ..... 113
3.6.1. Rizikonun Gerçekleşmesi ve Tazminat Ödeme Yükümlülüğü ..... 113
3.7. Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı ..... 115
3.8. Sigortacının Rücu Hakkı ..... 116
3.9. Yargıtay Kararları Işığında İşveren Sorumluluk Sigortası'nın İncelenmesi ve Değerlendirilmesi ..... 118
3.9.1. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2019/1259, K.2019/8107 ..... 118
3.9.1.1. Değerlendirme ..... 120
3.9.2. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2019/2278, K.2019/4439 ..... 121
3.9.2.1. Değerlendirme ..... 124
3.9.3. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2013/17468, K.2014/6695 ..... 125
3.9.3.1. Değerlendirme ..... 127
3.9.4. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2013/16889, K.2014/1273 ..... 127
3.9.4.1. Değerlendirme ..... 129
3.9.5. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2016/7325, K.2017/4774 ..... 130
3.9.5.1. Değerlendirme ..... 132
SONUÇ ..... 134
KAYNAKÇA ..... 136

# KISALTMALAR

**AB** : Avrupa Birliği

**BAĞ-KUR** : Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu

**bkz** : Bakınız

**ESK** : Türkiye Cumhuriyeti Emeklilik Sandığı Kanunu

**GİGÖ** : Geçici İş Göremezlik Ödeneği

**GSS** : Genel Sağlık Sigortası

**İK** : İş Kanunu

**İKMH** : İş Kazası ve Meslek Hastalığı

**İSS** : İşveren Sorumluluk Sigortası

**İSGK** : İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

**İSSGŞ** : İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları

**m** : Madde

**SGK** : Sosyal Güvenlik Kurumu

**SHÇEK** : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

**SİGG** : Sürekli İş Göremezlik Geliri

**SSGSSK** : Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

**SSİY** : Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliği

**SSK** : Sosyal Sigortalar Kanunu

**SSKK** : Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu

**TBK** : Türk Borçlar Kanunu

**TC** : Türkiye Cumhuriyeti

**TMK** : Türk Medeni Kanunu

**TMüK** : Terörle Mücadele Kanunu

**TTK** : Türk Ticaret Kanunu

**UÇÖ** **:** Uluslararası Çalışma Örgütü

**vd** **:** Ve diğerleri

**yy** **:** Yüzyıl

# GİRİŞ

Sosyal güvenlik kavramı insanlık tarihinin her döneminde kendisini çeşitli biçimlerde göstermektedir. Birey var olduğu sürece kendisini yoksulluğa iten dolayısıyla da geleceğini tehdit eden risklere maruz kalmakta ve bu risklere karşı kendisini güvence altına alma isteğini barındırmaktadır. Bireyin karşı karşıya kaldığı bu risklere karşı ise sosyal güvenlik anlayışı ortaya çıkmaktadır. Sosyal güvenliğe olan ihtiyacın her daim var olacağı, gelişen ve değişen teknoloji göz önünde bulundurulduğunda her daim bu hususa ilişkin geliştirici düzenlemeler ve değişikliklerin yapılarak bu alanın güncel tutulmasının gerekliliği söylenebilmektedir. Yaşanan bu değişimler, işçi, işveren ve işyeri başta olmak üzere Sosyal Güvenlik Hukuku alanındaki en temel kavramların da yeniden yorumlanması ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Sosyal güvenlik sistemi en basit haliyle "*bireylerin belirli risklere karşı korunması"* şeklinde tanımlanırken, bu riskler arasında iş kazaları önemli bir yer tutmaktadır. Böylelikle iş kazası kavramı da yaşanan gelişmelerle birlikte yeniden yorumlanmaya ve değerlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

İş kazası denildiğinde, beklenmedik bir anda meydana gelen, işçiye maddi ve manevi olarak zarar veren olay olarak tanımlamak mümkündür. Türk Hukuku'nda iş kazası yaşayan sigortalının kapsamı ve bu kapsamda sigortalıya sağlanan yardımlar 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda (SSGSSK) düzenlenmektedir. SSGSSK gereği iş kazası meydana geldikten sonra, sigortalıya veya hak sahiplerine yönelik parasal edimler İş Kanunu ve Meslek Hastalığı (İKMH) sigortası kapsamında, sigortalıya yönelik sağlık hizmeti Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamında sağlanmaktadır. İKMH sigortasından sunulan edimler; geçici iş göremezlik ödeneği (GİGÖ) verilmesi, sürekli iş göremezlik geliri (SİGG) bağlanması, sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması, gelir bağlanmış hak sahibine evlenme ödeneği ve cenaze ödeneği verilmesidir. Bu konuda yürürlükte birçok yasal düzenlemenin olmasına rağmen iş kazalarının sayısı günden güne artış göstermektedir.

İş kazasına uğrayan bir işçinin, geçici iş görememesi, malul kalması, meslekte kazanma gücünü kısmen veya tamamen kaybetmesi ya da hayatını yitirmesi muhtemeldir. Bu sonuçlardan biri meydana geldiğinde işçi ya da bakmakla yükümlü olduğu kişiler

açısından maddi ve manevi zararlar olmaktadır. Sosyal sigortalar tarafından karşılanan bu zararların üstünde kalan hallerde ise karşımıza işvereni güvence altına alan özel bir sigorta türü olan İşveren Sorumluluk Sigortası (İSS) devreye girmektedir.

İSS; isteğe bağlı kılınan, iş kazası gerçekleştiğinde SSGSSK kapsamında karşılanın sosyal sigortanın üstünde kalan kısmı destekleyici biçimde teminat altına alan sigorta türüdür. Sosyal sigortanın amacı iş kazası neticesindeki zararın Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılanması olmakla birlikte SGK'nın sağladığı yardımların üstünde kalan miktarlar ve SGK tarafından rücu edilen miktarlar İSS tarafından teminat kapsamına alınmaktadır. İSS'nin kapsamında dava masrafları ve avukatlık ücreti de bulunmakta, sigortacı bu hususları da teminat kapsamına dahil etmektedir.

İSS'yi ele alan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; sosyal güvenlik kavramı, tarihçesi, sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında iş kazasının unsurları, iş kazasının bildirilmesi ve iş kazası kapsamında edimler geniş bir şekilde incelenmektedir.

İkinci bölümde, sorumluluk kavramı ve sorumluluğun hukuki kaynağı incelenmektedir. Daha sonra sorumluluk sigortalarının tarihi gelişimi, özellikleri ve sorumluluk sigortalarının çeşitleri araştırılmakta ve işveren sorumluluk sigortalarına kapsamlı bir giriş yapılmaktadır.

Son olarak üçüncü bölümde ise, işveren sorumluluk sigortasının karşıladıkları, işveren sorumluluk sigortasında riziko, teminat limiti, teminat dışında kalan haller, sigorta ettirenin ve sigortacının yükümlülükleri, zarar görenin doğrudan dava hakkı, sigortacının rücu hakkı ve Yargıtay Kararları ışığında işveren sorumluluk sigortasının incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.

# 1. BÖLÜM

# SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI, İŞ KAZASI VE İŞ KAZASI NETİCESİNDE EDİMLER

## 1.1. Sosyal Güvenlik

### 1.1.1. Sosyal Güvenlik Tanımı ve Kavramı

Birey, insanlık tarihinin her döneminde, kendisini yoksulluğa iten, geleceğini tehdit eden olaylardan korunma duygu ve çabası içerisinde olmaktadır. İnsanoğlu hastalık, sakatlık, yaşlılık ve ölüm gibi istenmeyen çok sayıda tehlikelerle karşı karşıya kalmakta ve maruz kaldığı bu tehlikeleri olabildiğince ortadan kaldırmak istemektedir. İnsanları düşünce yapısı geliştikçe, geleceğini güvence altına alma isteği de güçlenerek vazgeçilmez bir gereksinim halini almaktadır. Sosyal güvenlik kavramı, bireyin karşılaşacağı ve yaşamı için tehlike oluşturan olaylara karşı bir güvence arayışının ürünüdür. Bu sebepten hareketle, her dönem ve her toplum için zamandan ve mekandan uzak evrensel bir ihtiyaç olarak kabul edilmiş olan sosyal güvenlik, toplum huzuruna sağladığı pozitif katkı ile çağdaş uygarlığın simgelerinden birisi olmaktadır[1].

Aslında toplumların tüm manevi değerlerine bağlı olarak sorun veya risklerin tamamını toplumsal sorunlar olarak ifade etmek de mümkündür. Bu duruma örnek vermek gerekirse; sakatlık ya da yaşlılık sadece kişinin değil toplumun diğer fertlerinin ve daha genel bir ifadeyle devlet otoritesinin de paylaşması, taşıması ve çözümlemesi gereken birer olgu olarak ifade edilmesi mümkündür[2].

---

[1] Yaşar KABATAŞ, **Sosyal Güvenlik Kurumunun Sağlık Harcamalarının Denetimi ve Stratejik Bir Model Önerisi,** İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2010, s.5.

[2] Ramazan GÜNER, "Türkiye'de Yapılan Düzenleyici Reformlar: Sosyal Güvenlik Reformunun Ekonomiye Etkileri", (**Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016), s.30.

Sosyal güvenlik teriminin birinci kelimesi olan sosyal kelimesi, Latince esaslı bir kelime olup dilimize Batı dillerinden geçmektedir ve "içtimai" kelimesinin yerini almaktadır. İçtimai kelimesinin sözlük anlamı; bir topluluğa, bir cemiyete ait olmak durumudur. Düşünce olarak dayanışma, birlik, eşitlik, yardım manasına gelmektedir. İkinci kelime olan güvenlik kelimesi ise emniyeti karşılamaktadır. İkisi birlikte "*tehlikelere karşı önlem alınması*" şeklinde anlaşılmaktadır[3]. Sosyal güvenlik kavramı zaman içerisinde içerisindeki değişmeye bağlı olarak anlam genişlemesine uğrayarak birçok tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Buradan hareketle sosyal güvenlik sistemini en basit haliyle "*bireylerin belirli risklere karşı korunması*" şeklinde tanımlamak mümkündür[4]. Diğer bir tanımlamayla sosyal güvenlik, "*toplumda bütün bireyleri hiçbir ayrım gözetilmeksizin ekonomik ve sosyal yönden bugünlerini ve geleceklerini güvence altına alan, bireyleri risklere karşı koruyan sistemler bütünüdür*" denmektedir[5].

Sosyal güvenlik kavramı insanların belirli risklerle mücadele etme noktasında ortaya çıkarak, bireylerin gelirlerinin ne düzeyde olduğunun bir önemi olmaksızın belirli bir risk ile karşı karşıya kaldıklarında ekonomik anlamda bir güvence sağlamakla yükümlü olan kurum ya da kurumlar topluluğu şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifade ile bireylerin karşılaşma ihtimali olan risklerin ortaya çıkaracağı zarara karşı alınan önlem ve mücadelelere sosyal güvenlik denilmektedir[6].

---

[3] Turan YAZGAN, **İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik: Ders Notları**, 2.Baskı, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 2011, s.18; İsmail ALTIN, "Sosyal Güvenlik Sistemi Ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Süreç Analizi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), s.6.

[4] Zuhal ERGEN ve İbrahim ORGAN, "Parafiskal Gelirlerin Mahiyeti ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler" **Sosyal Güvenlik Dünyası**, Cilt.10, Sayı.47, Ocak-Şubat, (2008), s.60; İsmail KİTAPÇI, "Sosyal Devlet Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Reform Arayışları", (**Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s.7.

[5] Özlem ALICI, "Son Değişiklik ve Reformlar Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin İncelenmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), s.4.

[6] Zerrin KAYDU, "Bireysel Emeklilik Sisteminde Tüketici Profillerinin Farklılaşması: Antalya ve Isparta İllerinin Karşılaştırılması Örneği", (**Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.6.

Sosyal güvenlik sistemiyle ilgili birçok tanım bulunmakla birlikte İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m.22'de "*Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, toplumsal güvenliğe hakkı vardır; ulusal çabalarla, uluslararası işbirliği yoluyla ve her Devletin örgütlenme ve kaynaklarına göre herkes insan onuru ve kişiliğin özgür gelişmesi bakımından vazgeçilmez olan ekonomik, toplumsal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir."* şeklindeki düzenleme ile sosyal güvenlik kavramının içeriği ile kapsamı belirlenmektedir[7].

Türkiye'de 1961 Anayasası ile sosyal güvenlik kavramı yasal terminoloji içerisine dahil edilmektedir. 1961 Anayasası'nın m.48'de; "*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir.*" şeklinde sosyal güvenlik hakkı ve devletin bu noktadaki görevi tanımlanmaktadır[8].

1961 Anayasası sonrasında yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan 1982 Anayasası'nda ise m.60'ta yer alan "*Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar*" şeklindeki düzenlemeyle sosyal güvenlik kavramının kapsamı ifade edilmekte ve devletin bu yöndeki görevleri belirtilmektedir[9].

Arıcı'ya göre ise sosyal güvenlik, "*Toplum halinde yaşamaktan kaynaklanan tehlikeler de dahil olmak üzere insanın karşı karşıya bulunduğu tehlikelerin ekonomik sonuçlarına karşı emniyet sağlanması*"dır[10]. Tunçomağ'a göre ise sosyal güvenlik,

---

[7] İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, m. 22
[8] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No.334, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 9/7/1961, m. 48, (1961 Anayasası).
[9] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No.2709, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 18/10/1982, m. 60, (1982 Anayasası).
[10] Kadir ARICI, **Sosyal Güvenlik**, 4. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2015, s.4.

"*Gelirleri ne olursa olsun, kişilere belirli sosyal riskler karşısında ekonomik güvence sağlama görevine sahip kurum veya kurumlar topluluğu*"dur[11].

Kabataş ise sosyal güvenliği; "*Sosyal güvenlik toplum üyelerinin faaliyetlerini etkinleştirmek veya onların temel ihtiyaçlarını karşılamak, onlara sosyal normları ile uyumlu bir yaşam düzeyi sağlamak için tasarlanmış her türlü kollektif önlemler anlamına gelmektedir.*" olarak ifade etmektedir[12].

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ) 1952 tarih, 102 sayılı Sosyal Güvenlik Asgari Standartlar Sözleşmesi'nde devletlerin sosyal güvenlik alanında yerine getirilmesi gereken dokuz adet norm belirlenmiştir. Bu normlar her ülke tarafından karşılanması gereken normlar olmakla beraber bazı gelişmiş ülkelerde bunların üzerine eklenen yeni normlar olduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olarak Almanya gösterilebilmektedir. Bahsi geçen dokuz normun üzerinde uygulamakta oldukları başkaca normlar da bulunmaktadır. Bu normlar asgari normlar olup ülkelerin refah düzeyine göre üzerine başkaca normlar eklenebilmektedir.

UÇÖ tarafından sözleşme kapsamında belirlenen normlar; iş kazası, meslek hastalıkları, hastalık yardımları, malullük, ölüm yardımı, hastalık yardımları, işsizlik, yaşlılık ve aile yardımları olarak sıralanmaktadır[13].

Sosyal güvenlik ve bireysel ekonomik güvence kapsamında değerlendirildiğinde; modern sosyal güvenlik sistemleri, sosyal risklerin bireyler üzerindeki etkisini ortadan kaldırmaya çaba gösterirken, sosyal riskle karşılaşan toplumun her bireyine ekonomik bir güvence sağlama amacı gütmektedir. Sosyal güvenliğin bireysel ekonomik güvence sağlama boyutu ön plana çıkarıldığında, yeni bir

---

[11] Kenan TUNÇOMAĞ, **Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar**, 3. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1990, s.6.
[12] KABATAŞ, **a.g.e.,** s.6.
[13] Abdurrahman AYHAN, "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri", **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt. 2, Sayı.1, Mart, (2012), s.52.

kapsam genişlemesine tanık olunmaktadır. Bireyler, genellikle mesleki faaliyetlerinden yaşamlarını sürdürmek için gereksinim duydukları maddi olanakları elde etmektedirler. Bireylerin çalıştığı işlerde çeşitli nedenlerden dolayı kesintiye uğraması kaçınılmazdır. Bu kaçınılmaz durumda, mesleki kazanç yerine geçecek bir gelirin bireye sağlanması zorunludur. Bu anlamda bireyin tüm yaşamı ve buna bağlı sıkıntılar, sosyal güvenliğin ve geniş anlamıyla sosyal korumanın kapsamı içinde yer almaktadır[14].

Sosyal güvenliğin önleyici rolü üzerine değerlendirme yapıldığında; sosyal güvenlik başlangıçta, daha çok sosyal risklerin birey üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırma yönünde yoğunlaşmaktadır. Ancak herkes tarafından da bilindiği üzere, sorunların sonuçlarını onarmak yerine öncelikle sorunu ortadan kaldırmaya çalışmak çok daha yerinde olmaktadır. Onarıcı teknikleri, önleyici tekniklerle tamamlamak en doğru ve faydalı bir yöntemdir.

Yukarıda yapılan tanımlamalardan yararlanarak sosyal güvenlik ilgili genel bir tanımlama aşağıdaki gibi yapılabilmektedir[15];

- Sosyal sigortalar uzun vadeli sigortalılık kapsamında emeklilik hakkının kazanılmasında yaşlılık aylığı bağlanması ve yaşlılık toptan ödemesinin yapılması, malullük durumunda malullük aylığının bağlanması ve tedavi yardımlarının yapılması, ölüm halinde geride kalan dul ve yetimlere ölüm aylığının bağlanması, cenaze defin masraflarının karşılanmasıdır.

- Sosyal sigortalar kısa vadeli sigortalılık kapsamında iş kazası veya meslek hastalığı durumunda geçici veya sürekli iş görmemezlik ödeneklerinin, ölüm halinde ölüm geliri ödeneğinin ödenmesi, iş ve meslek hastalığı dışında kalan hastalık

[14] Lale Kübra ULUÇAY, "Sosyal Güvenlik Sisteminin Aktüeryal Denge Analizi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020), s.5.
[15] Uğur KAYNAR, "İsrail Sosyal Güvenlik Sistemi ve Türkiye Sosyal Güvenlik Sistemi İle Karşılaştırılması", (**Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, 2018), s.5.

hallerinde tedavinin yapılması, analık halinde gebelik, doğum masraflarının karşılanması, işsizlik durumunda işsizlik ödeneklerinin ödenerek gelir desteği sağlanmasıdır.

- Sağlık sigortası kapsamında tedavi ve bakım hizmetlerinin yapılmasıdır.

- Hayat ve hayat dışı özel sigortalar, kurum içi personelin yararlanabildiği mecburi sigortalar ve bireysel emeklilik sistemlerini kapsamaktadır.

- Prim ödeme şartı olmayan devlet, vakıflar, özel kuruluşlar tarafından sosyal güvenliğin toplum genelinde yaygınlaşması amacıyla sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin karşılıksız yapıldığı bir yapıdır.

Sosyal güvenliğin finansman ve harcama yöntemlerini ve kaynaklarını sosyal güvenlik sistemi bütün olarak kapsamına almaktadır. Sosyal güvenlik sistemini oluşturan finansman kaynaklarına bakıldığında sosyal hizmetler, sosyal yardımlar, uzun ve kısa vadeli sigorta kolları ve tüm bunların birbiriyle olan ilişkileri olarak açıklanabilmektedir. Bir ülkede yaşayan çalışanların karşı karşıya kalabileceği sosyal riskler bulunmakta olup bu risklere karşı önlem alma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere 1962 ve 1982 Anayasalarında kapsamlı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte devletin üzerine bu anlamda büyük bir sorumluluk düşmektedir. Çalışanların maruz kalma ihtimali olan tüm bu risklere karşı devletin teşkilatlar kurması gerekmektedir. Bu teşkilatlanmanın kurulması, işçi ve işverenlerin katılımıyla bu teşkilatlanmanın özerk bir yönetim ile yönetilen bir kurum tarafından karşılanarak işleyişin sürdürülmesi ise sosyal güvenliğin hedeflediği sigorta tekniğidir. Sosyal sigortaların genel özellikleri aşağıdaki gibi maddelenmektedir[16];

- Sosyal sigortalar tercihe bağlı değil zorunlu olarak karşımıza çıkan sigorta türleridir.

---

[16] Recep GÜRBÜZ, **Sosyal Güvenliğin Finansmanı,** Ankara, Strateji Geliştirme, Başkanlığı, 2009, s.19.

- Sosyal sigortaların teşkilatlanması ve kurulması devlet tarafından olmakla birlikte denetimi ve gözetimi de devlet tarafından yapılmaktadır.

- Kapsama dahil edilenler çalışma hayatı içerisinde olanlar ve gelir elde edenlerdir.

- Finansmana katılım zorunlu olmakla birlikte finansman kaynağı primlerden oluşmaktadır.

- Primlerin ödenmesi ve sosyal güvenlik garantisi arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır.

- Gelir kayıpları ihtimaline karşı bu kayıpların ve çalışma gücüne ilişkin eksilmenin önüne geçme amaçlı tedbirler içermektedir.

- Kamu hukuku sigorta faaliyeti ile ilgilenen kurumlar açısından büyük bir önem arz etmektedir.

- Uzun vadeli sigorta kolları bakımından yapılacak olan yardımlar için prim ödeme şartı ya da belirli bir süre sigortalı olma şartı bulunmaktadır.

- Sosyal sigortalar Türkiye başta olmak üzere pek çok ülkede sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturmakta ve çalışma esasları sağlam dayanaklarla güçlendirilmektedir.

Sosyal yardımlar; aynı zamanda kamusal sosyal yardımlar anlamına gelmektedir. Kendi güç, ve çalışması ile geçimini sağlayamayan yani geçim imkanları olmayan kişilere muhtaçlık şart ve kontrolüne uygun olarak temin edilen yardımlardır. Sosyal yardımların sağlanmasındaki amaç, devletin vatandaşlarına insan onuruna yakışır bir hayat seviyesini tesis etmesidir. Gelir düzeyiyle bağlantılı olarak yaşam standartları oldukça değişkenlik göstermektedir. Kişilerin yoksulluk riskiyle karşı karşıya kaldığı durumlarda bu durumun bir devlet güvencesi altına alınmış olması temel bir gerekliliktir. Sosyal yardımlar karşılıksızdır, yardım alanlar bu yardımlar karşılığında herhangi bir

yükümlülük altına girmektedirler. Bu yardımlar için finansman kaynağı; kamu yardımları için vergiler, gönüllü yardımlar için bireysel bağışlardır.

Bu noktada sosyal yardımların boyutu ve önemi görülebilmektedir. Sosyal yardımlar eşitlik gözeten ve maddi anlamda bir beklenti olmaksızın kişiye sağlanan yardımlardır. Bireyin herhangi bir karşılık olmaksızın bir yardımdan yararlanması önemlidir. Sosyal devlet anlayışıyla doğrudan örtüşen sosyal yardımların bireyin kendini güvence altından hissetmesi ve gelecekteki risklere karşı koruma altında olması anlamına gelmektedir.

Sosyal hizmetler ise halkla birlikte gönüllülük esasına dayalı olarak yoksullara yapılan hizmet yardımlarını hem de kamu sosyal hizmet yardımlarını kapsamaktadır. İmarethaneler, yetimhaneler, yuvalar, kimsesiz ve düşkünler için bakımevleri gibi müesseseler geleneksel sosyal hizmet kurumları olarak kabul edilmektedir. Sosyal hizmet, kamu tarafından muhtaçlara yönelik hizmet biçimindeki sosyal yardımları kapsamaktadır. Muhtaçlık esasına ve kontrolüne bağlı olarak devletçe muhtaç kimselere karşılıksız olarak sağlanan yardımlar sosyal hizmetin tanımı içerisine girmektedir.

### 1.1.2. Sosyal Güvenlik Tarihçesi

Türkiye'de sosyal güvenliğin gelişim süreci batı ülkeleri ile benzerlikler göstermektedir. Ancak burada önem arz eden durum tarihsel çerçevede sosyal güvenliğin gelişim süreçlerinin Türkiye ve batı ülkelerinde birbiri ile eşanlı olmadığıdır. Türkiye'nin sosyal güvenlik alanındaki gelişme ve yeniliklere batılı toplumlara kıyasla daha geç adapte olduğu görülmektedir. Bu bölümde sosyal güvenlik tarihçesini Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi olarak iki bölümde incelemenin doğru olacağı düşünülmektedir[17].

[17] Bora YENİHAN, "Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya'da ve Türkiye'de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme", **Yönetim Bilimleri Dergisi,** Cilt.15, Sayı.30, (2017), s.184.

#### 1.1.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayileşme sürecine girememiş olması ile sosyal güvenlik sisteminin de gelişmemesine neden olduğu görülmektedir. Ancak bir ülkenin sosyal güvenlik politikalarının olmaması bu politikaları gerektiren toplumsal, fiziki ve sosyoekonomik riskleri ortadan kaldırmamaktadır. Riskler insanoğlu var olduğu sürece var olmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunda tüm bu risklere karşı sosyal koruma sağlamak amacıyla aile içi yardımlaşmalar, meslek örgütlerinin faaliyetleri ve dinsel temele dayalı olarak yapılan yardımlar görülmekteydi[18].

Sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturan aile içi yardımlaşma, çekirdek ailenin yanında yakın akrabaları da kapsamaktaydı. Türk örf ve adetlerinin bir gereği olan ve evlatların kaçınılamayacak görevlerinden birisi olan ailedeki yaşlı ve sakat ferde aile içinde bakmak sosyal yardımında bir zorunluluğuydu. Bu dönemde İslam dinini emirleri uyarınca toplumsal yardımlar da yapılmaktaydı.

Ayrıca bu dönemde dini sosyal yardımları sağlamak için vakıf kurumları bulunmaktaydı. Vakıflar yardıma muhtaç kimseler için kurulmaktaydı. Sosyal güvenlik amacını gerçekleştirmek için kurulan vakıflara "avarız vakıflar"ı örnektir. Bu vakıfların gelirleri ile kurulmuş hayır kurumları da bulunmaktaydı[19].

Osmanlıda Tanzimat öncesi dönemde sosyal yardım için kurulan bir diğer kuruluş da "loncalar"dı. İlk esnaf kuruluşu olan "esnaf zaviyeleri"nin 13. yy'dan itibaren kaybolmaya başlaması zamanla yerini lonca adı verilen meslek kuruluşlarına bırakmıştır. Meslek mensuplarının ödeme ve güçlerine göre haftalık veya aylık olarak verdikleri

---

[18] Ali GÜZEL ve Ali Rıza OKUR, **Sosyal Güvenlik Hukuku,** 2.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 1990, s.32.

[19] Yusuf ALPER, **Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK, BAĞ-KUR),** 3.Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000, s.26, (Türkiye'de Sosyal Güvenlik); Münir ŞAKAR, **Sosyal Sigortalar Uygulaması,** 12.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2017, s.28.

aidatlar ve çıraklık, kalfalık ustalığa yükselmede alınan harçlar sandıkların gelirini oluşturmaktaydı[20].

Tanzimat'a kadar olan dönemi değerlendirildiğinde, dini sosyal yardımlar ve vakıflar gibi geleneksel yöntemlerin kullanıldığını, orta sandığı, tımar sistemi ve hazineden yapılan ödeneklerle de sosyal güvencenin sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'yle birlikte sosyal güvenlik konularında gelişmeler olmaktadır. Özellikle bu dönemin sosyal güvenlik alanındaki en önemli gelişmesi 1867 tarihli Dilaver Paşa Nizamnamesi'dir. Ereğli Kaymakamlığı'na atanan Dilaver Paşa'nın Ereğli Kömür Havzası'ndaki üretimi artırmak ve kömür madenlerinde çalışan işçilerin durumlarını iyileştirmek amaçlı toplamda 100 maddeden oluşan bir genelge yayımlanmıştır. Bunun dışında Tanzimat döneminde kişilerin özellikle yaşlılık dönemini ilgilendirecek şekilde tekaüt sandıkları kurulmuştur. Osmanlı'da devletin önayak olmasıyla yenileşme hareketlerinin öncelikle askeri alanda olması nedeniyle tekaüt sandıklarıyla ilgili ilk düzenlemelere bu kurumlarda başvurulmuştur. 1866 yılında kurulan Askerî Tekaüt Sandığı bunun ilk örneğini teşkil etmektedir. Osmanlı'nın son döneminde kurulan tekaüt sandıkları ise 1909 yılında kurulan Askerî ve Mülki Tekâüt Sandıkları ile 1917 tarihinde kurulan Şirketî Hayriye Tekaüt Sandığıdır. Türkiye'nin ilk sosyal güvenlik girişimi olarak görülebilecek 1867 tarihli Dilaver Paşa Nizamnamesi'nin yetersiz kalması sonucu 1921 tarihli ve 151 sayılı Havzai Fahmiyye Amele Kanunu düzenlenerek sosyal güvenlik şemsiyesi genişletilmektedir. Bu düzenlemeler genç cumhuriyette ilgili talimatnameler ve yönetmeliklerle devam etmektedir[21].

---

[20] TUNÇOMAĞ, **a.g.e**., s.47; Sait DİLİK, **Yeni Sosyal Güvenlik Kitabı,** 1. Basım, Ankara: Yeni Asya Yayınları, 1991, s.35.

[21] Mehmet AĞAMOĞLU, "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Yapısı ve Kayıt Dışı İstihdamın İncelenmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Bursa Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021), s.4.

#### 1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet dönemine geldiğimizde sosyal güvenlik alanında gelişmeler hız kazanmaktadır. Bu dönemde sosyal sigortaların kuruluşu ve sosyal sigortaların temel ilkelerini içeren 1936 tarihli 3008 sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ancak ilk sigorta kollarının oluşması 1946 yılında yürürlüğe giren 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu ile mümkün olmaktadır. Bu kanun bütüncül bir yaklaşıma sahip olmayıp parçalı bir sosyal güvenlik sistemi ortaya çıkarmaktadır. İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu sosyal güvenlik sisteminin alt yapısını hazırlaması yönüyle önem arz etmektedir[22].

Bu kanunu 1945 tarihli 4772 sayılı İş Kazası, Meslek Hastalıkları ve Analık Kanunu, 1949 tarihli 5417 sayılı İhtiyarlık Kanunu, 1950 tarihli 5502 sayılı Hastalık ve Analık Kanunu ile 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu (ESK), 1957 tarihli 6900 sayılı Maluliyet, İhtiyarlı ve Ölüm Sigortaları Kanunu takip etmektedir.

1965 yılında çıkarılan 506 sayılı yasa ile toplanarak SSK adı altında birleştirilmiştir. SSK ilerleyen zamanlarda birçok değişikliğe uğradığı görülmektedir. 02.09.1971 tarih ve 1979 sayılı BAĞ-KUR kurulmuş olup esnaf ve diğer bağımsız çalışanlar güvence altına alınmıştır[23]. Bütün bu gelişmeler neticesinde üç sigorta kuruluşu olan SSK, ESK ve BAĞ-KUR'un kurulmasıyla Türkiye'de sosyal güvenlik hizmetleri kurumsallaşmıştır[24].

Primli sosyal güvenlik sisteminin kapsamının genişletilmesi maksadıyla prim ödeme güç ve kabiliyetinde olmayan kişileri de siteme dâhil etmeyi amaçlayan çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Bu kanunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür[25];

---

[22] Ahmet MAKAL, **Türkiye'de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1946-1963,** Ankara: İmge Kitabevi, 2002, s.399.
[23] ŞAKAR, **a.g.e.,** s.32.
[24] Şenay GÖKBAYRAK, "Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, Sayı.2, (2010), s.145.
[25] Cemal H. GÜVERCİN, "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi", **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası,** Cilt.57, Sayı.2, (2004), s.92-93.

- 1976 tarih 2022 sayılı 65 yaş üzeri yoksullara aylık verilmesini öngören Kanun,

- 1983 tarih 2828 sayılı SHÇEK,

- 1986 tarih 3294 sayılı yoksullara ayni ve nakdi yardım yapılmasını öngören Kanun,

- 1992 tarih 3816 sayılı yoksul vatandaşlara sağlık yardımı sağlanmasını öngören Yeşil Kart Kanunu.

Türkiye'de anayasal açıdan sosyal güvenlik kavramının gelişimi incelendiğinde; Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Anayasası olan 1924 Anayasası'nda sosyal güvenlik açısından devletin yükümlülüklerini düzenleyen açık hükümler bulunmamaktadır. Ancak kanunun 80 ve 87. maddesinde eğitim ve öğretimin ücretsiz olmasının düzenlendiği görülmüştür. 22 Nisan 1926 tarihinde kabul edilen 818 sayılı Borçlar Kanunu m.332'de işverenlere iş kazalarının önlenmesi, çalışanların karşı karşıya kalacağı tehlikelere karşı iş sağlığının korunması açısından gerekli önlemlerin alınması hususunda görevler yüklemektedir. Yine aynı kanun m.112'de de işçilerin işverenler tarafından iş kazası olaylarına karşı sigorta ettirmeleri gerektiği düzenlenmektedir[26].

Farklı yapı ve kuruluşlara sahip olan sosyal güvenlik yapısı memurlara, işçilere, kendi adına bağımsız çalışanlara ayrı ve birbirinden farklı sosyal güvenlik uygulamalarına neden olmaktaydı. Bu itibarla uygulama birlikteliğini ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini sağlamak adına 2006 yılı öncesi sosyal güvenlik sistemi tek bir çatı altında birleştirilerek toplumun tümüne bütüncül bir anlayışla hitap eden Sosyal Güvenlik Kurumu oluşturulmuştur. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu (SSKK) ile 20.05.2006 tarihli ve 26173 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe

[26] Hasan Bülent KANTARCI, "Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye'de Zorunlu Askerlik Hizmeti", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Cilt.6, Sayı.10, (2003), s.77.

girerek Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ve BAĞ-KUR Genel Müdürlüğü'nü aynı çatı altında toplanmıştır.

Sosyal güvenlik reformunun bir diğer amacı nüfusun tamamına eşit, kolay ulaşılabilir ve kaliteli sağlık hizmeti sunumunu amaçlayan genel sağlık sigortası sisteminin oluşturulmasıydı. Bu amaç doğrultusunda 31.05.2006 tarihinde kabul edilen 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren SSGSSK ile genel sağlık sigortası uygulamaya konulmuştur. Bu iki kanuni düzenleme ile mevcut problemlerin nedenleri ortadan kaldırılarak sosyal güvenlik geniş kapsamlı ve sürdürülebilir bir şekle dönüştürülmekteydi.

### 1.1.3. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi

Kitapçı'ya göre sanayi devrimi ile birlikte bireylerin daha insancıl yaşaması ve geleceklerini güvence altına alma ihtiyacını tesis etmek için ortaya çıkan sosyal güvenlik uygulamaları refah devleti anlayışının da yerleşmesiyle daha da önem kazanmakta ve sosyal güvenlik alanında farklı modeller ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemi ağırlıklı olarak Kıta Modeli (Bismarck), Liberalist Model (Beveridge), Kuzey Avrupa Modeli ve Akdeniz Modeli olmak üzere dört temel sigorta sisteminden biri olan Kıta Modeline (Bismarck) benzemektedir.

Evrensel sistem olarak bilinen Bismarck sisteminde sosyal güvencede belli bir çalışma şartlarına dayandırılmamaktadır. Sistemin finansman kaynağı ise vergiler olup sosyal riskler tek bir çatıda kapsam altına alındığı gibi ayrı olarak da güvence oluşturulabilmektedir[27].

Bismarck Modeli için; çalışanların sigortalılık durumuna göre ücretlerinin üzerinden ödenen primlerin ortak bir havuzda toplandığı ve ödenen prime göre yan

[27] Bilge KARADAĞ ERDEM, "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi ve Yapısal Düzenlemelerin Etkinliği" (**Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), s.38.

hakların ancak yaşlılık aylığı hakkı verildiğinde verildiği sistemi ifade ettiği söylenebilmektedir. Sigortalılara emeklilik, kaza ve hastalık durumlarında verilecek yardımların miktarı, önceden sahip oldukları gelire göre değişiklik göstermektedir. Bu sistemdeki ana aktörler çalışanlar, işverenler ve kamu sektöründeki temsilcilerdir.

Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, Bismarck Modeli'nin yanı sıra Akdeniz Modeli'nin de bazı unsurlarına sahiptir. Akdeniz Modeli'nde ödenen sosyal sigorta primlerinin gelecekteki sosyal güvenlik yardımları için bir temel oluşturması anlamında bu modele benzerlik göstermektedir. Akdeniz Modeli'nin Türkiye Modeline benzer bir başka yönü de kayıt dışı ekonominin genişliğidir. Bu nedenle sistem pek çok kişiyi kapsamamakta; ancak aile bağları aracılığıyla sosyal riskler ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu model, geleneksel aile ve tarım toplumu kavramlarını ön plana çıkarmakta; böylece gelir kaybı veya sosyal risk durumunda devletin fayda sağlayıp sağlamadığı dikkate alınmadan aileleri tarafından desteklenmektedir.

Reform hareketleri ile Türk sosyal güvenlik sisteminde bir dizi yapısal değişiklik yapılmıştır. Farklı meslek gruplarına çeşitli haklar tanıyan sistemden emeklilik sigortası açısından standartlar ve normların birliğini sağlayan sisteme geçiş gerçekleştirilmektedir. Sistemin sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlayan bu yapısal değişiklikler Türkiye'de mevcut benimsenmiş olan Bismarck ve Akdeniz Modellerinden sapmaya neden olmamaktadır.

Türk sosyal güvenlik sistemi daha öncede belirtildiği üzere; tarım işçilerinin 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, tarım sektöründe kendi adına çalışanların 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu, hizmet sözleşmesi ile çalışanları kapsayan SSK devlet memuru sıfatıyla çalışanların 5434 sayılı ESK, ticarette kendi hesabına çalışanların BAĞ-KUR, devlet memuru sıfatıyla çalışanların ESK ile farklı kanunlar çerçevesinde sosyal sigorta hizmeti veren kurumlar ve diğer tamamlayıcı sigorta kuruluşları olmak üzere ayrı tüzel kişiliklerden oluşan dağınık bir yapı içerisinde bulunmaktaydı.

Bahsi geçen dağınık yapılanma 20.05.2006 tarih, 26173 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5502 sayılı SGKK ile kurulan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile birlikte tek bir çatı altında toplanmaktadır ve bu yapı önceki ayrı ayrı tüzel kişiliklerin aksine tek bir tüzel kişilik haline gelmektedir. Böylelikle ES, SSK ve BAĞ-KUR'u Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tek bir çatı altında birleştirerek Sosyal Güvenlik Sistemi üzerinde iyileştirme sağlanmaktadır.

### 1.2. Sosyal Güvenlik Mevzuatı Kapsamında İş Kazası

Kaza; aniden, istenmeyen ve planlanmamış bir şekilde, genel olarak ölüm, yaralanma veya maddi hasarla neticelenen bir olay olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda ise; kaza, önceden bilinmeyen istem dışı bir olgu sonrası, aniden meydana gelip kontrol dışına çıkan ve kişinin bedensel bütünlüğüne zarar verebilecek ya da maddi hasara neden olabilecek nitelikteki olaylar olarak tanımlanmaktadır[28].

İş kazası olgusunun birçok tanımı bulunmakla birlikte, emniyetsiz davranış ve şartlardan kaynaklanan, personellerin can güvenliğini tehlikeye sokan, çoğu zaman yaralanma, maddi hasarlara sebep olan ve daha önce planlanmamış olaylar olarak tanımlanabilmektedir[29].

Öğretide iş kazasına yönelik farklı tanımlar yer almaktadır. İş kazası; "*sigortalının çalıştığı sırada işgücüne zarar veren her olay*"[30], "*birdenbire veya hiç değilse kısa bir zaman parçası içinde meydana gelmiş, zarar verici bir olay*"[31], "*sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu bir sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla aniden ve dıştan meydana gelen bir etkenle onu bedence ya da ruhça zarara*

---

[28] Esma AYDIN, "Otomotiv Yan Sanayi Tesislerinde İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemlerinin Uygulaması", (**Yüksek Lisans Tezi**, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2012), s.28.
[29] Hüseyin CEYLAN, "Türkiye'deki İş Kazalarının Genel Görünümü Ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması", **International Journal of Engineering Researchand Development**, Cilt.3, Sayı.2, (2011), s.19.
[30] Adil İZVEREN, **Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1968, s.202.
[31] TUNÇOMAĞ, **a.g.e.**, s.311.

*uğratan olay*"[32], "*sigortalıyı zarara uğratan belirli nitelikteki olay*"[33] şeklinde tanımlanmaktadır.

İş kazası, Avrupa Birliği (AB) tarafından, "*çalışma sırasında fiziksel veya ruhsal zarara yol açan ani bir olay*" olarak tanımlanmaktadır[34]. UÇÖ'ye göre, "*bir veya daha fazla çalışanın yaralanması veya ölümüyle sonuçlanan, işten kaynaklı veya işle bağlantılı olarak ortaya çıkan beklenmedik ve planlanmamış bir olay*"dır. 20.06.2012 tarihinde kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda (İSGK) uluslararası kurum ve kuruluşların da esas aldığı tanımlara benzer şekilde iş kazası; "*İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay*" olarak tanımlanmaktadır[35].

İş kazaları, işçinin sağlığı ve güvenliği ile işletmenin üretim sürecini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Neticeleri bakımından da toplumu etkilemektedir. Bunun sebebi, iş kazalarının işçi-işveren, toplum ve ülke ekonomisi açısından kayda değer sosyal ve ekonomik maliyetlere sebep olmasıdır[36]. Oluşan kazaların birçoğu karmaşık sebepleri içerisinde barındırmakta ve birden fazla nedenin bir araya gelmesinin bir sonucu olarak meydana gelmektedir[37].

İş kazası ile ilgili yapılan tanımların tamamında haklı ve gerçek yönler söz konusudur. İş kazası kavramına yönelik herkesçe kabul görmüş bir tanım henüz

---

[32] Ali GÜZEL, Ali Rıza OKUR ve Nurşen CANİKLİOĞLU, **Sosyal Güvenlik Hukuku**. 17. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2018, s.349.
[33] Mustafa ÇENBERCİ, **Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi**, Ankara: Olgaç Matbaası, Ankara, s.116.
[34] EORUSTAT, "Accident at Work", **Statistics Explained, Glossary**, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Accident_at_work, (03.03.2022).
[35] **İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu,** Kanun No.6331, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 20/6/2012, m. 3/1-g bendi, (6331 sayılı İSGK).
[36] Serpil AYTAÇ, "İş Kazalarını Önlemede Güvenlik Kültürünün Önemi", **Türkmetal Dergisi,** Ekim-Kasım, (2011), s.1.
[37] Ali Ekrem ARITAN ve Melike ATAMAN, "Kaza Oranları Hesaplamalarıyla İş Kazası Analizi", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Fakültesi Dergisi**, Sayı.17, (2017), s.241.

yapılabilmiş değildir. Bununla birlikte, iş kazası ile ilgili ortak yönler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir[38];

1. Bireyin sigortalı olması,
2. Ansızın gerçekleşmesi,
3. İstemeksizin vukuu bulması,
4. Maddi/manevi zararın söz konusu olması,
5. İş ile alakalı olması,
6. İşyerinde veya işverenin otoritesi altında olduğu dönemde gerçekleşmesi.

SSGSSK'nın m.13 "*iş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması*" başlığını taşımaktadır. SSGSSK'da, iş kazasının tanımı yapılmamakta, hangi hallerde gerçekleşecek kazaların "iş kazası" olarak kabul edileceği belirtilmekle yetinilmektedir[39].

Maddenin düzenlenişi, esas olarak mülga SSK m.11'deki düzenleme ile aynıdır. SSK'da da bir tanımına yer verilmemekte, iş kazasının hangi hallerde oluştuğunu belirten unsurlar sayılmakla yetinilmektedir[40].

SSGSSK'ya göre iş kazasından bahsedebilmek için iki şartın bir arada bulunması gerekmektedir. Bunlardan ilk şart, işçinin geçirmiş olduğu kazanın iş kazası

---

[38] Muzaffer KOÇ ve Nihat AKBIYIK, "Türkiye'de İş Kazalarının Maliyetleri ve Çözüm Önerileri", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt.2, Sayı.2, (2011), s.133.

[39] GÜZEL, OKUR VE CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.359; A. Can TUNCAY ve Ömer EKMEKÇİ, **Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, Yenilenmiş 19. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2017, s.377; Zeynep AYAR, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası, Tanımı, Unsurları ve Kuruma Bildirilmesi", **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt.3, Sayı.2, (2014), s.465.

[40] GÜZEL, OKUR VE CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.359; Nurşen CANİKLİOĞLU, "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri (Kısa Vadeli Sigortalar)", **Çalışma ve Toplum Dergisi,** Cilt.1, Sayı.8, (2006), s.58-62; Refik KORKUSUZ ve Suat UĞUR, **Sosyal Güvenlik Hukuku,** Son Mevzuata Göre Geliştirilerek Güncellenmiş 4. Baskı, Bursa: Ekin Yayıncılık, 2015, s.287.

sayılabilmesi için, işçinin işverene karşı, kazanın gerçekleştiği tarihte iş sözleşmesine dayalı çalışmasıdır. İşçi ile işveren arasında iş ilişkisinin bulunmadığı durumlarda iş kazasından bahsedilememektedir. Diğer şart ise SSGSSK'nın m. 13/1'de sınırlı olarak sayılan hallerden birinin gerçekleşmesidir[41].

Kanunlardaki tanımların yanı sıra bir kazanın terim anlamında iş kazası kabul edilebilmesi için, işçide etki bırakması, kendisini işinden mahrum bırakması ya da çalışma gücünde kayıp ya da azalmalara sebep olması gerekmektedir[42].

### 1.2.1. İş Kazasının Unsurları

Sosyal güvenlik hukuku açısından sigortalının uğradığı kaza olayının iş kazası olup olmadığı, SSGSSK'nın m.13'e göre belirlenmektedir. Düzenlemeye göre: "*İş kazası;*

*a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,*

*b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle...,*

*c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,*

*d) Bu Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,*

*e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında,*

---

[41] **KAZANCI,** İçtihat Bilgi Bankası, Yargıtay 10. H.D., E.2013/15224, K.2014/8332, T.10.04.2014.
[42] Kadir ARICI, **İş Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri,** Ankara: Sargın Ofset, 1999, s.15.

*meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır*" düzenlemesiyle açıklanmaktadır.

Aslında bu belirtilen haller SGK'nın sorumluluğuna sebep olan haller olarak öğretide benimsenmektedir. SSGSSK'da işverenin iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle işçiye karşı olan sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Borçlar Kanunu m.417'de ve 6331 İSGK m.4 vd. işverenin, işçiyi gözetme borcu kapsamında olduğuna değinilmektedir. İş kazası olarak inceleyen Sosyal Güvenlik Hukuku'nda düzenlenen iş kazası kavramı incelenmektedir[43].

Ayrıca unsurlara detaylı olarak girmeden önce, iş kazasından söz edebilmesi için hangi özelliklerin birlikte bulunması gerektiğini özetlersek, bahsi geçen kanun hükümlerince iş kazası ve meslek hastalığı sigorta koluna tabi bir sigortalının bulunması, SSGSSK m.13'de belirtilen hal ve durumlardan birisinde olayın meydana gelmesi, olay sonucu sigortalının bedenen veya ruhen zarara uğramış olması, gerçekleşen olay ile uğranılan zarar arasındaki uygun illiyet bağının varlığı veya yürütülen iş ile meydana gelen zarar arasında sebep sonuç ilişkinin bulunması şeklinde sayılan özelliklerin birlikte bulunması gereklidir. Aksi halde belirtilen özellikleri taşımayan zarara sebebiyet veren her olayın SSGSSK kapsamında iş kazası olarak değerlendirilmesi mümkün değildir[44].

#### 1.2.1.1. Kazaya Uğrayan İşçinin Sigortalı Olması

Bir kimsenin SSGSSK'nın İKMH sigortası kapsamında olan sigortalılardan biri olarak Kanun'un konuya ilişkin hükümlerinden yararlanabilmesi için öncelikle, bu Kanun anlamında sigortalı olarak kabul edilmesi gerekmektedir[45]. Kural olarak sigortalı olmanın

---

[43] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.393; GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.362.
[44] Sıddık TOPALOĞLU ve Faruk CINKI, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı", **Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu,** 1 Kasım, (2014), s.40.
[45] Kadir ARICI, **Türk Sosyal Güvenlik Hukuku.** Ankara: Gazi Kitabevi, 2015, s.319, (Türk Sosyal Güvenlik); A. Murat DEMİRCİOĞLU ve Hasan Ali KAPLAN, **Sorularla İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku,** 1. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2016, s.215; GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.350; KORKUSUZ ve UĞUR, **a.g.e.,** s.286-287.

dışında belirli bir süre sigortalılık süresi ya da belirli bir süre prim ödemiş olma şartı aranmadığı gibi sigortalının yaşının küçük olmasının[46] da herhangi bir önemi bulunmamaktadır[47].

SSGSSK'da sigortalı, genel sağlık sigortalısı ve isteğe bağlı sigortalı olmak üzere üç farklı sigortalılık bulunmaktadır. İş kazası bakımından sigortalılık "sigortalı" kavramı içerisinde yer almaktadır[48]. Sosyal sigortalar kapsamında sosyal risklere karşı kişilerin güvence altına alınması, sosyal sigortaların kişi bakımından uygulanma alanını oluşturmaktadır[49]. İş kazaları, iş kazası ve meslek hastalığı (İKMH) sigortası koluyla sosyal sigortalar kapsamındadır. Bir diğer deyişle iş kazalarının kişi bakımından uygulama alanı, İKMH kapsamında sigortalı sayılan kişileri ifade etmektedir. Bu kişiler SSGSSK'nın 4, 5, ek 5 ve ek 9 uncu maddelerinde açıklanmaktadır.

İş kazası kapsamında:

a. İş sözleşmesi ile çalışanlar,

b. İş sözleşmesi ile çalışanlar gibi sigortalı sayılanlar,

b1. İşçi sendikaları, konfederasyonları ve şubelerinin başkan ve yönetim kurulu üyeleri,

b2. Sanatçı, düşünür ve yazarlar,

b3. Yabancılar,

---

[46] Yargıtay bir kararında, iş kazası sonucu malul kalan 15 yaşını doldurmamış bulunan bir sigortalı için Sosyal Güvenlik Kurumunun yaptığı harcamalar dolayısıyla Kurumun uğradığı zararın ödetilmesine ilişkin olarak işverenin kusur oranının kabul edilenden az olması gerektiği yönünde karar vermiştir. Yargıtay 10. H. D., E.1985/4618, K.1985/4932, T.01.10.1985.

[47] DEMİRCİOĞLU ve KAPLAN, **a.g.e.,** s.216; GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.350-351; KORKUSUZ ve UĞUR, **a.g.e.,** s. 285; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.379-380.

**[48]** Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kanun No.5510, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 31/5/2006, m. 3/6, (5510 sayılı SSGSSK).

[49] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.77.

b4. Çiftçi mallarını koruma bekçileri,

b5. Genel kadınlar,

b6. Usta öğreticiler,

b7. Kamu kuramlarında ücretli ders verenler,

b8. Geçici personel ve toplum yararına çalışma programlarından yararlanalar[50],

c. Kısmi sigortalı sayılanlar

c1. Ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular,

c2. Çıraklar ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler, stajyerler,

c3. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli kursiyerler,

c4. Üniversitede kısmı zamanlı olarak çalıştırılan öğrenciler, intörn öğrenciler

c5. Harp malulü veya vazife malulü olduktan sonra iş sözleşmesiyle veya bağımsız olarak çalışanlar,

c6. Kursiyerler,

c7. Sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerde iş üstlenen işverenlerce çalıştırılan Türk vatandaşları,

[50] Yabancılar ve toplum yararına çalışma programlarından yararlananlar iş sözleşmesiyle çalışmalarına rağmen durumları özellik arz ettiği için ayrıca düzenlenmektedir.

c8. Tarım veya orman işlerinde iş sözleşmesiyle süreksiz olarak çalışanlardan sigortalı olmak için talepte bulunanlar,

d. Ev hizmetlerinde çalışanlar,

sigortalı sayılmaktadır.

İşyerinin ve/veya çalışanların tescil edilmemiş olması SSGSSK'da belirtilen hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmamaktadır[51]. Bu bakımdan Kanun'un aradığı anlamda bir sosyal sigorta ilişkisi gerçekleşmiş ise çalışan, Kuruma bildirilmemiş olsa bile sigortalı sayılmakta ve tescil edilmiş gibi haklardan yararlanmaktadır[52]. Başka bir anlatımla işyerinin tescil edilmemesinin ya da sigortalılık bildiriminin yapılmamasının sigortalılığın başlangıcı bakımından bir etkisi olmamaktadır[53]. Ancak bazı sigortalılar açısından Kanun'da farklı koşullar aranmaktadır.

#### 1.2.1.2. İş Kazasının Meydana Geldiği Yer

Bu bölüm SSGSSK'nın hükümleri doğrultusunda incelenmektedir.

---

[51] Turgut UYAR, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Temel Kavramlar, Yargılama,** Ankara: Olgaç Matbaası, 1980, s.144.

[52] ARICI, **Türk Sosyal Güvenlik,** s.319; DEMİRCİOĞLU ve KAPLAN, **a.g.e.,** s.216; GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.350; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.379.

[53] 5510 sayılı SSGSSK bakımından sigortalı olması gereken kişilerin sigortalılık ve buna bağlı olarak sağlanan haklarından feragat etmeleri de mümkün değildir. Buna ilişkin bir olayda iş kazasının ve maluliyet oranının tespiti için bir dava açılmış ve daha sonra bu davadan feragat edilmiştir. İlk derece mahkemesi, maluliyet oranının tespiti için yapılan istemin feragat nedeniyle reddine; iş kazasının tespitinin ise kabulüne karar vermiştir. Davalı şirketin kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay, işyeri tarafından sigorta tescili yapılmayan davacının iş kazası tespiti isteminin aynı zamanda sigortalılık tespitini de kapsadığını, bu istemden feragat etmenin 5510 sayılı SSGSSK'nın 92. maddesinde belirtilen sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmanın, azaltmanın, vazgeçmenin veya başkasına devretmenin sözleşmeyle de olsa mümkün olmadığını belirten hükme atıfta bulunarak sosyal güvenlik hakkından feragat edilemeyeceğine ancak davalının rızasıyla davanın takibinden vazgeçilebileceğine oy çokluğuyla karar vermiştir. Bu görüşe karşı olan görüş ise sosyal güvenlik hakkına ilişkin davalardan vazgeçmenin ya da feragat etmenin mümkün olmadığı yönünde olmuştur. Yargıtay 10. H. D., E.2016/4840, K.2018/7662, T.08.10.2018.

#### 1.2.1.2.1. Kazanın iş yerinde meydana gelmesi

SSGSSK'nın m.13/1-a hükmüne göre *"sigortalının işyerinde bulunduğu sırada"* meydana gelen kazalar iş kazası sayılmaktadır. İşyeri, sınırları belli ve kapalı bir alan olabileceği gibi, SSGSSK'da işyeri olarak sayılan başka yerlerden biri de olabilmektedir. Kazanın sigortalının işyerinde bulunduğu sırada olmasının düzenlendiği hükme göre, olayın iş kazası sayılabilmesi için sigortalının işyerinde çalışıyor veya işveren tarafından verilen işi yapıyor olması şartı aranmamakta; kural olarak yalnızca işyerinde bulunması yeterli sayılmaktadır[54].

Kanun hükmünde adı geçen işyeri kavramına da değinmek gerekirse, "*sigortalı sayılanların maddi olan ve olmayan unsurla beraber işlerini yürüttüğü yerlerdir. İşyerinde üretilen mal, hizmet ile amaçları yönünden bağlılıkları bulunan veya aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, yemek, uyku, dinlenme, yıkanma, muayene, çocuk emzirme, bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri, avlu, büro gibi eklentiler ile araçlarda iş yeri sayılır*"[55]. Yargıtay kararları da "*sigortalı işçilerin yıkanma yerleri, kişisel bakım ve vücut temizliğinin yapıldığı yerleri*" işyeri kabul etmektedir.

İşyerinde uğranılan kazaların iş kazası sayılabilmesi için kazanın mutlaka iş saatleri içinde meydana gelmesi şart değildir[56]. İş saatleri dışında işyeri sayılan yerlerde düzenlenen sosyal etkinlik, spor müsabakası veya kutlama töreni sırasında meydana gelen kazalarla[57] işyeri sayılan yerlerde ara dinlenmelerinde veya öğle yemeği sırasında meydana gelen kazalar[58] da iş kazası sayılmaktadır. Ayrıca bunların dışında sigortalının avluda gezerken düşmesi, dinlenme saatlerinde top oynarken ayağını burkması, dinlenme odasındaki sobadan zehirlenmesi, ağaçtan meyve toplarken düşmesi, işyerindeki havuzda

---

[54] **SGK Genelgesi,** 2016/21 Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri, (2016/21 Sayılı Genelge); GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.355; ŞAKAR, **a.g.e.**, s.217.
[55] Ali GÜNEREN, **İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, s.370.
[56] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.355-356.
[57] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.386.
[58] DEMİRCİOĞLU ve KAPLAN, **a.g.e.,** s.216.

yüzerken boğulması, ücretli izinli bulunduğu sırada işyerindeki arkadaşlarını ziyarete geldiğinde burada kaza geçirmesi iş saatleri dışında olmasına rağmen iş kazası sayılmaktadır[59]. İş saatleri dışında gerçekleşen bir kazanın, olayın işyerinde gerçekleştiğine bakılarak iş kazası sayılabilmesi için somut olayın da değerlendirilmesi gerekmektedir. Yargıtay kararına konu olan bir olayda 22.06.2007 tarihinde mesai saatleri dışında alkollü olarak işverenin inşaat şantiyesine giren işçi burada düşerek yaralanmaktadır. Yargıtay, iş saatleri dışında gerçekleşen olayın salt işyerinde meydana gelmesinin iş kazası sayılması için yeterli olmadığını ve kazanın işveren tarafından yürütülmekte olan bir iş dolayısıyla da gerçekleşmediğini belirterek olayın iş kazası olmadığının kabul edilmesi gerektiğine hükmetmektedir[60].

Sosyal Güvenlik Hukuku açısından iş kazasından söz etmek için kazanın dışsal bir etkiden kaynaklanmasına gerek bulunmamaktadır. Sigortalıyı bedenen veya ruhen engelli hale getiren olayın, Kanunun 13. maddesinde sayılan haller içerisinde gerçekleşmesi yeterlidir.

#### 1.2.1.2.2. İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle iş kazasına uğraması

İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle, sigortalının uğramış olduğu kaza olayı iş kazasıdır[61]. SGK tarafından "*işveren tarafından yürütülmekte olan iş*" ifadesiyle, "*işyerinde veya işyeri dışında meydana gelen kazanın işverenin görevlendirmesi veya işin niteliği gereği yapıldığı sırada karşılaşabileceği kaza riskine karşı sigortalı teminat altına alındığı*" açıklanmaktadır[62]. Açıklamadan sigortalının

[59] 2016/21 Sayılı Genelge.
[60] Yargıtay 21. H. D., E.2014/24245, K.2014/28129, T.23.12.2014.
[61] Yusuf ALPER, **Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, Sosyal Sigortalar Hukuku**, 8. Baskı, Bursa: Dora Yayınevi, 2016, s.241, (Sosyal Sigortalar Hukuku).
[62] 2016/21 sayılı Genelge.

işyerinde veya işyeri dışında bulunduğu sırada meydana gelebilecek iş kazalarına karşı sosyal koruma kapsamına alındığı anlaşılmaktadır.

Sigortalının uğradığı kaza olayının iş kazası olup olmadığı, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelip gelmediğine göre belirlenmektedir[63]. Uygulamada, Kurumun sunmuş olduğu edimlerden yararlanabilmek için, işle ilgili olmayan nedenlerle uğranılan kaza olaylarının iş kazası olarak bildirildiği durumlarla karşılaşılmaktadır. İşveren tarafından yürütülmekte olan işin konusu, sigortalının görevi, iş kazasına uğradığı sırada yapmakta olduğu işin durumu, iş kazasının meydana geliş şekli, kaza olayının tanıkları, varsa kolluk kuvveti tarafından tutulan tutanaklar ve diğer belgeler incelenerek kazanın işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelip gelmediği Kurum tarafından soruşturulmaktadır. Örneğin, işveren tarafından pencere ölçüsü alması için görevlendirilen sigortalının dönüş yolunda yapmış olduğu kaza[64], iş kazası sayılmaktadır.

#### 1.2.1.2.3. Kazanın sigortalının işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğraması

SSGSSK'nın m.13/1-c hükmüne göre "*bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda*" meydana gelen kazalar iş kazası sayılmaktadır. İşveren, sigortalıyı işyeri dışında bir görevi yerine getirmek için görevlendirebilmektedir. Bu durumda sigortalının işveren tarafından görevle başka bir yere gönderilmesi hâlinde asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda uğradığı kazalar iş kazası olarak

[63] Serkan BİNGÖL, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu", (**Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), s.21.
[64] Yargıtay 21. H. D., T.25.04.2001, E.2001/3111, K.2001/3240.

nitelendirilmektedir[65]. Bununla birlikte işverence görevlendirme bağımsız çalışan sigortalılar açısından söz konusu olmamaktadır[66].

SSGSSK'da, sigortalının asıl işini yapmaksızın geçen zamanını nasıl değerlendireceği konusunda bir açıklama yapılmamış, herhangi bir ayrım da öngörülmemiştir[67]. Bu bağlamda işveren tarafından başka bir yere gönderilen sigortalının işyerinden ayrıldığı andan işyerine döndüğü ana kadar geçen sürelerde uğrayabileceği kazalar iş kazası sayılabilmektedir[68].

İşçinin işyeri içinde zarara uğramasına neden olan her türlü kaza, sebebine bakılmadan iş kazası kabul edildiği gibi işçinin işyeri dışından işveren tarafından verilen iş sebebiyle kazaya uğraması halinde de aynı uygulamanın devamı gerekmektedir[69].

Burada ayrıca belirtmek gerekir ki mücbir sebepler olayın SSGSSK açısından iş kazası sayılmasında nedensellik bağını kesmemektedir. Yargıtay, bir iş nedeniyle başka bir ile gönderilen ve buradaki çalışma zamanı dışında bu ilde bulunan bir otelde konaklayan ve otelde bulunduğu sırada meydana gelen deprem neticesinde göçük altında kalarak yaralanan sigortalının durumunun iş kazası olarak nitelendirilmesi gerektiğinin ortada olduğuna hükmetmektedir[70].

#### 1.2.1.2.4. Emziren kadın işçinin süt vermek için ayrılan zamanlarda kazanın gerçekleşmesi

4857 sayılı İş Kanunu (İK) m.74 son fıkrası uyarınca, "*sigortalı kadın işçilere 1 yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler içinde ve kaç seferde kullanılacağını işçi kendisi belirler. Bu*

---

[65] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.358-359.
[66] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.389**.**
[67] Ayrıntılı bilgi için bkz. DEMİRCİOĞLU ve KAPLAN, **a.g.e.,** s.218; GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.359.
[68] Yargıtay 10. H. D., E.1983/2601, K.1983/3302, T.02/06/1983.
[69] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.370; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.401-406.
[70] Yargıtay 21. H. D., E.2014/6441, K.2014/9064, T.28/04/2014.

*süre günlük çalışma süresinden sayılır. Kadın sigortalı, süt iznini iş yerinde kullanacağı gibi iş yeri dışında da kullanabilir. Süt izni sırasında kadın sigortalı iş yerine yakın bir evde oturuyorsa evine giderek çocuğunu emzirebilir*" denmektedir[71]. Bir yaşından küçük çocuklarını emziren kadın sigortalılara tanınan günde toplam bir buçuk saatlik süt izni sırasında kazaya uğranılması durumu iş kazası sayılan diğer bir durumdur.

Yasal düzenlemeden, sigortalı kadının süt iznindeyken uğradığı kaza olayının iş kazası olarak değerlendirilmesinde yer kısıtlamasına gidilmediği anlaşılmaktadır. Süt iznindeyken, sigortalıya zarar veren olay ister işverene ait bir yerde ister işyeri dışında toplu ulaşım, ev gibi yerlerde meydana gelsin iş kazası sayılmaktadır[72].

Her iki durumda da geçirilen kaza iş kazası sayılmaktadır; bunun gerekçesi hükmün sonunda yer alan bu sürenin günlük çalışma süresinden sayıldığının belirtilmiş olmasıdır. Kanun koyucu, süt iznini düzenlerken süresi her kadın açısından değişkenlik gösterebilen emzirme döneminin sona ermesini baz almamakta; genel kural olarak çocuk bir yaşına gelene kadar bu iznin kullanılabileceğini öngörmektedir. Bu bakımdan eşitlik ilkesi gereği anne, çocuk bir yaşına gelmeden önce sütten kesilmiş veya her iki memenin tamamen çıkarılması ameliyatı olmuş ve çocuğunu artık emziremiyor olsa bile süt iznini kullanabilmeli ve bu sürelerde geçirdiği kazalar iş kazası sayılmalıdır[73].

Örneğin sigortalının, 1,5 saatlik süt iznini kullanmak amacıyla işyerinden ayrılıp evine gittiği, ancak 3 saat sonra tekrar işe dönmek için yola çıktığı bir sırada yolda gerçekleşen kaza iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Buna göre, olayın iş kazası olup olmadığı, sigortalının işyerinden ayrılma ve tekrar geri dönme saatleri arasındaki zaman

---

[71] Ali ATICI, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", (**Yüksek Lisans Tezi,** Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, 2010), s.21.
[72] Resul ASLANKÖYLÜ, "Mülga 506 Sayılı ve Mer'î 5510 Sayılı Kanunlarda İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası", **Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Cilt.14, Sayı.1, (2015), s.6.
[73] Ömer AKEL, "5510 Sayılı Kanun'a Göre İş Kazası Sayılan Haller ve İş Kazasının Bildirilmesi", (**Yüksek Lisans Tezi,** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), s.58.

aralığı ile sınırlı olarak kabul edilmeli, ancak hayatın olağan akışına göre makul sayılabilecek süre aşımları halinde de sigortalının süt izninde olduğu kabul edilmelidir[74].

#### 1.2.1.2.5. İşçinin işverence sağlanan taşıtla işe gidip gelmesi sırasında kazanın gerçekleşmesi

SSGSSK m.13/e bendinde "*sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere geliş gidişi sırasında meydana gelen kazaları*" iş kazası kabul etmektedir. Aynı düzenlemeyi içeren mülga SSK m.11/A-e bendindeki tek fark "*toplu*" kelimesinin çıkarılmış olmasıdır. Bu değişiklik yerinde ve isabetli olup sigortalı işçilerin sadece toplu olarak getirilip götürülme sırasında meydana gelen kaza olma koşulunu kaldırarak aynı zamanda işverence işçiye sağlanan bir taşıtla bireysel olarak işe geliş gidişi sırasında meydana gelebilecek kazaları da iş kazası olarak kabul edilmesi öngörülmektedir.

İşverenin sigortalıları işyerine götürüp getirmesinin bireysel veya toplu iş sözleşmesinden kaynaklanmasının veya işveren tarafından sosyal yardım amacıyla bu hizmetin yapılmasının, iş kazası açısından önemi bulunmamakta, tüm bu hallerde meydana gelen kaza iş kazası olarak kabul edilmektedir[75].

Aracın işverenin mülkiyetinde olması zorunlu olmayıp, aracın zilyetliğinin işverene ait olması yeterlidir[76]. Taşıtın sendika veya dernek gibi işveren dışındaki kuruluşlar tarafından sağlanması halinde, meydana gelen kazalar da iş kazası olarak kabul edilmekte, buna karşın işveren tarafından yalnızca yakıt parasının verilmesi halinde, olayın iş kazası olmayacağı kabul edilmektedir[77].

Konuya ilişkin açıklığa kavuşturulması gereken "*işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında*" ibaresi, SGK tarafından sigortalının araca binişinden araçtan indiği ana kadar

---

[74] BİNGÖL, **a.g.m.,** s.23-24.
[75] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.374; TUNÇOMAĞ, **a.g.e.,** s.261-262.
[76] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.392; TUNÇOMAĞ, **a.g.e.,** s.261.
[77] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.392.

olan süreç olarak yorumlanmaktadır[78]. Sigortalının işverence sağlanan taşıtı beklerken veya taşıttan indikten sonra işyeri sınırlarına girmeden uğrayacağı kaza olayı iş kazası sayılmamaktadır. Ancak yargı kararlarında sigortalının işverence sağlanan taşıtı beklerken[79], taşıta binmek için karşıdan karşıya geçerken[80], taşıttan indikten sonra işyerine yürürken[81] uğradığı kaza olayları genel olarak iş kazası sayılmaktadır. Bu durum öğretide, kanunun açık hükmüne rağmen yargı kararlarında amaca yönelik yorumda bulunarak genişletildiği gerekçesiyle eleştirilmektedir[82].

İşveren tarafından sağlanan taşıtların kullanımı sırasında işveren otoritesi de söz konusu olmaktadır. Örneğin işveren geliş gidiş güzergahını belirleyebilir, taşıtın gelirken bir yere uğramasını isteyebilir, bir süre bir yerde beklemesini isteyebilir veya taşıta bir cihaz taktırarak aracın konumunu takip edebilmektedir. Bu bakımdan işverence sağlanan taşıtların iş kazası kapsamında değerlendirilmesi oldukça isabetlidir. Ancak işçinin bulunduğu yerin servis güzergahına uymaması nedeniyle bazı işçilerin toplu taşıma araçlarıyla işyerine gidip gelmesi gerekebilmektedir. Bu durumda yol paraları işveren tarafından ödeniyor olsa bile işçilerin dolmuş veya belediye otobüsüyle işe gelip giderken kaza geçirmeleri iş kazası sayılmamaktadır; çünkü bu tip taşıtlar işverence sağlanmadığı gibi, işçilere de tahsis edilmiş olması niteliği gereği mümkün değildir[83].

SSGSSK'nın m.13/1-e hükmü bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalılar açısından geçerli olmakla birlikte bağımsız çalışan sigortalıların bu hüküm kapsamında iş kazasına uğraması söz konusu değildir. Ancak bağımsız çalışan sigortalıların şirketleri

---

[78] 2016/21 Sayılı Genelge.
[79] Yargıtay 21. H. D., T.24/03/2015, E.2014/26294, K.2015/6122.
[80] Yargıtay 21. H. D., T. 25/04/2016, E.2016/6933, K.2016/7258.
[81] Yargıtay 21. H. D., T.13/10/2005, E.2005/2529, K.2005/9517.
[82] Haluk Hadi SÜMER, "Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş kazası Mıdır?", **Çimento İşveren**, Cilt.11, Sayı.4, (1997), s.12-13.
[83] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.394.

adına kayıtlı olan taşıtların, işyeri sayılarak bu araçlarla geçirilen kazaların SSGSSK'nın m.13/1-a kapsamında iş kazası sayılması mümkündür[84].

#### 1.2.1.3. İş Kazası Neticesinde Zarar

Sigortalının maruz kaldığı kazanın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için, bu kazanın bedensel veya ruhsal bir engele yol açması gerekmektedir. Bu kapsamda olmayan basit sıyrıklar, yaralanmalar iş kazası olarak kabul edilmemektedir[85].

Sigortalının zarar görmediği bir kaza olayı iş kazası sayılmamaktadır. Sigortalının gördüğü zararın, en azından SGK tarafından harcama yapılmasını gerektirecek düzeyde olması gerekmektedir[86]. Sigortalının uğradığı zararın etkisi genelde hemen ortaya çıkmaktadır. Bazı durumlarda belli bir süre sonra etkisini göstermektedir. Örneğin, iş sırasında bulaşan virüsün, etkisini bir süre sonra göstermesi sonucunda sigortalının vefat etmesi olayı iş kazası sayılmaktadır.

Sigortalı, bir olay sonucu fiziksel, kimyasal, biyolojik ya da psikolojik etkenlerle bedensel bir zarar görebilmektedir. Hatta bazı durumlarda bu zararın dıştan gelen bir etkenle oluşması da şart değildir; kalp krizi, akciğer hastalıkları ya da beyin kanaması gibi içten gelen bir etken de bu zarara yol açabilmektedir.

Bedensel zarar; olay anında, olaydan kısa bir süre sonra ya da çok uzun bir süre sonra ortaya çıkabilmektedir. İş kazası sonucu gerçekleşen fiziksel travmalar olay anında, beyin kanaması olaydan saatler sonra, bulaşıcı hastalıklar da yıllar sonra tespit edilebilmektedir. Olaydan çok uzun süre sonra ortaya çıkan durumlarda önemli olan kaza ile sonuç arasındaki uygun nedensellik bağının kurulabilmesidir. Ancak kuluçka süresi

---

[84] Ali Nazım SÖZER, **İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,** Güncellenmiş 3. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017, s.362.
[85] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.374; SÖZER, **a.g.e.,** s.350; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.397.
[86] A. Murat DEMİRCİOĞLU ve Ali GÜZEL, **İşverenin Sosyal Sigorta Yükümlülükleri ve Sorumluluğu**, İstanbul: Ticaret Odası Yayınları, 2002, s.179.

uzun olan hastalıklarda olayla hastalığın ortaya çıkışı arasındaki süre uzun olacağından dolayı bu bağın kurulması zorlaşabilmektedir[87].

Sigortalının ruhsal bir zarara uğraması ve diğer şartların da olması hâlinde tıpkı bedensel bir zarar görmüş gibi sosyal sigorta yardımlarının yapılması söz konusu olmaktadır[88]. Ruhsal zarar için sigortalının acı ve elem duyması şart değildir. Sigortalının zarar verici olay sonrası akıl ve ruh sağlığı yönünden bir zarara uğraması yeterlidir[89]. Örneğin uğradığı ruhsal zarar sonucu duygudurum bozukluğu yaşayan sigortalı, üzüntülü ortamlarda bile kendi kendine sürekli coşkulu ve neşeli bir duruma giriyor olabilmektedir. Sigortalının ruhsal zarara bağlı olarak iş kazasına uğraması manevi zarardaki gibi bir giderim sonucunu değil SSGSSK m.16'da sayılan iş kazasına bağlanan iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan hakların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sigortalının gördüğü ruhsal zararlarda iş göremezlik oranının belirlenmesi önem taşımaktadır. Ancak bu oranın belirlenmesi bedensel zararlardaki kadar kolay olmamaktadır.

#### 1.2.1.4. İlliyet Bağı

İlliyet sözcüğü anlam olarak "nedensellik" olarak ifade edilmektedir. İlliyet veya nedensellik hukuki sorumluluğun genel bir unsuru olarak görülmektedir. Olay neticesinde meydana gelen zarar arasında bulunması gereken sebep sonuç ilişkisi olarak ifade edilebilmektedir. Kaza ile zarar arasındaki illiyet bağı, bir bakıma sorumluluğu etkilemektedir.

Öncelikle bir iş kazasının varlığından bahsedebilmek için kaza ile sigortalının yürüttüğü iş arasından uygun nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. İş kazası, hayatın olağan akışına ve genel hayat tecrübelerine göre meydana gelmelidir. Yani bu iki

---

[87] AKEL, **a.g.m.,** s.31.
[88] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.362-363.
[89] TUNCAY ve EKMEKÇİOĞLU, **a.g.e.,** s.396-397.

sebebin meydana gelmesine elverişli ya da zararlı sonucun oluşumunu kolaylaştıran neden, uygun neden olup, bu neden ile sonuç arasındaki bağa da uygun nedensellik bağı olarak tanımlamak mümkündür. SSGSSK m.13'deki durumlarda iş ile kaza arasında uygun nedensellik bağının bulunduğu karine kabul edilmiştir. Sigortalı işçi yürütülen iş ile kaza arasında nedensellik bağının olduğuna ilişkin en güçlü karine ise SSGSSK m.13/a'da belirtilen kazanın işyerinde meydana gelmiş olması durumudur[90].

Öğretide, sigortalının gördüğü işle kaza arasında ve kaza ile zarar arasında olmak üzere iki yönlü illiyet bağı olması gerektiği ifade edilmektedir. Belirtmek gerekir ki illiyet bağı kavramı, esas olarak kaza ile zarar arasındaki bağı ifade etmektedir. Dolayısıyla, sigortalıda bedenen veya ruhen bir zarara neden olmayan kaza, iş kazası olarak kabul edilmemektedir. Bununla birlikte, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku uygulaması gereğince, sigortalıda bedensel veya ruhsal bir zarara neden olmuş olan kazanın, Kanunun 13. maddesinde sayılan hallerden birinde gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti açısından, yapılan işle kaza arasında da bir illiyet bağının olması gerekmektedir. İşle kaza arasındaki bu bağ kurulduktan sonra, meydana gelen kazanın zarara neden olup olmadığı değerlendirilmektedir[91].

#### 1.2.1.4.1. İş ile kaza arasındaki illiyet bağı

Hayatın karmaşık olayları içerisinde nedensellik bağının yani diğer bir anlatımla illiyet bağının tespit edilmesi kolay değildir. Bu yüzden, bu neden sonuç ilişkisinin tespitindeki genel ölçüt, işçinin maruz kaldığı kazanın "işverenin otoritesi altında" iken meydana gelmesidir. Sigortalı söz konusu zarar verici olaya işverenin emir ve talimatı altında iken diğer bir anlatımla otoritesi altında iken maruz kalması durumunda Kanun'un uygun nedensellik bağı bulunduğunu kabul etmekte ve kazayı iş kazası saymaktadır. Bu durumda işveren ile işçi arasındaki otorite ilişkisinin hangi şartlarda geçerli olduğu

[90] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.267-268.
[91] BİNGÖL, **a.g.m.,** s.29-30.

konusuna gelecek olursak, işyeri ve iş süresi şartlarına dikkat edilmelidir. Yani sigortalı işçi, işyeri ve iş süresi içerisinde bulunduğu sürede ilke olarak işverenin otoritesinde olduğu kabul edilmektedir[92]. Ancak her somut olayı kendi içerisindeki şartlar ile değerlendirmek gerekmektedir.

Sigortalının, çalışma saatleri içerisinde uğradığı kazaların, ayrıca yaptığı işle bağlantılı olup olmadığının aranması, iş kazasının alanını daraltmaktadır. Kapıcı olarak çalışan sigortalının, elektrik trafosuna girmesi, görevi dışında gibi görünse de hayatın olağan akışına ve Türkiye gerçeklerine aykırı bir davranış olmadığı, elektrik arızasının bazen bir şalter düğmesini kaldırmaktan ibaret olabileceği de dikkate alınmalıdır.

#### 1.2.1.4.2. Kaza ile zarar arasındaki illiyet bağı

Bir olayın iş kazası sayılabilmesi için gerekli şartlardan biri olan uygun nedensellik bağının yalnızca kaza ile sigortalının uğradığı zarar arasında değil aynı zamanda yapılan işle meydana gelen kaza açısından da olması gerektiğini savunan görüşler vardır. SSGSSK'nın m.13'ün gerekçesinde de hangi hâllerin iş kazası sayıldığına ilişkin olarak, yapılan işle meydana gelen kaza arasındaki nedensellik bağından yola çıkıldığı belirtilmektedir. Ancak iş kazası açısından yapılan işle meydana gelen kaza açısından da uygun nedensellik bağının aranması iş kazası sayılan hâlleri önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararı da bu görüşü destekler niteliktedir. Buna göre SSGSSK'da iş kazasının sigortalıyı zarara uğratan olay olarak nitelendirilmesinden dolayı burada nedensellik bağının da iş kazasının unsurlarından biri olduğu belirtilmektedir. Ayrıca karara göre burada olması gereken nedensellik bağı uygun nedensellik bağı olmalıdır. Uygun nedensellik bağı açısından, Kanun'da aranan hâllerden birinde gerçekleşen bir olayın gerçekleşme olgusuyla sonucun örtüşmesi yeterli sayılmalı; bunun dışında herhangi bir kısıtlayıcı bir şart olmamalıdır[93].

---

[92] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.375-376; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.268.
[93] ARICI, **Türk Sosyal Güvenlik,** s.320; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.383.

### 1.2.2. İş Kazasının Bildirilmesi

SSGSSK'ya göre iş kazasına uğrayan sigortalının ya da vefat etmişse hak sahiplerinin SGK'nın sağladığı haklardan yararlanabilmesi için öncelikle SGK'nın iş kazasından haberdar olması ve oluşan durumun SGK tarafından iş kazası olarak kabul edilmesi gerekmektedir[94]. SSGSSK m.4/1(a) uyarınca çalıştırılan sigortalıların maruz kaldığı kaza sonrası işverenleri tarafından o yer kolluk kuvvetlerine derhal, SGK'ya ise kazadan sonra en geç üç işgünü içerisinde; m.4/1(b) uyarınca (bağımsız çalışanlar) açısından kendilerince bir ayı geçmemek koşuluyla ve bildirime engel olan durumun ortadan kalkmasından itibaren üç işgünü içinde Kuruma bildirilmesi öngörülmektedir[95]. Buna ilişkin olarak mevzuatta belirtilen kişilere bildirim, SGK'ya da iş kazasının soruşturulmasına ilişkin bazı işlemleri yapma yükümlülüğü getirilmektedir. SSGSSK m.13'ün gerekçesinde de meydana gelen iş kazalarından dolayı Kurumun gerekli yardım ve işlemleri yapabilmesi için işverenlerle kendi nam ve hesabına çalışanların yükümlülüklerinin tanımlandığı belirtilmektedir[96].

SSGSSK'nın m.12/2'de, geçici iş ilişkisi kurulan işverenin, Kanunda belirtilen yükümlülüklerden dolayı işveren ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmektedir. SSGSSK'da, bildirim yükümlülüğünün, sigortalının işverenine ait olacağı belirtilmekte, ancak geçici iş ilişkisi kapsamında çalışan sigortalının iş kazasına uğraması halinde, bildirimin kim tarafından yapılacağının düzenlenmediği görülmektedir. Bununla birlikte, İK'nın geçici iş ilişkisini düzenleyen 7. maddesinin 9/c bendinde, geçici işçi çalıştıran işverenin geçici işçinin iş kazası ve meslek hastalığı hallerini özel istihdam bürosuna derhal, SSGSSK'nın 13. ve 14. maddelerine göre ilgili

---

[94] ALPER, **Sosyal Sigortalar Hukuku,** s.270-271; ARICI, **Türk Sosyal Güvenlik,** s.330.
[95] SSGSSK, m. 13/2; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.413.
[96] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.365.

mercilere bildirmekle yükümlü olduğu hükmüne yer verilmektedir. O halde, geçici iş ilişkisi kurulan işveren de SGK'ya bildirimle yükümlü tutulmuş olmaktadır[97].

Bildirim yapılacak olan yetkili kolluk kuvveti, herhangi bir birimi değil, kazanın olduğu yerde hangi kolluk birimi görevliyse (jandarma veya polis) onu ifade etmektedir. Bazen işverenler tarafından, meydana gelen kazanın iş kazası olmadığı kabul edilerek Kuruma bildirim yapılmadığı görülmektedir. Bu halde, sigortalı veya hak sahiplerinin işverene karşı açacakları tazminat davalarında, meydana gelen olayın iş kazası olup olmadığının ön mesele olarak çözümlenmesi gerekmektedir. Bunun için, sigortalı veya hak sahiplerinin öncelikle SGK'ya müracaatlarının sağlanması, SGK tarafından meydana gelen olayın iş kazası olduğunun kabul edilmesi halinde, sigortalı veya hak sahiplerine gelir bağlanması için gerekli başvuruların yapılması; şayet SGK tarafından olayın iş kazası olmadığı belirtilir ise, sigortalı veya hak sahiplerinin iş kazasının tespiti davası açmaları için kendilerine süre verilmesi gerekmektedir[98].

İş kazasının tespitinde yapılan inceleme ve araştırmalar, sigortalılık durumunu, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinde belirtilen olayın iş kazası kabul edilip edilmeyeceği, işyerinde sigortalı işçinin çalıştığı bölümün meslek hastalığına neden olup olmayacağı, işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin dikkate alınıp alınmayacağı, zarar verici olayın gerçekleşmesinde sigortalı işçinin ağır kusuru, kastı, işverenin kastı ya da sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi ile üçüncü kişilerin kusurlu hareketinin olup olmaması konusunda karar verilebilmesi amacıyla yapılmaktadır[99].

SGK'nın iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yardım yapabilmesi için kazaya uğrayanın en azından yardım gerektirecek düzeyde bir kazaya uğraması

---

[97] BİNGÖL, **a.g.m.,** s.35.
[98] TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.398.
[99] Tuğçe SOYDAN, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşveren ve Üçüncü Kişilerin SGK Karşısındaki Sorumluluğu", (**Yüksek Lisans Tezi,** Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021), s.30.

gerekmektedir. Ancak bu durum ufak tefek kazaların bildirilmemesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Uygulamada küçük bir sıyrık, düşme, çarpma gibi durumların iş kazası olarak bildirilmesinin gerekli olmadığı düşünülebilmektedir; ancak bu durumlar da ilerde komplikasyona ve hatta ölüme yol açabilmektedir. Bu bakımdan, kazanın küçüklüğü veya büyüklüğü önemsenmeksizin SSGSSK kapsamında meydana gelen her türlü kaza, iş kazası olarak bildirilmelidir[100].

### 1.2.3. İş Kazası Kapsamında Edimler

İş kazası meydana geldikten sonra, sigortalıya veya hak sahiplerine yönelik parasal edimler İKMH sigortası kapsamında, sigortalıya yönelik sağlık hizmeti Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamında sağlanmaktadır. İKMH sigortasından sunulan edimler; geçici iş göremezlik ödeneği (GİGÖ) verilmesi, sürekli iş göremezlik geliri (SİGG) bağlanması, sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması, gelir bağlanmış hak sahibine evlenme ödeneği ve cenaze ödeneği verilmesidir. GSS kapsamında, sigortalıya sağlık hizmeti verilmektedir. Bu bölümde bahsi geçen edimler daha ayrıntılı incelenmektedir.

#### 1.2.3.1. Geçici İş Göremezlik

GİGÖ, İKMH sonucunda belirli bir süre çalışamayacağı kurumla anlaşmalı hekimlerce ya da sağlık kurulunca istirahat raporu verilen sigortalıya istirahatli kaldığı ve çalışmadığı sürece kurum tarafından ekonomik kaybının önlenmesi amacıyla ödenen parasal yardımdır[101].

İKMH nedeniyle sigortalıya GİGÖ verilebilmesi için, belirli süre prim ödenmesi koşul değildir. GİGÖ'nün ödenebilmesi için; kişinin SSGSSK kapsamında sigortalı olması, sigortalının SSGSSK anlamında İKMH'ye maruz kalması ve bu nedenlerden

[100] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.362; KORKUSUZ ve UĞUR, **a.g.e.,** s.289.
[101] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.803.

geçici bir süre işinde çalışamayacağının kurum tarafından yetkilendirilen doktor ya da sağlık kurulunca alınmış istirahat raporu ile belirlenmiş olması koşullarının bir arada olması gerekmektedir[102].

Bununla birlikte SSGSSK'nın Ek m.5'te yer alan düzenlemeye göre, tarım ve orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışan sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kollarından sağlanan yardımlardan yararlanabilmeleri için iş kazasının olduğu tarihten en az on gün önce tescil edilmiş olmaları, sigortalılıklarının sona ermemiş olması ayrıca, İKMH'den dolayı GİGÖ ödenmesi veya sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartı aranmaktadır[103].

SSGSSK'yla 4/1-b hükmü kapsamında sigortalı sayılanların[104] iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeni ile GİGÖ'den yararlanabilmeleri için; rapora ek olarak genel sağlık sigortası dâhil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartı bulunmaktadır[105].

SSGSSK'nın 4/1-a hükmü kapsamındaki sigortalılar için prim ödemesi zorunluluğu getirilmezken, 4/1-b hükmü kapsamında yer alan sigortalılar için prim borcunun bulunmaması şartının aranması şüphesiz ayrı bir tartışma konusu olmaktadır. Ancak her koşulda 4/1-a kapsamında yer alan işçiler için prim borcunun olmaması ya da prim ödeme zorunluluğu getirilmesi hususunda bir şartın aranmaması gerekli ve olması gereken bir hükümdür.

SSGSSK'ya göre GİGÖ, iş kazasına uğrayan sigortalıya istirahatli olduğu her gün için[106], günlük kazancının yatarak tedavilerde yarısı, ayaktan tedavilerde üçte ikisi

---

[102] GÜNEREN, **a.g.e.,** s.821.
[103] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, m. 40/1-e, (SSİY).
[104] SSGSSK'nın 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının b bendinde yer alan sigortalılar; köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardır.
[105] SSGSSK, m. 18/2
[106] SSGSSK, m. 18/1-a

kadar ödenmektedir[107]. Sigortalının yaşamını sürdürmesi için gerekli geliri elde edebilmesi için GİGÖ'nün belirlenmesinde, sigortalının günlük kazancı esas alınmaktadır. Düzenlemeden iş kazasına uğrayan sigortalıya istirahatli olduğu süre boyunca her gün GİGÖ verileceği, herhangi bir süre kısıtlaması olmadığı anlaşılmaktadır. İş kazasına uğrayan sigortalıya verilen sağlık hizmeti, yatarak tedavilerde ayaktan tedavilere göre daha maliyetli olduğu için sigortalıya ödenen GİGÖ daha düşük olmaktadır.

GİGÖ, SSGSSK m.17'ye göre hesaplanmaktadır. Buna göre, GİGÖ'nün hesaplanmasında günlük kazanç; iş kazasının olduğu tarihten, meslek hastalığında ise, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki oniki aydaki son üç ay içinde 80. maddeye göre hesaplanacak prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

Sigortalının son oniki aylık dönemde çalışmamış, ücret almamış veya çalışmaya başladığı gün iş kazasına uğramış olması da mümkündür. Sigortalının, çalışmaya başladığı ay içinde İKMH'ye uğraması halinde, geçici ödeneğe esas günlük kazancı, çalışmaya başladığı tarih ile iş göremezliğinin başladığı tarih arasındaki sürede elde ettiği prime esas günlük kazanç toplamının, çalıştığı gün sayısına bölünmesi suretiyle bulunmaktadır. Sigortalının çalışmaya başladığı gün iş kazasına uğraması halinde ise, aynı veya emsal işte çalışan benzeri bir sigortalının günlük kazancı esas tutulmaktadır[108].

Sigortalının ücretinin SGK tarafından yapılan denetimler veya yargı kararı ile tespit edilmesi de mümkündür. Buna göre idare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yapılan ücret, ikramiye, zam, tazminat ve bu mahiyetteki ödemeler yönünden,

[107] SSGSSK, m. 18/3
[108] SSGSSK, m. 17/2

ödenek ve gelirin hesabına esas alınan üç aylık dönemden önceki aylara ilişkin olanlar dikkate alınmamaktadır[109].

GİGÖ, iş kazasına veya meslek hastalığına maruz kalan sigortalıya istirahatli olduğu sürece yapılan bir ödeme olduğu için, SGK'ca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınması şartıyla sigortalının tedavi ve istirahat süreci devam ettiği müddetçe ödenmektedir[110]. Geçici iş göremezlik ödeneğinin ödeme yükümlüsü esas olarak SGK'dır.

Bununla birlikte, toplu iş sözleşmesi yapılan işyerleri ile kamu idareleri açısından özel bir düzenleme de yapılmaktadır. Buna göre, geçici iş göremezlik ödeneğinin söz konusu işverenler tarafından sigortalılara ödenmesi, akabinde SGK ile mahsuplaşma yoluna gitmeleri mümkün olmaktadır[111]. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nde (SSİY) bu düzenleme daha açık bir şekilde yer almış olup, GİGÖ'nün, söz konusu işverenler ile SGK arasında yapılacak protokol sonrasında, işverenleri tarafından sigortalıya ödeneceği, ödenen miktarın ise, işverenin sigorta priminden mahsup edileceği düzenlenmektedir. İşveren tarafından, GİGÖ'nün sigortalıya ödendiğini gösterir ödeme belgesinin SGK'ya ibrazından sonra, SGK tarafından hesaplanacak GİGÖ toplamı, işverenin SGK'ya olan borcuna, borcun olmaması hâlinde ise ilk prim borcuna mahsup edilmekte, işyerinin kapanmış olması halinde ise söz konusu miktar iade edilmektedir[112].

#### 1.2.3.2. Sürekli İş Göremezlik

Sigortalının İKMH sonrasında, tedavi olarak tam şifa ile iyileşmiş olması imkan dahilinde olabileceği gibi, meslekte kazanma gücünde %10'un altında veya daha üstünde bir kayba uğramış olması da mümkün olabilmektedir. Ayrıca İKMH'nın en ağır sonucu

[109] SSGSSK, m. 17/3
[110] SSGSSK, m. 19
[111] SSGSSK, m. 18/6
[112] SSİY, m. 40/7

olarak, ölüm de gerçekleşebilmektedir. İKMH sonucunda, SGK'ca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden, SGK Sağlık Kurulunca, sigortalının meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azalmış olduğunun tespit edilmesi halinde, sigortalıya, SİGG bağlanmaktadır[113]. Buna göre sürekli iş göremezlik geliri, "*iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde meslekte kazanma gücünü en az %10 oranında kaybetmiş olan sigortalıya yapılan parasal ödemedir*" şeklinde tanımlanabilir[114].

Sigortalının mesleği, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğine göre, iş kazasına uğradığı tarihte yapmış olduğu iş olarak kabul edilmektedir[115]. Uygulamada, işveren tarafından sigortalı için yapılan bildirime göre sigortalının mesleği belirlenmektedir. Ancak bildirilen mesleğin, sigortalının fiilen yapmış olduğu işle uyumlu olmadığı durumlarla karşılaşılabilmektedir. Bu durumda, SGK'nın denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından yapılacak incelemeye göre sigortalının mesleği tespit edilmektedir.

Sigortalının birden fazla iş kazasına uğraması durumunda, her bir iş kazası sonucunda kaybettiği meslekte kazanma gücü kayıp oranı ayrı ayrı kararlarda gösterildikten sonra birleştirme işlemi uygulanarak, toplam meslekte kazanma gücü kayıp oranına göre işlem tesis edilmektedir. Meslekte kazanma gücü kayıp oranları toplamı %10 ve üzerindeyse sürekli iş göremezlik hali oluşmaktadır. Ayrı ayrı meslekte kazanma gücü kayıp oranları %10'un altında kalsa dahi toplamı %10 ve üzerindeyse sürekli iş göremezlik hali oluşmaktadır. Hesaplamada sigortalının aynı işverenin veya farklı işverenlerin yanında uğramış olduğu iş kazalarının tamamı dikkate alınmaktadır[116].

---

[113] SSGSSK, m. 19
[114] GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU, **a.g.e.,** s.399; TUNCAY ve EKMEKÇİ, **a.g.e.,** s.411; GÜNEREN, **a.g.e.,** s.737.
[115] **Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği,** Resmi Gazete Kabul Tarihi.11/10/2008, Sayı.27021, m. 21.
[116] **SGK Genelgesi,** 2015/23 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranları Tespit İşlemleri.

Daha önce de belirtildiği üzere sürekli iş göremezlik ödeneği İKMH'den kaynaklı hastalık ve özürlülük hali için verilen bir gelirdir. Diğer kısa vadeli sigorta kolları olan analık ve hastalık hallerinde sağlanan yardımlar gibi kabul edilmemelidir. SİGG'den yararlanabilmek için aşağıda sayılan şartların bulunması gerekmektedir[117];

- Sigortalının/işçinin iş kazası ve meslek hastalığı dolayısıyla doğmuş bir hastalık ya da özürlülük hali ile karşı karşıya kaldığının kabul edilmesi,

- Sigortalının hastalık veya özürlülük halinin meslekte kazanma gücünü en az %10 oranında kaybettiğinin tespit edilmesi,

- Meslekte kazanma gücü kaybının tespitini de SGK'ca yetkilendirilen sağlık kuruluşlarının ilgili sağlık kurulları tarafından verilen sağlık raporu ile tespit ettirilmesi gerekmektedir.

Sürekli iş göremezlik; tam ve kısmı iş göremezlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tam iş göremezlik, Sosyal Sağlık sigortalısının mesleğinde hiç çalışamaması durumunu anlatmaktadır. Diğer bir ifade ile, tam iş göremezlik durumundaki sigortalının meslekte kazanma gücü kaydı %100'dür. Kısmı iş göremezlikte ise sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kısmen azalmış olmasıdır. Bu durumda kısmı iş göremezlik meslekte kazanma gücü kaydınca en az %10 ile en fazla %99,9 yitirildiğini göstermektedir.

SİGG hesaplanırken, sürekli tam iş göremezlikte sigortalıya "yıllık kazancının %70'ine eşit yıllık gelir" bağlanmaktadır. Hatta bu rakama "sosyal yardım zammı" da eklenmektedir. Sürekli kısmi iş göremezlik durumunda ise sigortalıya bağlanacak gelir tam iş göremezlik geliri gibi hesaplanacak miktarın iş göremezlik derecesine oranındaki tutarı kadardır. İster tam sürekli iş göremezlik isterse de kısmı iş göremezlik durumu

---

[117] Gizem YAŞAR, "İşveren Açısından İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından Doğan Hukuki Sorumlulukta Kaçınılmazlık İlkesi", (**Yüksek Lisans Tezi,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), s.18.

olsun sigortalı başka birisinin sürekli bakımına muhtaç olmuşsa bu gelir bağlama oranı %100 olarak uygulanmaktadır[118].

İş kazasına uğrayan sigortalının başka birisinin sürekli bakımına muhtaç olması durumunda, SİGG için alt sınır öngörülmektedir. Alt sınır, prime esas kazanç alt sınırının aylık tutarının %85'i olarak belirlenmektedir[119]. SİGG'de alt sınır yalnızca sürekli başkasının bakımına muhtaç sigortalı için belirlenmektedir. Ayrıca sigortalı iş kazası sonucunda meslekte kazanma gücünü %100 oranında kaybetmiş olsa dahi sürekli başkasının bakımına muhtaç durumda değilse, bağlanacak SİGG için alt sınır bulunmamaktadır.

Son olarak SİGG'nin ödenmesi için, sigortalının çalıştığı işten ayrılması, iş yerini kapatması veya devretmesinin şart olmadığını da belirtmek gerekmektedir[120].

#### 1.2.3.3. Ölüm Aylığı Bağlanması

Sigortalının ölümünün iş kazasına bağlı olması, iş kazası ile ölüm arasında uygun illiyet bağının bulunması olarak da açıklanabilmektedir. İş kazasının meydana gelmesinden bir süre sonra, sigortalının ölmesi durumunda, ölümünün iş kazasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda tereddüt hasıl olabilmektedir. Keza ölüm olayının iş kazası meydana gelir gelmez gerçekleşmesi gibi bir şart aranmamaktadır. İş kazasının "*sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay*[121]" olmasına ilişkin yasal düzenlemeden, sigortalının ölüm olayının hemen veya sonradan gerçekleşebileceği anlaşılmaktadır.

Ölüm geliri, sigortalının iş kazası sonucunda veya SİGG almaktayken ölmesi halinde hak sahiplerine bağlanmaktadır[122]. Hak sahipliği kavramının ortaya çıkması,

---

[118] SOYDAN, **a.g.m.,** s.56-57.
[119] SSGSSK, m. 55/5
[120] SSGSSK, m. 42/3
[121] Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, m. 4/f.
[122] SSİY, m. 42/1

sigortalının ölümüne bağlı olduğu için hak sahiplerine bağlanan gelir, ölüm geliri olarak adlandırılmaktadır. Sigortalının hak sahiplerine ölüm geliri bağlanabilmesi için, sigortalının belirli bir süre sigortalı olması veya prim ödenmiş olması şartı aranmamaktadır. Şöyle ki, sigortalının ilk işe girdiği gün dahi, uğradığı iş kazası nedeniyle vefat etmesi durumunda hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmaktadır.

İKMH sigortasından, ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanacağına ilişkin düzenleme SSGSSK'nın m.20'de: "*İş kazası veya meslek hastalığına bağlı nedenlerden dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine, 17 nci madde gereğince tespit edilecek aylık kazancının %70'i, 55 inci maddenin ikinci fıkrasına göre güncellenerek 34 üncü madde hükümlerine göre gelir olarak bağlanır.*

*İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 veya daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına bakılmaksızın birinci fıkraya göre belirlenen tutar, 34 üncü madde hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır.*

*İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması halinde sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik geliri, 34 üncü madde hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır*" hükmüyle görülmektedir. Yasal düzenlemeden, sigortalının ölümünün iş kazasına bağlı olması veya SİGG almaktayken ölmesi olmak üzere, iki durumda hak sahiplerine ölüm geliri bağlanacağı anlaşılmaktadır.

Aylık bağlanması için sigortalının ölümünün tıbbi belgelerle ispatlanması ve hak sahiplerinin yazılı olarak SGK'ya başvuru yapmaları gerekmektedir. SSGSSK 4/1-a kapsamındaki sigortalılar için ölüm aylığı bağlanmasında borçlanma süresinin ölüm sigortasından aylık bağlanmasında dikkate alınmaması, işçi statüsündeki sigortalılar için hakkaniyete uygun bir sonuç doğurmaktadır.

Sigortalının ölümü halinde anne ve baba ölüm aylığı almada hak sahibidir. Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre sigortalının evlilik bağı kurduğu eşi de hak sahibidir. Ölen sigortalının SSGSSK ile veya yabancı bir ülke mevzuatı gereğince çalışmayan ya da kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocukları da hak sahibidir. Mevzuat kapsamında ölen sigortalının çocuklarından[123];

- 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanlara veya

- SGK Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malûl olduğu anlaşılanlara veya

- Yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarına ölüm aylığı bağlanmaktadır.

Aylık bağlanacak çocukların evlat edinilmiş, tanınmış veya soy bağı düzeltilmiş veya babalığı hükme bağlanmış çocuklar ile sigortalının ölümünden sonra doğan çocukların da hak sahibi olma şartlarını taşımaları halinde ölüm aylığından faydalanmaktadır[124].

Son olarak ölüm gelirinin başlangıcı olarak, sigortalının ölüm tarihini takip eden aybaşı ile sigortalının ölüm tarihinden sonra hak sahibi olma niteliğinin kazanılması durumunda, hak sahibi niteliğinin kazanıldığı tarihi takip eden aybaşı olmak üzere iki farklı tarih belirlenmektedir[125].

[123] SSGSSK, m. 34
[124] SSGSSK, m. 34
[125] SSGSSK, m. 35/1

#### 1.2.3.4. Evlenme Ödeneği

Evlenme ödeneği yalnızca kız çocukları için ödenmektedir. Evlenme ödeneği; evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde ödenmektedir. Kız çocuklarının almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşinen ödenmektedir[126].

Evlenme ödeneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde, iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanması mümkün değildir. Bu durumda olan kişiler, SSGSSK 60. maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır[127].

Evlenme ödeneği verilmesi halinde, diğer hak sahiplerinin aylık veya gelirleri evlenme ödeneği verilen sürenin bitimini takip eden ödeme döneminden itibaren 34. maddeye göre yeniden belirlenmektedir[128].

#### 1.2.3.5. Cenaze Ödeneği

Bir kişinin ölümü ile ilk akla gelen masraf cenaze masrafları olmaktadır. Bir sigortalının/işçinin ölümü de geride kalanların ek bir külfete, cenaze masraflarına katlanma zorunluluklarını doğurmaktadır. Bu nedenle bir defaya mahsus olmak üzere herkes için karşılanması gereken bu masraf sigortalılar için SGK tarafından ödenmektedir. İKMH sonucu veya SİGG, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olup da ölen sigortalının hak sahiplerine SGK Yönetim Kurulu'nca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenmektedir[129].

---

[126] SSGSSK, m. 37
[127] SSGSSK, m. 37
[128] SSGSSK, m. 37/2
[129] SSGSSK, m. 37/3

Cenaze ödeneğinin verilmesi sırasında ilk olarak eşine, eğer eşi yoksa çocuklarına, o da yoksa anne ve babasına, onların da bulunmaması durumunda kardeşlerine ödenektedir. Cenaze gerçek kişi veya tüzel kişi tarafından kaldırıldığı belgelendiği zaman yapılan masraflar bu gerçek ya da tüzel kişiye de ödenebilmektedir[130]. Hak sahipliği olan kişilerin bir dilekçe ile SGK'nın ilişkili bölümüne başvurması gerekmektedir. Sigortalının ölüm tarihi nüfus kütüğüne kayıt edilmemiş ise bir dilekçe ile birlikte ilgili makamca düzenlenmiş sigortalının öldüğü tarihi belirten belge ile Kuruma başvuru yapması gerekmektedir. Söz konusu ödenek SGK Yönetim Kurulu'nca belirlenmekte ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca tasdiklenen tarifeye göre ödenmektedir.

#### 1.2.3.6. Sağlık Hizmetleri

SSGSSK m.63'te; İKMH sonucunda tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasının, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasının veya azaltılmasının temini amacıyla gerekli sağlık hizmetlerinin finansmanının SGK'ca sağlanacağı belirtilmektedir[131]. Böylece İKMH'ya maruz kalan sigortalı için sağlık hizmeti sunulması SGK'nın asli yükümlülükleri arasında sayılmaktadır.

SSGSSK m.63 çerçevesinde sigortalıya yapılacak sağlık yardımlarını dört ana grupta düzenlenmektedir. Bu yardımlar; koruyucu sağlık hizmetleri, hastalık halinde ve analık halinde sağlık yardımları ve son olarak ağız ve diş tedavisi yardımlarıdır.

Sağlık hizmeti sunulmasının amacı, iş kazasına uğrayan sigortalıya, sağlığının ve yeniden çalışma gücünün kazandırılmasıdır. Sağlık hizmeti sunulmasının yasal dayanağını SSGSSK'nın 63 üncü maddesi oluşturmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında: "*İş kazası ... sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla*

---

[130] SSGSSK, m. 37/4
[131] ALPER, **Türkiye'de Sosyal Güvenlik,** s.193.

*Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri*" demek suretiyle iş kazası sonucunda sağlık hizmetlerinin GSS kapsamında sunulacağı açıklanmaktadır.

Sunulacak sağlık hizmetleri ise 63 üncü maddenin birinci fıkranın b bendinde: "*Kişilerin hastalanmaları halinde ayakta veya yatarak; hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi ve rehabilitasyon hizmetleri, organ, doku ve kök hücre nakline ve hücre tedavilerine yönelik sağlık hizmetleri, acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler*" olarak sayılmaktadır.

Yasal düzenlemenin "*kişilerin hastalanmaları halinde*" ibaresiyle başlaması, anılan sağlık hizmetlerinin iş kazası durumunda da sağlanıp sağlanmayacağı sorusunu beraberinde getirmektedir. Öğretide iş kazası durumunda sunulacak sağlık hizmetlerinin, hastalık durumunda sunulan sağlık hizmeti kapsamında değerlendirildiğinden tekrar sayılmadığı belirtilmektedir[132]. Bu durumda, iş kazasına uğrayan sigortalıya hastalık durumunda sunulacağı belirtilen sağlık hizmetlerinin tamamının sunulacağı söylenebilmektedir. Hastalık durumunda sunulmayan sağlık hizmetlerinin de iş kazasına uğrayan sigortalıya sunulması bu düşünceyi desteklemektedir.

Ayrıca sigortalının tedavisi için gerekli olan ilaç ve tıbbi malzemelerin SGK tarafından sağlanması asıl olup, SGK tarafından tedarik edilmeyen bir dönemde sigortalı tarafından söz konusu ilaç veya tedavi malzemelerinin temin edilmesi halinde, bunların bedeli, SGK tarafından belirlenen liste bedelleri ve piyasa rayici gözetilerek SGK'dan talep edilebilmektedir[133].

---

[132] Ali Nazım SÖZER, "Sağlıkta Dönüşüm Projesi ve Genel Sağlık Sigortası", **TISK Akademi**, Cilt.1, Sayı.1, (2006), s.51.
[133] TUNCAY ve EKMEKÇİ**, a.g.e.,** s.359-360; GÜZEL, OKUR ve CANİKLİOĞLU**, a.g.e.,** s.194.

İKMH'YA bağlı olarak yapılacak sağlık hizmetleri kapsamında olmak üzere estetik amaçlı yapılan her türlü sağlık hizmeti ile estetik amaçlı ortodontik diş tedavileri de SGK tarafından finanse edilmektedir[134]. Buna bağlı olarak SSGSSK'nın m.65'te yol gideri, gündelik ve refakatçi gideri düzenlenmektedir.

[134] SSGSSK, m. 64

# 2. BÖLÜM

# SORUMLULUK KAVRAMI, SORUMLULUK SİGORTALARI VE İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

## 2.1. Sorumluluk Kavramı

Sorumluluk (mesuliyet) "*kişinin hakimiyet alanında meydana gelen olaylar veya fiili sonucunda gerçekleşen olayın sonuçları ile yükümlü tutulma, hesabını verme*[135]" olarak tanımlanmaktadır. Sorumluluk, Eren tarafından ise basitçe "*borcun yaptırımı*" şeklinde ifade edilmektedir[136].

Başka bir ifadeyle sorumluluk; "*kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet*" olarak açıklanmaktadır[137].

Yine sorumluluk, bireyin yüklendiği herhangi bir iş sebebiyle gerektiğinde hesap verme durumu olarak da nitelendirilebilmektedir. Bireyin üstlendiği görevlerin gereklerini yerine getirmek zarureti, ahlaki, dini, sosyal veya hukukî bir kaideden kaynaklanabilmektedir. Bu sebeple parlamento üyelerinin siyasal sorumluluğu, bir borç ilişkisine giren kişinin hukukî sorumluluğu ya da aile babasının ailevi sorumluluğu örnek gösterilebilir. Böylelikle sorumluluğun, hayatın her safhasında olduğu görülmektedir.

Hukuki sorumluluk; borca aykırı davranıştan doğan sorumluluğu, haksız fiil sorumluluğu ile kusura dayanmayan sorumluluk hallerini ve hukuka uygun müdahaleden doğan sorumluluğu (fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesine dayanan sorumluluk)

---

[135] Ejder YILMAZ, **Hukuk Sözlüğü**, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Basımevi, 2011, s.675; **Türk Hukuk Lügati**, 3. Baskı, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1991, s.230.
[136] Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015, s.490-515.
[137] **TDK Türkçe Sözlük**, http://sozluk.gov.tr/ (06.03.2022).

kapsamaktadır. Borca aykırı davranıştan doğan sorumluluk, bir edimi ifa etme yükünün altına giren bir kişinin söz konusu edimi hiç ya da gereken şekilde ifa etmemesi halinde ortaya çıkan sorumluluğu; haksız fiil sorumluluğu, kişinin kusurlu şekilde gerçekleştirdiği hukuka aykırı bir davranışı ile vermiş olduğu zararlardan sorumluluğu; kusura dayanmayan sorumluluk, kusurlu insan davranışının şart olmadığı olaylar sebebiyle meydana gelen zararlardan sorumluluğu; hukuka uygun müdahaleden doğan sorumluluk ise hukuk düzeni tarafından izin verilen bir müdahale ile başka bir kişinin bir hakkının ihlal edilmesini ifade etmektedir. Haksız fiil sorumluluğu ile kusura dayanmayan sorumluluk halleri Sorumluluk Hukuku'nu oluşturmaktadır[138].

Tarihsel açıdan incelendiğinde ferdiyetçi ve liberal akımların etkisiyle kusur, 18.yüzyıldan itibaren sorumluluğun temelini oluşturmaya başladığı görülmektedir. Diğer yandan 19.yüzyılın liberal ve akılcı ruhu "kusursuz sorumluluk olmaz" ilkesini kabul ederek, uzun süre başka ilkenin sorumluluk sebebi sayılmasını reddetmektedir. Bu anlayışa göre sorumluluğun temeli kusur ilkesine oturtulmaktadır. Kişi ancak kusuru ile vermiş olduğu zararı tazmin etmektedir anlayışı hâkimdir. Ancak gelişen toplumsal ilişkiler ve özellikle teknolojinin de etkisiyle birlikte bu ilke zararların tazmini noktasında yetersiz kalarak, kusursuz sorumluluk ilkesi kabul edilmeye başlanmıştır[139]. Çünkü öyle hadiseler yaşanmaktadır ki zarar veren kişi kusurlu değildir ancak hakkaniyet gereği yine de vermiş olduğu zararı tazmin etmesi gerekmektedir. Çünkü zarar gören kişi, kusursuz olarak zarar veren kişiye göre daha korunmaya değerdir. Örneğin, nükleer faaliyetler içerisinde bulunan özel tesisler bulunmaktadır. Bu tesislerden birkaçı bir doğa olayı örneğin, tsunami, deprem nedeniyle infilak etmiş ve o çevrede yaşayan insanlar bundan dolayı maddi ve manevi zararlar görmüş, yaralanmış, hayatlarını kaybetmiş ve tarlalarındaki ürünleri zarara uğramıştır. Bu durumda bu tesisin vermiş olduğu zarar için

---

[138] Deniz ERDEMOĞLU, "Türk Özel Hukukunda Tehlike Esasına Dayanan Sorumluluk", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s.3.

[139] Bolat BOLATOĞLU, **Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenlerin Hukuki Sorumluluğu**, Ankara: Kazancı Hukuk Yayınları, 1983, s.13.

kusur sorumluluğu aramak hakkaniyete pek de uygun düşmemektedir. Çünkü meydana gelen olayda tesis sahipleri kusurlu olmayabilir (çünkü doğa olayı zarara neden olmaktadır) fakat çevrede yaşayan insanlar tamamen masumdurlar. İşte burada gelişen teknolojik gelişmelerin sorumluluğa etkisi açıkça görülebilmektedir. Burada günümüzde temeli tehlike esasına dayanan sorumluluk bulunmaktadır. Yani toplumda tehlikeli olarak görülen işlerin yürütülmesi sırasında verilen zararlardan dolayı, işletme sahibi ve varsa işleten müteselsil olarak sorumlu olmaktadır[140].

Sorumluluk, ayrıca normlara uyulmasını sağlayan bir yaptırım gücü olarak da görülmektedir. Bu yaptırım, önceden tespit edilmekte; yapılması gerekeni yapmamak ve yapılmaması gerekeni yapmak durumlarında söz konusu olmaktadır. Hukuk devletinde hukuk kuralları, bir tek kişileri değil, devleti de bağlamaktadır. Yani, devlet faaliyetlerinin yerine getirilişi ve kişiler ile devletin ilişkileri belirli hukuk normlarına tâbidir. Böylelikle, hukuk normlarının ihlâl edilmesi durumunda devletin de sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla sorumluluğun tarafı sadece birey olmamakta devletin de taraf olduğu görülmektedir.

Netice olarak sorumluluk, kaynağı fark etmeksizin bireylerin, tam bir serbestîyet içinde hareket etmelerini engellemektedir. Fakat bu engelin esas amacı olarak hem bireyin kendi mutluluğu, hem de sosyal huzur hedeflenmektedir. Mutlak sorumsuzluk, hem bireyi hem de toplumu felakete sürüklemektedir. Devlete ve halka karşı sorumluluk yönleri dikkate alındığında, sorumluluğun ferdî hürriyetlerden öte toplumun özgürlükleri ve demokrasi ile de yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

### 2.2. Sorumluluğun Hukuki Kaynağı

**S**orumluluk şahsın kendi fiiliyle vermiş olduğu zarar nedeniyle doğrudan doğruya (kusur) sorumluluk ile başkalarının verdikleri zarar nedeniyle (kusursuz)

---

[140] **Türk Borçlar Kanunu,** Kanun No.6098, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 11/1/2011, m. 71'de düzenlenmektedir (6098 sayılı TBK).

sorumluluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır[141]. Bu bölümde kusur ve kusursuz sorumluluklar ayrıntılı olarak incelenmektedir.

### 2.2.1. Kusur Sorumluluk

#### 2.2.1.1. Kusur Sorumluluğun Genel Anlamı

Türk Hukuku'nda dar anlamda haksız fiil sorumluluğu kusur sorumluluğuyla eş anlamda kullanılmaktadır[142]. Borçlar hukukunda, bu sorumluluk haksız fiil tazminatı esas alınarak tanımlanmakta ve tazminat hakkının doğumu için dört unsurun varlığının ispatlanması gerekli görülmektedir[143]. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) 49. maddesinde haksız fiil sorumluluğunun unsurları; hukuka aykırı bir fiil, kusur, zarar ve uygun illiyet bağı olarak sıralanmaktadır.

##### 2.2.1.1.1. Hukuka aykırı fiil

Fiil, kişinin ihmali yahut da yaptığı bir iradi davranışı ile dış dünyada meydana getirmiş olduğu değişiklik olarak tanımlanmaktadır. Hukuka aykırı fiil ise, basit ve kısa tanımıyla kişinin işlediği fiilin hukuk düzeniyle çelişmesi, yani hukuken izin verilmeyen bir davranışta bulunmak olarak ifade edilebilmektedir[144].

Ayrıca hukuka aykırı bir fiil ile zarara uğrayan bir kimsenin tazminat talep edebilmesi için, ihlal edilen kuralın amacının kapsamına o kişinin zarardan korunmasının

---

[141]Mehmet KAHYA, **Hukuki Sorumluluk ve Sorumluluk Sigortaları**, İstanbul: Sigorta Denetleme Kurulu Yayını, 1992, s.2-3.
[142] Haluk TANDOĞAN, **Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet),** 1961 yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010, s.11; EREN, **a.g.e.**, s.517.
[143] TANDOĞAN, **a.g.e.,** s.11; Safa REİSOĞLU, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011, s.161.
[144] Haluk Nami NOMER, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011, s.84.

da girmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile kişinin zarara uğraması ile ihlal edilen kural arasında "hukuka aykırılık bağı" bulunması gerekmektedir[145].

Hukuka aykırılığın dışında TBK m.49/2'de ahlaka aykırı bir fiille kasten başkasına zarar veren için de bu zararı tazmin yükümlülüğü öngörülmektedir. Burada kastedilen sosyal ve genel ahlak olarak söylenebilmektedir[146]. Ancak TBK m.49/1'den farklı olarak kanun koyucu tazmin yükümlülüğünün doğması için kast şartını aramaktadır.

#### 2.2.1.1.2. Kusur

Sorumluluğun kurucu unsuru olan kusura ilişkin TBK m.49 hükmünde bir açıklama yapılmamaktadır. Öğretide ise, kusur kavramı ahlaki temelli ve toplumun hoş karşılamadığı bir iradi davranış şekli olarak tanımlanmakta; kusur, zararlı sonucun önceden görülmesi ve bu sonuçtan kaçınma unsurlarına bağlanmaktadır[147]. Kusuru açıklayan objektif teoriye göre, failin değil, fiilin kusurlu olup olmadığı değerlendirilmektedir[148].

Bu anlamda failden beklenen öngörü unsuru bir örnek oluşturarak somutlaştırılmaktadır. Bu örnek belirlenirken, faille sosyal ve mesleki anlamda benzer koşullar altında yaşayan, objektifleştirilmiş, dürüst, makul ve ortalama bir insan tipinden yola çıkılmakta ve failin davranışının bu örnekten sapması halinde eylem kusur olarak nitelendirilmektedir. Sübjektif teoriye göre ise kusur, zarar verici davranıştan yola çıkılarak değil; failin fiilin işlendiği andaki irade ve zihin yapısıyla belirlenmektedir.

---

[145] Kemal OĞUZMAN ve Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2**, 10.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s.15.
[146] Hasan Tahsin GÖKCAN, **Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003, s.34-35.
[147] OĞUZMAN ve ÖZ, **a.g.e.,** s.527; TANDOĞAN, **a.g.e.,** s.47-49; REİSOĞLU, **a.g.e.,** s.169; EREN, **a.g.e.**, s.599-571.
[148] TANDOĞAN, **a.g.e.,** s.45; EREN, **a.g.e.,** s.569.

Failin kişisel nitelikleri yönünden hukuka aykırı fiili öngörüp engelleyebilecek durumda olup olmadığına göre bir değerlendirme yapılmaktadır[149].

Kusurun kast ve ihmal olmak üzere iki türü bulunmaktadır[150];

**- Kast:** İradenin hukuka aykırı sonuca yönelmesine "kast" denmektedir. Yani şahsın önceden istediği hukuka aykırı sonuca ulaşmak için düşünerek ve tasarlayarak yaptığı veya göze aldığı durum olarak ifade edilebilir. Görülüyor ki, kastın varlığından söz edebilmek için hukuka aykırı sonucu önceden görmek ve bunu isteyerek yapmak veya göze almak gerekmektedir.

**- İhmal ve Tedbirsizlik:** Hukuka aykırı bir sonucun önlenmesi hususunda gerekli iradenin sarf edilmemesine "ihmal" denmektedir. Kişinin fiilinde, kast veya ihmal olması aynı tazminat hükmünü gerektirmektedir. Ancak tazminat miktarı kusur ağırlaştıkça artmakta, hafifledikçe azalmaktadır. İhmal veya tedbirsizlik ya isteyerek ya da istemeyerek oluşmaktadır. İsteyerek yapıldığı zaman fail, yaptığı fiilin zarar verebileceğini tahmin etmektedir. Ancak fiilin zarar getirmeyeceğini ümit ederek gereken tedbiri almamakta, bazen de ihmal veya tedbirsizlik istemeyerek zarara yol açmaktadır. Bu tür ihmal ve tedbirsizlikte failin yaptığı fiilin bir zarar doğuracağını tahmin etmesi mümkün ve gerekmektedir.

#### 2.2.1.1.3. Zarar

TBK m.49 hükmünde zarar unsuru, haksız fiilin esaslı unsurlarından biri olarak sayılmaktadır. Dar anlamda zarar, kişinin isteği dışında malvarlığında meydana gelen azalmayı, diğer bir deyişle maddi zararları kapsamaktadır. Geniş anlamda zarar bunun yanında manevi zararları da kapsamaktadır[151].

---

[149] OĞUZMAN ve ÖZ, **a.g.e.,** s.531; REİSOĞLU, **a.g.e.,** s.170; EREN, **a.g.e.**, s.570.
[150] Olgun ÇAVUŞOĞLU, "Ekolojik Hasar Sorumluluk Sigortası", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü), 2010, s.44-45.
[151] TANDOĞAN, **a.g.e.,** s.63.

Kişinin malvarlığında rızası dışında meydana gelen azalma olarak ifade edilebilmektedir. Ancak doktrinde Oğuzman ve Öz gibi bazı yazarlar gerçek zarar olarak sadece maddi zarar kavramını kabul etmektedirler[152]. Bu yazarlar da manevi tazminat talep edilebileceğini kabul etmekle birlikte, manevi zarar kavramının sadece başka isim bulunmadığından kullanıldığı yönünde bir kanaate sahiptirler. Onlara göre zarar, maddi zararı ifade etmektedir. O da kişinin malvarlığında rızası dışında meydana gelen azalma olarak görülmektedir.

Bazı yazarlar ise zararı, kişinin malvarlığında ve kişilik değerlerinde meydana gelen azalma olarak tanımlamakta ve hem maddi hem de manevi zararı zarar olarak kabul etmektedir. O hâlde bir haksız fiilden bahsedebilmek için zararın varlığı zorunludur.

Zarar, kesinlik (belirlilik), şahsilik ve doğrudan doğruya niteliklerini taşımaktadır. Burada kesinlik zararın belirlenebilirliğini, şahsilik tazminat talebinin istisnai haller dışında yalnız zarar gören alacaklıya ait olmasını ifade etmektedir[153]. Haksız fiillerden doğan doğrudan doğruya zarar dışında dolaylı zarardan sorumluluğun söz konusu olup olmayacağı illiyet bağı değerlendirilerek tespit edilebilmektedir. Ancak illiyet bağı bu tespitte her zaman bir çözüm getirmemektedir[154].

#### 2.2.1.1.4. Uygun illiyet bağı

İşlenen hukuka aykırı fiil ile meydana gelen zarar arasında bir illiyet (nedensellik) bağı bulunması gerekmektedir. Hukukta, gerçekleşen zararla sorumluluğun bağlandığı olay veya davranış arasında sebep-sonuç ilişkisine, genel anlamda illiyet (nedensellik) bağı denmektedir. Yani işlenen fiil ile meydana gelen zarar arasında uygun bir bağlantı bulunmalıdır[155].

---

[152] OĞUZMAN ve ÖZ, **a.g.e.,** s.38-39.
[153] EREN, **a.g.e.**, s.536.
[154] Ahmet M. KILIÇOĞLU, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 19. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2015, s.308.
[155] EREN, **a.g.e.**, s.536.

Bir olayın varlığı onu meydana getiren zorunlu şartlardan her birinin varlığına bağlanmaktadır. Uygun sebep ise, zararlı sonucu meydana getiren zorunlu şartlar dâhilinde, olayların olağan akışına göre zararın ortaya çıkmasını kolaylaştıran ve zararı meydana getirmeye elverişli olan sebeptir[156].

Uygun illiyet bağı kuramının amacı, neden-sonuç ilişkisini açıklamaktan ziyade sorumluluğu kurmak ve sorumluluğu sınırlandırmaktır. Sorumluluğun sınırlandırılması ise olasılık artışına ilişkin değerlendirmeler ile tespit edilmeye çalışılmaktadır. Öncelikle zararlı sonuç, yapısı itibariyle fiile uygun olmalı, fiil zararlı sonucun uygun sebebi olmalıdır[157].

#### 2.2.1.2. Kusur Ehliyeti

Gerek kast, gerek ihmal veya tedbirsizlik nedeniyle verilen zararlardan sorumlu tutabilme ehliyetine "kusur ehliyeti" daha yerinde bir deyişle hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulabilme ehliyeti veya "*hukuki sorumluluk ehliyeti*" denmektedir. Kusur ehliyetinin tek şartı temyiz kudretidir. Temyiz kudreti makul suretle hareket edebilme iktidarı olarak tarif edilebilmektedir[158].

Makul suretle hareket edebilme iktidarına sahip bulunmayan kimseler kusur ehliyetine sahip değillerdir. Bu gibi kimselere hukuk lisanında gayri mümeyyizler denilmekte ve fiillerinden meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmamaktadırlar.

### 2.2.2. Kusursuz Sorumluluk

Sanayi devrimiyle birlikte teknoloji gelişerek; mekanik, kimyasal, nükleer güç ile çalışan makinelerin işyerinde meydana getirdiği zararlarda kimin kusurlu olduğunun ya da ne miktar kusuru bulunduğunun ispatlanması güçleşmekte, işyerlerinde kullanılan

---

[156] Gökhan O. ANTALYA, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, 1. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2012, s.523.
[157] TANDOĞAN, **a.g.e.,** s.77.
[158] ÇAVUŞOĞLU, **a.g.m.,** s.45.

teknik araçların artmasıyla alınabilecek önlemlerle bile önüne geçilmesi mümkün olmayan tehlikeler ortaya çıkmaktadır. Kusura dayalı sorumluluk anlayışı modern toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmektedir. Bundan dolayı kusur kavramından gittikçe uzaklaşılarak kusursuz sorumluluk ilkesi benimsenmektedir[159].

Kanun koyucu kural olarak kişileri kusurlu hareketleri nedeniyle sorumlu tutmaktadır. Ancak gerçekleştirilen işin tehlike arz etmesi veya ciddi özen ve denetim yükümlülüğü getirmesi nedeniyle kusurdan bağımsız olarak bir sebep sorumluluğu öngörülmektedir. İlke olarak kusursuz sorumluluk bir sebep sorumluluğudur ve kusur şartı aranmaksızın zarar veren olay ile zarar arasında bir uygun nedensellik bağı bulunması sorumluluktan bahsedebilmek için yeterli görülmektedir[160].

TBK'da kusursuz sorumluluk halleri, "*hakkaniyet sorumluluğu*", "*özen sorumluluğu*" ve "*tehlike sorumluluğu*" olmak üzere üç başlıkta düzenlenmektedir[161]. Kusursuz sorumluluk bir şeyden yarar elde eden kişilerin ondan doğacak zararlara da katlanması gerekliliği, tehlike ve özen yükümlülüğü, hakkaniyet ve hâkimiyet fikri gibi düşüncelere dayandırılmaktadır[162]. Bu bölümde kusursuz sorumluluğun alt başlıkları incelenmektedir.

#### 2.2.2.1. Hakkaniyet Sorumluluğu

TBK m.49'a göre kusur sorumluluğunda, sorumluluğun yüklenilebilirliğinin ilk kıstası, fiilin kusurlu olması olsa da, Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) m.15 hükmü gereğince kanuni istisnalar saklı bırakılmaktadır. Haksız fiilde failin fiili işlediği sırada kusurlu hareket edebilme yeteneğine sahip olması aranmaktadır. Ancak yalnızca bu düşünce hakkaniyete uygun düşmediğinden yasa koyucu TBK m.65'te hakkaniyet düşüncesine dayalı kusursuz sorumluluğu düzenlemektedir. Buradaki sorumluluk

---

[159] Levent AKIN, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001, s.89.
[160] EREN, **a.g.e.**, s.495; OĞUZMAN ve ÖZ, **a.g.e.,** s.7-9.
[161] EREN, **a.g.e.**, s.498; KILIÇOĞLU, **a.g.e.,** s.426.
[162] TANDOĞAN, **a.g.e.**, s 4-5; EREN, **a.g.e.**, s 497; KILIÇOĞLU, **a.g.e.**, s.422-426.

değerlendirilirken kusurun sübjektif yönü (failin ayırt etme gücü, kusur ehliyeti) üzerinde değil, ayırt etme gücüne sahip olmayan failin fiilinin örnek davranıştan ayrılması hususu (objektif yönü) üzerinde durulmaktadır. Diğer deyişle sorumluluğun doğması için kusur hariç haksız fiil sorumluluğun unsurları gerçekleşmelidir[163].

Burada sorumluluğun temeli hakkaniyet düşüncesine dayanmaktadır. Ancak bu düşüncenin içeriği belirlenmiş değildir. Bu düzenlemede temel sorun, hukuk güvenliğinin sarsılmasıdır. Hukuki güvenlik ilkesi, hukuk devletinin özel gereklerinden olup, hukuk devleti için vazgeçilmezdir. Hukuki güvenlik ilkesi gereği, bireyler kendilerine uygulanacak mevcut hukuk kurallarını önceden bilebilecek durumda olmalıdırlar. Böylece davranışlarını yönlendirme imkânına sahip olacaklardır. Oysa hakkaniyet düşüncesinin içeriği belirlenmediğinden bireyler, işledikleri fiiller açısından, hangi esaslara göre sorumlu tutulacağını öngörememektedirler. Zarar gören kişinin taşıdığı özellikler dikkate alınarak kabul veya reddedilecek bir sorumluluk bulunmaktadır ki, bu bir takım sakıncalar doğurmaktadır. Haksız fiil hukukunda tazminatın hesaplanmasında somut olayın özellikleri dikkate alınmaktadır fakat sorumluluğun kabulü veya reddedilmesi açısından somut olayın özelliklerinin göz önünde tutulması kabul edilebilir bir durum değildir. Sorumluluğun belirlenmesinde zarar gören kişinin kim olduğu ve kişisel özellikleri önem taşımamalıdır. Bu bağlamda sorumluluğun kapsamının açıkça belirlenmesi gerekmektedir. Zarar görenin maddi durumuna bakılarak sorumluluğun belirlenmesi, sorumluluk hukukunun temel ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

#### 2.2.2.2. Dikkat ve Özen Sorumluluğu

Özen sorumluluğunun temelinde, kişinin kusuru olmamasına karşın kendisinden beklenen dikkat ve özeni göstermemesinden, gözetim ödevini ihlal etmekten, mülkiyet hakkını taşkın kullanmasından yahut yapım bozukluğu ve bakım eksikliğinden dolayı

[163] ANTALYA, **a.g.e.,** s.542; EREN, **a.g.e.**, s.615; KILIÇOĞLU, **a.g.e.,** s.327.

sorumlu tutulması söz konusudur[164]. TBK'da özen sorumluluğu, öğretide kullanılan diğer bir ismiyle olağan sebep sorumluluğu, *"adam çalıştıranın sorumluluğu*", "*hayvan bulunduranın sorumluluğu*" ve "*yapı malikinin sorumluluğu*" olmak üzere üç başlık halinde düzenlenmektedir. Ancak bunlar sınırlayıcı nitelikte olmayıp TMK m.147'de özen sorumluluğuna örnek hallere yer verilmektedir[165].

Kanun koyucu, toplumdaki bireyler açısından tehlike oluşturabilecek ve zarar doğurabilecek nitelikteki durumlar için kusurlu davranışın varlığını aramaksızın, zarar meydana gelmesini önlemek için veya meydana gelecek zararın giderilmesi amacıyla kusursuz sorumluluğu kabul etmiş ve düzenlemiştir. Bu düzenlemeyle kanun koyucunun amacı; sorumlu tutulan kişiyi, daha özenli ve dikkatli olmaya yöneltmektir. Çünkü bu düzenlemeye göre sorumluluğun doğması için kusur aranmamaktadır. Böylece sorumlu tutulan kişi, meydana gelen zararda kusuru olmasa bile sorumlu tutulacağını düşünerek, daha dikkatli ve özenli davranmaya gayret edecektir[166].

#### 2.2.2.3. Tehlike Sorumluluğu

Tehlike sorumluluğu, kusursuz sorumluluk hâllerinin en ağırını oluşturmaktadır. Tehlike sorumluluğu, "*ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu*" veya "*ağırlaştırılmış objektif sorumluluk*" olarak da adlandırılmaktadır. Kanun koyucu, tehlike sorumluluğunda, sorumluların kurtuluş kanıtı getirmesine imkân tanımamaktadır. Sorumlu kişi, zararın meydana gelmemesi için gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini ispat ederek, sorumluluktan kurtulamamaktadır.

Tehlike esasına dayanan sorumlulukta kusur şartının aranmaması, sosyal düşüncenin getirdiği bir zorunluluktur. Nitekim tehlikeli işletme ve faaliyetlerin karmaşık yapısı sebebiyle; zararın meydana gelmesinde kusurun söz konusu olup olmadığı, kusur

---

[164] EREN, **a.g.e.**, s.617.
[165] Örneğin **Türk Medeni Kanunu,** Kanun No.4721, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 22/11/2001, m.369 (Ev başkanının sorumluluğu), m.730 (Yapı malikinin sorumluluğu).
[166] KILIÇOĞLU, **a.g.e.,** s.328.

söz konusu olsa dahi kusurun kime ait olduğu çoğunlukla tespit edilememektedir. Söz konusu tehlikeli işletme ve faaliyetler bakımından kusura dayanan sorumluluğun kabul edilmesi halinde, zarar gören çoğunlukla kusuru kanıtlayamayarak, uğradığı zarara kendisi katlanmak zorunda kalmaktadır. Bu bakımdan, tehlike esasına dayanan sorumlulukta kusur şartına yer verilmemesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır[167].

Kusursuz sorumluluğun ikinci ve ağırlaştırılmış bir türü olan tehlike sorumluluğu, TBK m.71 ile genel anlamda düzenleme altına alınmaktadır. İlgili madde ile düzenlenen tehlike sorumluluğu doğduğu kaynak dolayısıyla işletme sorumluluğudur[168]. Aynı Kanunun m.71/1. fıkrası; "*Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur.*" şeklindedir. Hangi işletmelerin önemli ölçüde tehlike arz eden işletme olduğunun tespitinde ise aynı maddenin ikinci fıkrası yol gösterici olmaktadır: *"Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır."*

TBK m.71 hükmünün uygulanabilirliği açısından, işverenin işçiyi gözetim borcundan kaynaklanan sorumluluğunun niteliğini belirlemede, işletmeleri, önemli ölçüde tehlike arz eden ve etmeyen olarak ikiye ayırmak gerekliliği doğmaktadır.

Genel olarak tehlike sorumluluğu, bazı hareket ve faaliyetlerin sadece varlıkları ve yapılmaları ile başkaları için tehlike yaratma ihtimaline dayandırılabilir. Tehlike

---

[167] ERDEMOĞLU, **a.g.e.,** s.24.
[168] EREN, **a.g.e.**, s.667.

sorumluluğu hâllerinin çoğunda zarar doğurmaya çok elverişli bir hareket ya da faaliyetin ağır sonuçlara yol açabilmesi olasılığı bulunmaktadır.

Tehlike esasına dayanan sorumluluk, kanun ile düzenlenmiştir, bu sebeple, tehlikeli bir faaliyet yürütenlerin, bu faaliyetlerin yürütülmesi sırasında meydana gelecek zarardan dolayı sorumlu olmayacaklarına dair önceden yapılacak "sorumsuzluk anlaşmaları" hukuk düzeninde herhangi bir sonuç doğurmamaktadır. Zarar gören ile sorumlu kişiler arasında hukuki bir ilişki bulunup bulunmaması, sorumluluğun doğması açısından önem arz etmemektedir[169].

### 2.2.3. Zarar Kavramı

Zarar "*bir kişinin malvarlığında veya şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen eksilme"* olarak tanımlanmaktadır[170]. Malvarlığına gelen zarar maddi zarar/dar anlamdaki zarar[171] olarak, kişilik değerlerindeki eksilme[172] de manevi zarar olarak adlandırılmaktadır. Ancak kişilik değerlerindeki eksilmeler sebebiyle malvarlığında eksilme meydana gelebilmekte ve maddi zarar söz konusu olabilmektedir[173].

Bir kimsenin objektif olarak zarar görmesinin, sübjektif olarak da zarar görmesi anlamına gelmeyeceği bilinmektedir. Nitekim kişi objektif değerlendirme yapıldığında

---

[169] KILIÇOĞLU, **a.g.e.,** s.453.

[170] Öğretide bazı yazarlar zararı sadece malvarlığında meydana gelen eksilmeler olarak tanımlamaktadır. Bkz. EREN, **a.g.e.**, s.544; REİSOĞLU, **a.g.e.,** s.170; NOMER, **a.g.e.,** s.118 vd.; KILIÇOĞLU, **a.g.e.,** s.23. Bazı yazarlar hem malvarlığı hem şahıs varlığında meydana gelen eksilme olarak tanımlamaktadır. Bkz. OĞUZMAN ve ÖZ, **a.g.e.**, s.38 vd.; TANDOĞAN, **a.g.e.**, s.63; ANTALYA, **a.g.e.,** s.455; İsmail KAYAR, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri,** 9. Bası, Ankara: Seçkin Yayınları, 2014, s.113.

[171] Geniş anlamdaki zarar ise, "*bir kişinin malvarlığında veya şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen eksilme"* şeklinde manevi ve maddi zararı kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır. Bkz. EREN, **a.g.e.,** s.545.

[172] Manevi zararın ne olduğu noktasında tartışma bulunmaktadır. Sübjektif görüşe göre, kişilik haklarına yapılan müdahale sonucu, psikolojisi bozulan, acı, elem ve ızdırap duyan kişinin manevi zararı bulunmaktadır. Bizim de katıldığımız objektif görüşe göre ise, kişilik değerinde meydana gelen eksilme yeterlidir, kişinin bundan acı, elem ve ızdırap duyması zorunlu değildir. İlgili tartışma için bkz. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, "Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Gelişmeler", **Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu**, Ankara, 21-22 Ekim 1977, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1980, s.144 vd.; EREN**, a.g.e.,** s.555 vd; ANTALYA**, a.g.e.,** s.494 vd.

[173] EREN, **a.g.e.,** s.545 vd.

bir zarara uğramış olabilir. Ancak bu zarar, ilgili süje açısından zarar değil, menfaat bile teşkil edebilir. Bu duruma örnek olarak bir kimsenin malvarlığındaki bir değeri terk etmesi veya yok etmesi verilebilir. Bu durumda kişinin objektif bir değerlendirme ile malvarlığında bir eksilme meydana gelmektedir. Ancak iradesi dâhilinde olduğu için ortada zarar bulunmamaktadır. O halde zarara ilişkin kişinin iradesini değerlendirme, objektif bir eksilmenin zarar olarak nitelenemeyeceğini, aksine süjenin iradesine bakılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durumda kişi rızası ile bir malvarlığı eksilmesi yaşarsa ortada bir zarar olmamaktadır. Bu da yapılan fiilin tazminat sonucu doğurmayacağını göstermektedir. Bu zarar malvarlığı zararı olmak zorunda değildir. Beden bütünlüğünün belirli bir şekilde zarar görmesine razı olan kimsenin bu ihlalden dolayı da bir menfaati bulunabilir.

Sorumluluk hukuku doktrin de, zarar kavramının çeşitli özelliklerine göre tasnife tabi tutulduğu görülmektedir. Buna karşılık, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) sigorta hukuku kitabında hangi zarar türlerinin sorumluluk sigortasında sigorta himayesi kapsamına dâhil olduğuna ilişkin sarih bir hükme rastlanılmamaktadır. Zira, bir sorumluluk sigortasının belirli bir hukukî sorumluluk sebebine bağlı olarak meydana gelmiş bulunan bütün zarar türlerini ve dolayısıyla bunların tamamına ilişkin tazminat taleplerini himaye etmesi beklenememektedir. Öte yandan, bütün zarar türlerine sigorta himayesi bahşeden bir sorumluluk sigortası sözleşmesi akdetmeye sigortacılar da razı olmamaktadırlar. Şayet sigortacı, böyle bir sigorta sözleşmesi akdeder ise, prim miktarını olması gerekenden daha yüksek belirlemesi gerekmektedir. Bunun da, sigorta ettirenler açısından tercih edilemeyeceği aşikardır. Bundan dolayı, sorumluluk sigortasının hangi tür zararlar ile ilgili olarak sigorta himayesi sağladığı, sigorta genel şartlarında veya âkitlerin kararlaştıracağı özel şartlarda belirlenmektedir[174]. Böylece, sorumluluk sigortasında sigorta himayesi zarar türleri bakımından sınırlanmış olmaktadır.

---

[174] Kemal ŞENOCAK, **Mesleki Sorumluluk Sigortası –Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2000, s.406.

Sorumluluk sigortasında tazminat, doğrudan doğruya zarar görene ödeneceği için, sigortacı ile zarar gören kişi arasındaki hukuki ilişkiyi belirlemek gerekmektedir. Sigortacı ile zarar gören kişi arasındaki ilişki TTK m.1478-1480'de düzenlenmektedir.

Bu ilişkide zarar gören kişi sigorta sözleşmesine taraf değildir ve tazminat ödemesi sigortalıya yapılmamaktadır. TTK m.1478'de düzenlenen doğrudan talep hakkı; *"Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir.*"

Sorumluluk sigortalarında asıl gaye her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak mal varlığında meydana gelen azalmanın telafisi ise de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesi ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Böylelikle zarar gören kişi doğrudan sigortacıya başvurabileceği gibi, sigortalı ile arasındaki hukuki ilişkiye göre sigortalıdan da tazminat isteyebilmektedir[175]. Sigortacıdan istenecek tazminat talepleri, olay tarihinden itibaren 10 yıl geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır[176].

Zarar gören üçüncü kişilerin doğrudan sigortacıya başvurma zorunlulukları yoktur. Madde hükmü ile zarar görene verilen ek bir imkandır. Zarar gören kişiler ister kendisine zarar veren kişiye isterse de sigortacıya başvurabilmektedir[177].

---

[175] Tamer BOZKURT, **Ticaret Hukuku-Sigorta Hukuku**, C. IV, 9. Basım, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.209.
[176] Kerim ATAMER, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş", **BATİDER**, Cilt.XXVII, Sayı.1., Ankara, (2011), s.85.
[177] Reyagan KENDER, "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Yeni Genel Şartları Hakkında", **İKÜHFD**, Cilt.XVI, Sayı.2, İstanbul (2017), s.110.

### 2.3. Sorumluluk Sigortaları

Sorumluluk sigortasının tanımı ve gelişimi teknolojinin gelişmesiyle beraber ortaya çıkan tehlikeler, sorumluluk hukukunun gelişmesiyle beraber, sorumluluk sigortalarının da gelişmesini sağlamaktadır.

Sorumluluk sigortası yeni sigorta dallarından biri olup sadece yüzyıllık bir geçmişe sahiptir ve başlangıçta ahlaki prensiplere aykırı bulunduğu görülmektedir. Öne sürülen sebep ise, sorumlulukların teminat altına alınmış olduğunu bilen kimselerin hareket ve fillerinde daha dikkatsiz olabilecekleridir. Zamanla kusursuz sorumluluk hallerinin artması bu sigorta çeşidinin gelişmesini doğrudan etkilemektedir. Özellikle makine devrine geçilmiş olması, kusursuz sorumluluk hallerini artırmakta ve bu sonuç da sorumluluk sigortalarına bir yön vermektedir[178].

Sorumluluk sigortası sigorta ettiren gerçek veya tüzel kişinin kendi veya himayesinde bulunanların kusurlu davranışları neticesinde üçüncü kişilere verdikleri zarar nedeniyle mal varlığının pasifinde gerçekleşebilecek herhangi bir artış rizikosunu ödenen prim karşılığında sigortacıya aktarılmasını hedeflemektedir[179]. Bir başka deyişle sigortacı ödenen prim karşılığında, sigortalının pasifinde gerçekleşecek olan azalma rizikosunu üstlenmeyi taahhüt ederek, teminat altına almaktadır.

Sorumluluk sigortaları, zarar sigortası niteliğinde olması sebebiyle Zenginleşme Yasağı Prensibinin uygulama alanına girmektedir. Literatürde sorumluluk sigortalarının zarar sigortası olduğuna dair fikir birliği görülmektedir. Sorumluluk sigortacısı, üçüncü kişilerin sorumluluk hukuku hükümlerine göre sigorta ettirene ve/veya sigortalıya yönelttiği tazminat talepleri dolayısıyla malvarlığında uğradığı zararı, (sözleşme sınırları

---

[178] ÇAVUŞOĞLU, **a.g.m.,** s.41.

[179] Neslihan DURU, **"**Mesleki Sorumluluk Sigortalarından Hekim Mesleki Sorumluluğunun Türkiye'deki ve AB'deki Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006), s.16; Işıl ULAŞ, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları,** 8. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012, s.764.

içinde) teminat altına almaktadır. Bu nedenden dolayı sorumluluk sigortası bir zarar sigortası olarak ifade edilmektedir. Ancak sorumluluk sigortasında sigortacının edimi, sadece sigorta ettirenin sorumluluk tazminatı sebebiyle uğradığı malvarlığı zararını gidermekle sınırlı olmamaktadır. Sorumluluk sigortacısı, aynı zamanda haksız tazminat taleplerini gidermekle de yükümlüdür[180].

Sigortacı, sigorta sözleşmesinin süresi içerisinde meydana gelen bir olaydan dolayı zarar daha sonra doğmuş olsa dahi sigortalının sözleşmede belirlenen sorumluluğu nedeniyle, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat ödemeyi kabul etmektedir[181].

Sorumluluk sigortalarının, aynı zamanda zarar göreni korumak amacıyla yapılması, onun toplumsal bir amaca hizmet ettiğini göstermektedir. Kanun koyucu burada zarar görebilecek olan üçüncü şahsın menfaatini koruma amacını da gütmektedir. Bu sayede, üçüncü şahsın hem malına hem de canına yönelik olarak doğabilecek zararlar dolayısıyla, sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelebilecek olası azalmalar teminat altına alınmaktadır[182].

Zarar verenin bulunmasının güç olması sorumluluk sigortalarının önemini arttırırken, insanların kaderci yaklaşımı sorumluluk sigortalarına olan ihtiyacı azaltmaktadır. Sorumluluk sigortalarında sigorta bedelinin tespiti oldukça önemlidir. Sağlanan teminat tutarı, sebep olunan zararı karşılamanın yanında, dava masraflarını da karşılamalıdır. Sorumluluk sigortalarının bu özelliğinin vurgulanarak pazarlanması da çekiciliğini arttırmaktadır. Sorumluluk sigortalarında üçüncü kişilerin korunması amaçlandığı için tazminat sigorta ettirene değil direkt zarar gören kişiye ödenmektedir.

---

[180] Birgül SOPACI ÖZTUNA, **Yönetici Sorumluluk Sigortası D&O-Sigortası,** Gözden Geçirilmiş 2. Tıpkı Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015, s.60.
[181] **Türk Ticaret Kanunu,** Kanun No.6102, Kanun Tarihi: 13/1/2011, 1473 madde gerekçesi: *"sigortacının sorumluluğu, sözleşme süresi içinde sigortalısının sorumluluğunu gerektirecek olaylara bağlanmıştır. Sigortacının sorumluluğundan bahsedebilmek için zararın sözleşme süresinden daha sonra doğması veya talep edilmesi önemli değildir"* şeklindedir. (6102 sayılı TTK).
[182] TTK, m. 1453-1454

Zarar görenin, zarara sebep olanı dava hakkı olduğu gibi sigortacıyı da dava etme hakkı olduğu çeşitli ülkelerde görülmektedir[183].

Sorumluluk sigortası ile sigorta ettirenin sorumluluğu ortadan kalkmamakta, sorumluluk devam etmektedir. Amaç, sigorta ettireni kendi fiiliyle yol açacağı zararlı sonuçlara karşı korumaktadır. Bu nedenle, sorumluluk sigortaları sigorta ettirenin sorumluluğunu ortadan kaldıran bir kurum olarak anlaşılmamalıdır. Sigorta ettiren bu sigortayla malvarlığında olası bir eksilmeye karşı kendini teminat altına almaktadır. Bu sigorta sözleşmesinin tarafları sigorta ettiren ve sigortacıdır. Sigorta ettirenin zarar verdiği şahıs bu sözleşmenin dışındadır. Burada sigorta ettirenin menfaati göz önünde tutulmaktadır. Sigorta ettirenin mal varlığında eksilme olması ihtimalinin gerçekleşmesi riski doğurmaktadır. Bu nedenden dolayı sorumluluk sigortasına bir anlamda tazminat sigortası denilebilmektedir[184].

Sorumluluk sigortaları teminat kapsamları, rizikonun gerçekleşme anının farklılığına dayanmakta ve farklı prensiplere göre düzenlenmektedir. Bunlar sebep olayı esaslı, zarar/sonuç olayı oluş esaslı ve tazminat ihbarı esaslı poliçelerdir. Sebep olayı oluş esaslı poliçelerde, sigortaya konu olabilecek sorumluluğu doğuran olayın sigorta sözleşmesinin yürürlükte olduğu dönem içerisinde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Örneğin bir işverenin işçiye verdiği tehlikeli bir iş neticesinde işçinin gördüğü zararın sigortacı tarafından tazmin edilebilmesi için, tehlikeli işin sigortanın yürürlükte olduğu dönemde verilmiş olması gerekmektedir[185].

İhbar esaslı poliçelerde ise rizikonun, sigortalının fiili sonucu gerçekleşen zarar neticesinde zarar görenin tazminat talebinin sigortalıya ulaşması ile gerçekleşmesi kabul edilmektedir. Zararın veya fiilin ne zaman gerçekleştiğinden bağımsızdır. Tazminat

---

[183] Elif KERÇ, "Türk Sigorta Sektöründe Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortalarının İstatistiksel Analizi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2018), s.25.
[184] Sultan Gözde TAŞAR, "Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası", (**Yüksek Lisans Tezi,** Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011), s.1.
[185] ŞENOCAK, **a.g.e.,** 2000, s.79-80.

talebinin geldiği tarih hasar oluş tarihi kabul edilmektedir. Bu tarihin sigortanın yürürlükte olduğu dönem içinde olması gerekmektedir[186].

### 2.3.1. Sorumluluk Sigortalarının Tarihi Gelişimi

Kusursuz sorumluluk esasının kabul edilmiş olması ve zarara mâruz kalan kişiye ödenmesi gereken yüksek tazminat, sorumluluk sigortalarının doğmasının başlıca nedeni olmaktadır. Bazı düşüncelere göre sorumluluk sigortası, insanların ve meslek sahiplerinin daha dikkatsiz olmalarına yol açmaktadır. Bu nedenle de sorumluluk sigortalarının gelişimi uzun yıllar engellenmeye çalışılmıştır[187].

Sanayi devrimi ile birlikte makineleşme, madencilik, motorlu taşıtların günlük hayatın içerisine dahil olması ve doğal kaynakların kullanılması yeni risk faktörlerini de beraberinde getirmektedir. Bu risklerle birlikte çalışanların iş kazası geçirme olasılıklarıyla birlikte, buna bağlı olarak işverenlerinde sorumlulukları artmaktadır. Dolayısıyla toplumun sorumluluk sigortası ihtiyacı sanayileşme sonrasında hızla artış göstermektedir.

Günümüzde uygulanmakta olan sorumluluk sigortasının ilk örneği, kaza ve kasko sigortası uygulaması olarak 1825 yılında Fransa'da Automédon şirketi tarafından uygulandığı görülmektedir. Sanayi alanındaki ilk sorumluluk sigortası ise 1861 yılında yine Fransa'da işveren sorumluluk sigortası olarak oluşturulmuştur. La Préservatice şirketi tarafından yapılan bahsi geçen ilk sözleşme "Geniş Teminatlı Grup Sigorta Poliçesi" olarak düzenlenmiş ve iş kazasına uğrayan işçilerin, işverenin kusuruna dayalı olarak talep edeceği tazminat taleplerine karşı, işverene teminat sağlamıştır. Mesleki sorumluluk sigortasının ilk uygulamaları Fransa'da 1881 yılında La Mutuelle Générale Française şirketinde başladığı görülmektedir. Tapu memurları için düzenlenen poliçeleri,

[186] ŞENOCAK, **a.g.e.,** 2000, s.101-102.
[187] TAŞAR, **a.g.m.,** s.3.

daha sonra noterler, avukatlar, doktorlar, eczacılar, mimar ve müteahhitlerin sorumluluk sigortaları izlemektedir[188].

Sanayi alanında en çok gelişme gösteren Almanya'da da sorumluluk sigortaları tarihi oldukça eskidir. Demiryolları maden ocakları, fabrikalar gibi riskin yüksek olduğu sanayi bölgeleri için işverenin sorumluluğunu içeren 1871 tarihli İmparatorluk Sorumluluk Kanunları mevcuttur. Daha sonraları bu kanunun yetersiz kalması ile Kaza Sigortası Kanunu 1884 yılında devreye girmektedir. İş kazaları neticesinde oluşan zararlar için, işverenin sorumluluğu nedeniyle kendisine gelecek tazminat yükleri meslek gruplarının da organizasyon içine girmesi ile geliştirilmiş, bu sigortalar daha sonra avukat, noter, otel işletmecileri, eczacılar, memurlar için de uygulanmaya başlamıştır[189].

Amerika'da ilk sorumluluk sigortası, 1886 yılında yine işveren sorumluluk sigortası olarak yapılmıştır. Bu ilk sorumluluk sigortası "Mutual Boiler and Machinery Insurance Company" tarafından oluşturulmuştur. Daha sonra pek çok sigorta şirketi farklı sorumluluk sigortası türleri (asansör, iş, kamu sorumluluk sigortası gibi) oluşturarak bu sektörü geliştirmiştir. 1912'de otomobil sorumluluk sigortası, tahminen 10 yıl sonra konut sorumluluk sigortası ve 1932'de kişisel sorumluluk sigortasının sektöre girdiği görülmektedir. Günümüzde Amerika, sorumluluk sigortalarının en yaygın olduğu, tazminat ve teminat tutarlarının çok yüksek olarak değerlendirildiği ülke olarak ifade edilmektedir[190].

Türkiye'de sigorta sektörünün gelişiminin nispeten yavaş olması sorumluluk sigortalarını da etkilemiştir. 1827 yılında düzenlenen Türk Ticaret Kanunu'nda yangın, hırsızlık, kaza sorumluluk sigortaları konularına yer verilmiştir. Ancak sorumluluk

[188] KERÇ, **a.g.m.,** s.27.
[189] ŞENOCAK, **a.g.e.,** 2000, s.12-13.
[190] DURU, **a.g.m.,** s.24.

sigortalarının yaygın olarak uygulanmaya başlaması, 1953 yılında yürürlüğe giren 6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile oluşmaktadır[191].

### 2.3.2. Sorumluluk Sigortalarının Özellikleri

Sorumluluk sigortasının, sigorta sözleşmeleri açısından üç ayırt edici unsuru bulunmaktadır. Sigortalanan değer, transfer edilen riziko ve edim yükümlülüğü doğrultusunda sözleşme tasnif edilmekte ve sigorta sözleşmeleri arasında yerini almaktadır. Öğretide bir zarar sigortası türü olan sorumluluk sigortası, sigortalının malvarlığının pasifini sigorta himayesi altına almaktadır. Buna göre konuyu; zarar sigortası olması, malvarlığı sigortası olması ve pasifin sigortası olması olarak üç ana başlık altında incelemek mümkündür.

#### 2.3.2.1. Zarar Sigortası Olması

Zarar sigortaları, sigorta tazminatı olarak sözleşmede öngörülen bedelin ödenmediği, zarar görenin gerçek zararına karşılık gelen miktarın ödendiği sigorta türüdür[192]. TTK'da sigorta türleri eski kanundan farklı olarak zarar sigortaları ve can sigortaları şeklinde tasnif edilmektedir. Düzenlemeye göre; mal sigortaları ile sorumluluk sigortaları zarar sigortası başlığının altıda; hayat, hastalık ve ferdi kaza sigortaları da can sigortaları başlığı altında yer almaktadır.

Sorumluluk sigortasında, sigortalının üçüncü kişiye vereceği zarardan doğan sorumluluğu sigorta edildiğinden teminat altına alınan risk sorumluluktur. Burada sigortalı zarara sebebiyet veren eylemden doğan sorumluluğunu kabul etmekle birlikte sorumluluk neticesi oluşan zararı ödeme borcundan sigorta sayesinde kurtulmaktadır[193].

---

[191] ŞENOCAK, **a.g.e.,** 2000, s.17.
[192] Mertol CAN, **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2005, s.23.
[193] Kemal ŞENOCAK, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, Sayı.58, Cilt.1, (2009), s.192-193.

Sigortacının edim yükümlüğü de rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle üçüncü kişinin malvarlığında meydana gelmesi muhtemel zarara bağlıdır. Sorumluluk sigortalarında sigortacının zarar görene ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarı meydana gelen gerçek zararla ve en fazla sigorta sözleşmesinde belirtilen sigorta bedeli ile sınırlıdır. Amaç zarar gören üçüncü kişinin gerçek ve somut zararının tazmin edilmesidir. Sorumluluk sigortasındaki bu ilke tazmin ilkesi olarak anılmaktadır[194].

Gerçek zarar ile ifade edilmek istenen, zarar görenin malvarlığının zarar verici olaydan sonraki durumu ile böyle bir olay meydana gelmeseydi malvarlığındaki durum arasındaki farktır. Sigortacının sorumluluk sigortası gereği ödemesi gereken tutar gerçek zarar kadardır[195].

Öte yandan zarar sigortalarında asli ilke zenginleşme yasağıdır[196]. Bu ilke uyarınca sigortacı, sigorta ettirenin uğradığı zararları aşkın bedeli ifa etmekten imtina edebilir; sigorta ettiren ise sigortacıdan yalnızca uğradığı zararı talep edebilir. Türk borçlar hukuku açısından tazmini talep edilebilecek olan zarar "gerçekleşmiş zarar" olarak kabul edilmekte, cezalandırıcı tazminat anlayışı dışlanmaktadır. Bu doğrultuda tazminat hukukunun asli ilkelerinden biri olan zenginleşme yasağı, sigortalının meydana gelen riziko nedeniyle zenginleşmesini değil; onun riziko kapsamındaki zarara uygun tazminatı aşkın bir tazminat hakkına sahip olmamasını ifade etmektedir[197].

#### 2.3.2.2. Malvarlığı Sigortası Olması

Malvarlığı, bir şahsın hak, alacak ve borçlarından oluşan ve her an değişebilirliği olan bir varlıktır. Sigorta hukukunda zarar sigortaları, sigortalanan menfaatin ilgili olduğu konuya göre mal sigortası veya malvarlığı sigortası şeklinde ikili bir ayrıma tabi

---

[194] CAN, **a.g.e.**, s.23.
[195] ŞENOCAK, **a.g.e.**, 2000, s.193.
[196] ŞENOCAK, **a.g.e.**, 2000, s.27; Merih Kemal OMAĞ, "Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı", Prof. Dr. Ergun ÖNEN'e Armağan, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,** 2003, ss.253-262.
[197] ŞENOCAK, **a.g.e.**, 2000, s.18; OMAĞ, **a.g.m.,** s.253..

tutulmaktadır. Mal sigortası, sigorta ettirenin bir mal üzerindeki menfaatinin teminat altına alındığı sigortadır. Buna karşılık malvarlığı sigortasında ise, sigortalının malvarlığı bazı risklerin gerçekleşmesinin olumsuz mali sonuçlarına karşı teminat altına alınmasıdır. Bu olumsuz mali sonuç, malvarlığında bir gider kalemi oluşması veya gelir kaleminin oluşmaması şeklinde gelişebilmektedir. Mal sigortalarında risk gerçekleştiğinde hasara uğrayan mal üzerindeki menfaatin maddi değeri (sigorta bedelinin uygun olması şartıyla) tazmin edilmektedir. Buna karşılık malvarlığı sigortasında, sigortalının malvarlığı riziko olarak belirlenmiş olayların gerçekleşmesinin mali sonuçlarına karşı korunmaktadır[198].

Görüldüğü gibi sorumluluk sigortalarının mal sigortası veya malvarlığı sigortası olup olmadığının tespiti sigorta himayesine alınan menfaatin tespiti ile mümkündür. Sorumluluk sigortalarında sigorta himayesi altına alınan sigorta ettirenin malvarlığındaki azalma olduğu için ve yine sigortalının malvarlığını üçüncü kişiye verdiği zararlar karşısında bir bütün olarak himaye ettiği için sorumluluk sigortaları malvarlığı sigortasıdır[199].

Malvarlığı sigortası[200] ile sigorta ettirenin malvarlığı, kazanç kaybına ve fazladan harcamalara karşı sigortacı tarafından teminat altına alınmaktadır[201]. Başka bir anlatımla malvarlığı sigortası ile sigortalının pasifindeki artış ile aktifindeki azalma sigorta himayesi altına alınmaktadır. Malvarlığı sigortası ile sigorta ettirenin malvarlığının bütünü sigortacı tarafından teminat altına alınabileceği gibi sigorta bir eşyaya da ayrılabilmektedir.

#### 2.3.2.3. Pasifin Sigortası Olması

Malvarlığını sigorta himayesine alan zarar sigortası aktif ve pasif zarar sigortasıdır. Aktif zarar sigortası ile sigortalının hak ve alacaklarında meydana gelecek

---

[198] SOPACI ÖZTUNA, **a.g.e.,** s.65.
[199] ŞENOCAK, **a.g.e.**, 2000, s.46-47.
[200] Bu konuda detaylı bilgi için bkz. ULAŞ, **a.g.e.,** s.166 vd.
[201] ŞENOCAK, **a.g.e.**, 2000, s.46.

azalma rizikosu sigortalanırken sigortalının borçlarında meydana gelecek artış pasif zarar sigortası ile sigortalanmaktadır. Sorumluluk sigortalarında, sigortalının eylemleri nedeniyle doğacak olan hukuki sorumluluğu ve eylem nedeniyle üçüncü kişilerin sigortalıya yönelttiği tazminat talebi nedeniyle sigortalının pasifinde meydana gelecek artış sigorta himayesi altına alınmaktadır[202].

Yöneltilen sorumluluk tazminatı talebinden kurtarma edimi ile malvarlığının pasifinde meydana gelecek borçlara karşı sigorta himayesi sağlanmaktadır. Bu çerçevede haklı sorumluluk taleplerinin ödenmesi sigortacının üstlendiği edimlerdendir. Diğer taraftan haksız tazminat taleplerine karşı hukuki koruma teminatı mevcut olduğunda, yani savunma edimi ile malvarlığının pasifinde doğacak masraflara, giderlere karşı da teminat sağlanmaktadır[203].

### 2.3.3. Sorumluluk Sigortalarının Çeşitleri

#### 2.3.3.1. Zorunlu Sorumluluk Sigortaları

Sağlık, hayat ve bireysel emeklilik sigortaları, geleneksel dayanışma yöntemlerinin zayıflaması ve bireyselleşme süreci ile birlikte sosyal yaşamda ortaya çıkan dayanışma eksikliğinin telafi edilmesi, böylece sosyal yaşamın istikrarlı bir biçimde sürdürülebilmesini temin gibi çok önemli işlevlere sahiptirler. Günlük hayatta sıklıkla yaşanılan ancak ekonomik olarak çok fazla etkiye sahip olmayan olaylarla beraber doğal afetler ve terör eylemleri gibi yaşama olasılığı daha nadir olayların ekonomik etkisinin ve şiddetinin büyük olduğu da düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak, sosyal ve ekonomik direnci arttırma arayışları, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sigortacılık faaliyetlerine giderek daha çok önem vermelerine yol açmaktadır.

---

[202] ŞENOCAK, **a.g.e.**, 2000, s.64 vd.
[203] SOPACI ÖZTUNA, **a.g.e.,** s.69.

Özel sigortalar[204] ekseriyetle isteğe bağlı iken kanun ile ya da kanunun verdiği yetkiye istinaden cumhurbaşkanı tarafından kamu yararı için sigorta sözleşmelerinin kurulması zorunlu hale getirilmektedir[205].

TTK m.1478 hükmü ile zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilmektedir. Öğretide bu madde hükmü, zorunlu sigortaların amacının gerçekleşmesine imkân sağlayıcı hukuki araçlardan biri olarak nitelendirilmektedir[206]. Bir tehlikenin yarattığı zarar ve ziyan, sorumlu olan kişinin tek başına gideremeyeceği kadar büyük olabilmektedir. İşte bu nedenle kanun koyucu, bazı sigortaların yaptırılmasını zorunlu hale getirerek sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu tazminatın sigorta şirketleri tarafından ödenmesi sistematiğini getirmektedir[207].

Öte yandan yukarıda da belirtildiği gibi Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrası; *"Cumhurbaşkanı, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir…"* hükmünü amir olup bu hüküm uyarınca kamu yararı bakımından gerekli görülmesi durumunda Cumhurbaşkanı tarafından zorunlu sigorta ihdas edilebilmektedir. Zorunlu sigortalar, bilhassa sorumluluk sigortalarında karşımıza çıkmaktadır ki burada amaç zarar görenlerin korunmasıdır[208]. Bununla birlikte zorunlu sorumluluk sigortasında sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan kısmen ya da tamamen kurtulmuş olsa dahi bu hususu zarar görene karşı ileri sürememektedir[209].

---

[204] Sigorta kavramı "sosyal sigorta" ve "özel sigorta" olmak üzere iki ana başlığa ayrılmakta olup kaynağını sözleşmeden değil de kanundan alan ve kamu çıkarını gözeten sosyal sigortalar tez konusunun kapsamı dışında kaldığından ayrı bir başlıkta incelenmemiştir.
[205] Mehmet ÖZDAMAR ve Burak DOĞAN, **Sigorta Hukuku,** Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s.123.
[206] Birgül SOPACI ÖZTUNA, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,** Cilt.18, Sayı.2, 2012, s.700.
[207] Mustafa ÇEKER, **6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku**, Adana: Karahan Kitabevi, 2014, s.72.
[208] ÇEKER**, a.g.e.,** s.71-72.
[209] TTK, m. 1484/1

Ayrıca TTK'nın m.1478'de; "*Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir*" hükmüyle tüm sorumluluk sigortalarında kural haline getirmektedir. Bu hükme göre sigortacıya karşı direk talep hakkını kullanan zarar gören kişi bu talebiyle birlikte, sigortacının da doğrudan zarar görenin zararını karşılama yükümlülüğü doğmaktadır. Bununla birlikte TTK'nın m.1484, zorunlu sorumluluk sigortasında zarar görenin m.1478 hükmüne göre sigortacıya karşı doğrudan talep hakkını kullanması sırasında devreye giren bir hükümdür. Başka bir ifadeyle, zarar gören kişi TTK m.1478 hükmüne göre sigortacıya karşı doğrudan talep hakkını yönelttiğinde, sigortacının TTK m.1484 hükmüne göre zarar görene karşı ifa yükümlülüğü de doğmuş bulunmaktadır[210].

#### 2.3.3.2. İsteğe Bağlı Sorumluluk Sigortaları

Sigorta hukukunda genel kuralın sözleşme serbestisi olması dolayısıyla sigorta sözleşmesinin akdedilmesi ihtiyaridir. Zorunlu sigortalar haricinde, kişilerin sigorta yaptırıp yaptırmamaya ilişkin ve sigorta sözleşmesini akdedeceği sigortacıyı seçmeye yönelik serbestisi bulunmaktadır[211]. Kısacası, ihtiyari sigortaların yapılması yönünde kanuni bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Kendisini malvarlığında meydana gelebilecek bir eksilmeye karşı korumak isteyen sigortalı, bu tür bir eksilmeyi önlemek amacıyla ihtiyari sorumluluk sigortası yaptırmakta özgürdür. İsteğe bağlı (ihtiyari) sorumluluk sigortalarında sözleşme serbestisi ilkesi uygulama alanı bulmaktadır. Bu sebeple taraflar, aralarında yapacakları sigorta poliçesinin içeriğini sigorta hukukunun esaslarına aykırı olmamak şartıyla isteklerine uygun şekilde belirleyebilmektedir. Yangın dolayısıyla sorumluluk sigortası, hırsızlık sorumluluk sigortası, asansör kazalarına ilişkin sorumluluk sigortası, ürün

---

[210] SOPACI ÖZTUNA, **a.g.m.,** s.701.
[211] Mahmut YAVAŞİ, **Kara Taşıtları Sigortaları**, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2019, s.102.

sorumluluk sigortası, ihtiyari trafik mali sorumluluk sigortası, taşıma sorumluluk sigortası, ihtiyari sorumluluk sigortası ve bu çalışmanın konusu olan işveren sorumluluk sigortası örnek olarak gösterilebilmektedir[212].

### 2.4. İşveren Sorumluluk Sigortası

Sanayi devrimi ile birlikte endüstrinin gelişmesi, gelişen endüstri ile birlikte yeni iş imkanlarının ve iş makinalarının gelişmesi, işveren sorumluluğunun da doğup, yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır. İşçilerin çalışma alanlarında uğrayacağı iş kazaları ya da zamanla meydana gelebilecek meslek hastalıkları neticesinde oluşan zararların tazmin edilmesi işveren sorumluluğunu kapsamaktadır.

Konu ile ilgili İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (İSSGŞ) m.1'de; *"İşveren mali sorumluluk sigortası ile sigortacı, işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları işverene terettüp edecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını, poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder."* ifadesi ile işveren sorumluluk sigortasının içeriği daha net anlaşılmaktadır.

Ayrıca yine İSSGŞ m.1'de; *"Sigortacı ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki, hükmolunan tazminat sigorta bedelini geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli nispetinde iştirak eder."*

---

[212] Deniz Eylem COŞKUN DURMUŞ, "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Rücu Hakkı", (**Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), s.8.

ve İSSGŞ m.2'de*; "İşverenin hukuki sorumluluğunda teminat dışında kalan haller saklıdır."* ifadesi kullanılmaktadır.

Madde içeriklerinden de anlaşılacağı üzere işçilerin iş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle karşılaştıkları zararları kamu desteği olan sosyal sigortalar kurumunun karşıladığı görülmektedir. Ancak kurumun karşıladığı meblağların işçiye tam destek sağlayamaması durumunda özel sağlık sigortaları ve işveren sorumluluk sigortası devreye girmektedir. Bir başka ifadeyle işveren ve işçiyi güvence altına alan işveren sorumluluk sigortası sosyal sigortaların yetersiz olduğu hallerde sosyal sigortalar kurumu işveren sorumluluk sigortasından rücu yaparak tazminat miktarının ve zararın karşılanmasına destek olmaktadır. Böylelikle işveren sorumluk sigortası hem işçi ve hem de işveren açısından olası riskler karşısında zararları güvence altına almaktadır[213].

[213] Neslihan Sündüs KARATEKİN, "İşveren Sorumluluk Sigortasının Sosyal Güvenlik Sistemindeki Yeri ve Sigorta Sektöründe Uygulanması", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006), s.22.

# ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

# SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI BAĞLAMINDA İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

## 3.1. İşveren Sorumluluk Sigortasının Karşıladıkları

İşveren Sorumluluk Sigortası (İSS)'nin amacı, sosyal bir sigorta olan SSGSSK kapsamındaki iş kazasının sigorta tarafından karşılanmayan kısımlarını teminat altına almaktır. Sosyal sigortalar zararı karşılamakta fakat yetersiz kaldığı alanlarda özel sigortalar aşan kısımdaki bu miktarları teminat altına almakta ya da destekleyici işlevde bulunmaktadır. İSS dışında başka bir özel sigorta bakımından örnek vermek gerekirse; sosyal sigortanın sağlamış olduğu sağlık hizmetleri sosyal sigortası olan herkese eşit bir biçimde sağlanıyor olmakla birlikte, özel sağlık sigortaları ve tamamlayıcı sağlık sigortaları bu hizmetlere ek ve iyileştirilmiş bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak isteğe bağlı özel sigortaların işlevi, sosyal sigortaların üzerinde kalan miktarları teminat altında almaktır.

İSSGŞ m.1'de *"Bu poliçe, işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene terettüp edecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi isçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını, poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder. Sigortacı ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki, hükmolunan tazminat sigorta bedelini*

*geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli nispetinde iştirak eder*[214]*."* denmektedir.

İlgili madde incelendiğinde görülmektedir ki; iş kazası ortaya çıktığında işveren sigortalının, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle işin yapıldığı sırada gerçekleşen iş kazası neticesinde SSGSSK hükümleri çerçevesinde zararı karşılanmaktadır. İş kazası gerçekleştiğinde işçinin uğradığı zararın kapsamı, tazminat yükümlülüğü ve zararın tazmini bahsi 1. bölümde incelenmiştir. Bu bölümde zararın karşılanması durumunda sosyal sigortanın üzerinde kalan miktara değinilerek bu miktarın hangi şartlarda teminat altına alınabileceği incelenmektedir.

İSS işverene iş sözleşmesi ile bağlı olan ve SSGSSK'ya tabi olan işçileri kapsamaktadır. Bu noktada doktrinde tartışmaya sebebiyet veren bir hususun incelenmesi gerekmektedir. Yargıtay kararları ışığında incelendiğinde sigorta poliçelerinde yer alan tanımlardaki SSGSSK'ya tabi olan işçi kavramı sigorta şirketlerince yanlış ve kendi lehlerine olacak biçimde uygulanarak sigortasız işçileri kapsamayacağı şeklinde uygulama alanı bulmaktadır. Bu durum sigorta şirketleri bakımından kendi lehlerine uyguladıkları bir alan olmakla birlikte işçi ve işveren bakımından büyük mağduriyetlere sebebiyet veren ve hukuki dayanaktan yoksun bir uygulamadır. Poliçede yer alan teminattan yararlanmak için SSGSSK'ya tabi olacak şekilde faaliyette bulunmak yeterli görülmektedir[215].

Sigortasız işçilerin uğramış oldukları kazaları iş kazası sayan Yargıtay kararları bulunmaktadır. SSGSSK m.3'te *"Sigortalı: Kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişi*[216]*"* ifadesiyle sigortalı kavramının tanımı yapılmakta ve kişinin adına prim ödenmesi

[214] İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartlar, m. 1, (İSSGŞ),
[215] İsmet DEMİRAĞ, **Hukuki Yönleri İle İşveren Sorumluluk Sigortası**, 1. Baskı, İstanbul: Aristo Yayınevi, 2022, s.8.
[216] SSGSSK, m. 3/6

ya da kendi adına prim ödemesinin gerekliliği açıklanmaktadır. Demirağ'a göre bahsi geçen yasal tanımdan anlaşılması gereken primin ödenmesinin şart olmadığı, prim ödemeyi gerektirecek olgunun varlığının yeterli olduğu şeklindedir[217].

Bu hususa dayanak olarak ise SSGSSK 4/a maddesinde yer alan *"Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar sigortalı sayılırlar[218]."* hükmü gösterilmektedir. Demirağ'a göre ilgili hükümler çerçevesinde incelendiğinde sigorta poliçelerinde yer alan "*Sosyal Güvenlik Kanununa tabi şahıs*" koşulunun gerçekleşmesi için işçinin sigortalı olması değil, SSGSSK gereği priminin ödenmiş olması gerekmektedir[219]. Bu durumda sigortacıların, işçinin yalnızca sigortalı olup olmadığı hususunda inceleme yaparak poliçede yer alan teminattan yararlanma konusunda değerlendirme yapması eksik ve yanlış olmaktadır.

Demirağ'a göre İSS kapsamında sigorta poliçesi kapsamında yer alan işyerinde sigortalı ya da sigortasız fark etmeksizin hizmet ilişkisi çerçevesinde çalışan tüm işleri kapsadığı yönündedir. Bunun yanı sıra stajyer ve taşeron işçilerin işveren adına yaptıkları faaliyetler sırasında, bordroya dahil edilmiş olmaları halinde ve işveren tarafından sigorta şirketine bildirilen işçilik ücretleri ile çalışan sayısına dahil edilmiş olmaları halinde, sigortaya dahil olduğu kabul edilmeli ve iş kazası olması durumunda sigortacının poliçe teminatına bu statü kapsamındaki çalışanların da dahil edilmeleri gerekmektedir[220].

Sosyal güvenlik kavramının amacı göz önünde bulundurulduğunda; iş kazasından doğacak olan zararı sosyal sigorta ve dolayısıyla sosyal sigortanın bağlı olduğu kurumun karşılaması gerekmektedir. Her ne kadar beklenti bu yönde olsa da;

- SGK'nın sağladığı yardımların üstünde kalan miktarları,

---

[217] DEMİRAĞ, **a.g.e.**, İstanbul s.9.
[218] SSGSSK, m. 4/a
[219] DEMİRAĞ, **a.g.e.**, İstanbul s.9.
[220] DEMİRAĞ, **a.g.e.**, İstanbul s.9.

- SGK tarafından rücu edilen miktar işveren sorumluluğuna ait olduğu için İSS teminat altına almaktadır.

### 3.1.1. İş Kazası Sonucu Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Sağladığı Yardımların Üstündeki ve Dışındaki Tazminat Talepleri

TTK m. 1484'de sorumluluk sigortalarında zarar bahsi; "*Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer*[221]*."* ifadesi ile düzenlenmektedir.

TTK m.1484'te de ifade edildiği üzere zarar SGK tarafından karşılandığı ölçüde tutulmakta, bunu aşan zararlarda ise sorumluluğun olmayacağı ifade edilmektedir. Bu durumda iş kazası ortaya çıktığında zarar SGK tarafından karşılanmaktadır. SGK'nın amaç ve niteliği bakımından da bu zararın sosyal sigorta tarafından karşılanması gerekmektedir. Fakat bu zararların büyük bir bölümü işverenlerin sorumluluğunda olup, ancak özel İSS ile güvence altına alınabilmektedir[222].

Sosyal sigorta kapsamında SGK önce masrafları üzerine alarak ardından bu masrafları sorumlu olan ve hasara sebebiyet veren kişilere rücu etmektedir[223]. Fakat zararın yalnızca belirli bir miktar oranında karşılandığı göz önünde bulundurulmalıdır. İş kazası gerçekleştiğinde ortaya çıkan zararın tamamı SGK tarafından karşılanamamaktadır. Dolayısıyla SGK'nın karşılamış olduğu yardımların üzerinde kalan yüksek miktarlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bundan bahisle isteğe bağlı özel sigortaların işlevine de değinmek gerekmektedir.

SGK'nın karşıladığı yardımların üstünde kalan tutarlar için İSS devreye girmekte ve bu zararı karşılamayı taahhüt etmektedir. İşverenlerin sorumluğu altında

---

[221] TTK, m. 1484
[222] ULAŞ, **a.g.e.,** s.807.
[223] A.Tolga ÖZYAR, "İşveren Sorumluluk Sigortası", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1997), s.52.

kalan bu zararların tazmini ise İSS ile güvence altına alınabilmektedir[224]. Fakat bu durum İSS'nin her koşulda her zararı karşılayacağı şeklinde anlaşılmamalıdır[225]. İSSGŞ'de de belirtildiği üzere "*Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki*" tazminat miktarını teminat altına almaktadır[226].

İSS'de asıl olan ve gerekli olan sosyal sigortanın ödenek ve yardımlarıyla bu zararın karşılanması olsa da çoğu zaman iş kazası neticesinde zarar gören işçinin zararı tam anlamıyla karşılanamamaktadır[227]. Bu durumun birden fazla sebebi olmakla birlikte sosyal sigorta, zararın karşılanması anlamında yetersiz kalmaktadır. Zararın tam olarak karşılanmadığı ve teminatın üstünde kalan miktarlarda ise işçinin işverenden tazminat talep etme hakkı devam etmektedir[228].

### 3.1.2. SGK'nın Rücu Etmesi Sonucu Talep Edilen Tazminat Miktarı

İSS'nin teminat altına aldığı bir diğer hal ise SGK'nın rücu davası sonucunda ödenecek olan tazminat miktarıdır. SGK'nın rücu etmesi hali ve buna bağlı şartlar SSGSSK m.21'de; *"Madde 21- İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır[229].*

---

[224] ULAŞ, **a.g.e.,** s.807.
[225] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.11-12.
[226] Fatih ÖLMEZ, "İşveren Sorumluluk Sigortası", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt.22, Sayı.3, 2006, s.2134.
[227] **Ölmez**, **a.g.m.,** s.2134.
[228] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.12.
[229] SSGSSK, m. 21

*Madde 21/2 İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücû edilir*[230]*."* şeklinde düzenlenmektedir.

Madde 21'den anlaşılacağı üzere SGK'nın işverene rücu etmesi için belirli şartlar aranmaktadır. SGK'nın işverene rücu edebilmesi için işverenin kastı ya da iş güvenliği mevzuatına aykırı bir biçimde hareket etmiş olması aranmaktadır. Bu noktada İSSGŞ'de yer alan 3. maddesi önem arz etmektedir.

*"Madde 3- Aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır:*

*a) Kasden ika olunan veya bilerek sebebiyet verilen olaylar sonucu doğacak zarar ve ziyan talepleri*[231]*,"*

İşverenin kasıtlı bir biçimde hareket etmiş olması durumunda sosyal sigorta olan SSGSSK m.21'de düzenlendiği üzere SGK'nın rücu ettiği fakat İSS kapsamında da işverenin bu kasıtlı hareketi neticesinde zararının kapsam altına alınmayacağı açıktır. İşveren kasıt içerisinde hareket ettiyse bu zarar sosyal sigorta tarafından karşılansa dahi işverene rücu etmekte, işverenin İSS'den yararlanmak istediği durumlarda ise kasıt söz konusu olduğu için İSS teminat kapsamı dışında kalmaktadır.

Bunun yanı sıra TTK'da düzenlenen "*Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur*" başlıklı m.1429'da; *"Sigortacı, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler,*

[230] SSGSSK, m. 21/2
[231] İSSGŞ, m. 3

*rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez*[232]*"* kusurun etkisi düzenlenmektedir. Madde içeriğinde görüleceği üzere sigortalının kasten hareket ettiği durumlarda sigortacının tazminat yükümlülüğünden kurtulacağı düzenlenmektedir.

TTK Sorumluluk Sigortaları bahsinde düzenlenen "*Kasten neden olma*" başlıklı m.1477'de ise, "*Sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz*[233]*."* ifadesiyle sigortalının kusurlu olduğu durumlar düzenlenmektedir. Görüldüğü üzere sigortalının kusurlu olduğu durumda zararın gerçekleşmesi halinde de sigortacının bu zarardan sorumlu olmayacağı bahsi açıkça düzenlenmektedir.

Sonuç olarak; işverenin kusurlu hareketi neticesinde doğan iş kazası zararları, sosyal sigortalar tarafından işverene rücu etmek suretiyle kapsam dışı bırakıldığı görülmektedir. Kusurlu işverenin sonrasında İSS'ye başvurması halinde de TTK kapsamında düzenlenen genel hükümler gereği sigortacının doğan zarardan sorumlu olmayacağı açıktır. İSSGŞ'de kusur söz konusu olduğunda bu durumun sigorta teminatının dışında kaldığı düzenlenmektedir.

#### 3.1.2.1. Dava Masrafları

İSS m.1 "*Sigortanın Teminat Kapsamını*" düzenleyerek mahkeme masrafları ve avukatlık ücretini bu kapsama dahil etmektedir. "*Madde 1: Bu poliçe, işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene terettüp edecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı*

[232] TTK, m. 1429
[233] TTK, m. 1477

*Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını, poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder.*

*Madde 1/2: Sigortacı ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki, hükmolunan tazminat sigorta bedelini geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli nisbetinde iştirak eder*[234]*."*

İSSGŞ m.1'den anlaşılacağı üzere dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ve avukatlık ücreti teminat kapsamı altındadır. Fakat burada önemli olan husus bu masrafların tamamı teminat kapsamına alınmamaktadır. İSS m.1/2'den anlaşıldığı üzere sigortacı ancak sigorta bedeli kadar yükümlü olmaktadır. Sigorta bedelini aştığı kısımlarda İSS kapsamında bir yükümlülük bulunmamaktadır.

TTK "*Hukuki Koruma*" başlığı altında düzenlenmiş olan m.1474'te bu husus; "*Madde 1474- (1) Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır*[235]*."* şeklinde düzenlenmektedir. Konu olan maddeden de anlaşılacağı üzere makul giderlerin sigortacı tarafından karşılanacağı belirtilmektedir.

Bahsi geçen maddede kastedilmek istenen makul gider kavramı incelendiğinde TTK m.1474'ün gerekçesinde; "*Tasarının bu maddesi ile getirilen düzenleme mal sigortalarında söz konusu olan zararı önleme azaltma yükümlülüğünün bir anlamda sorumluluk sigortalarındaki uzantısıdır. Zira, sigortalının kendi haklarını korumak için yapmış olduğu girişimler sigortacının ödeyeceği tazminat miktarına da etki edecektir. Bu nedenle yapılan masrafların sigorta teminatı içinde olduğu kabul edilmiştir. Ancak, mal sigortalarındaki zararı önleme ve azaltma yükümlülüğünden farklı olarak, yapılan*

[234] İSSGŞ, m. 1
[235] TTK, m. 1474/1

*masrafların sigorta teminatını aşması halinde karşılanabilmesi sözleşmede hüküm bulunmasına bağlanmıştır. Zira, hakkı korucu işlemlerden doğan masraflar büyük meblağlara ulaşabilmektedir. Kanun gereği bu masrafların doğrudan doğruya sigortacıya yükletilmesi ise, sigortacıyı önceden sınırlarını tahmin edemediği bir teminatla karşı karşıya bırakmak demek olacaktır. Doğal olarak bu durum da prim hesaplamalarında zorluklara neden olacaktır*[236]*."* olarak ifade edilmektedir.

İlgili maddenin gerekçesinde; sorumluluk sigortalarında masrafların sigortacıya yükletileceği fakat bu masrafların tamamının sigortacıya yükletilmesi durumunda öngörülemez bir zararın ortaya çıkacağından sigortacıya bu zararın tazmininin yükletilmesi makul olmayacağı ifade edilmektedir. Yine bu durumla birlikte prim hesaplamalarının güçleşeceği göz önünde bulundurulduğunda sigorta bedeli nispetinde teminat altına alınacağı, bunu aşan bir bedel olması durumunda ise sözleşmede ek bir düzenlemenin olmasının gerekliliğine değinilmektedir. Buradan da öngörülemeyen zararların sigorta teminatı kapsamına alınamayacağı, bu gibi durumlarda sözleşmeye ek bir hüküm eklenmesinin gerekliliği anlaşılmaktadır.

#### 3.1.2.2. Avukatlık Ücreti

Bir önceki konuda incelenen dava masrafları için geçerli olan hükümler avukatlık ücreti bahsi için de söz konusudur. Dava masrafları ile avukatlık ücretinin İSS kapsamında teminat altına alınabilmesi için sigorta bedelinin teminat altına aldığının dışına çıkan durumlarda sözleşmeye ek bir hüküm olarak eklenmesi gerekmektedir.

### 3.2. İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko

Riziko kavramı sigorta sözleşmesinin temel unsurlarından biridir. Sigorta sözleşmesinin amacı sigortalının olası bir menfaatine zarar gelmesi durumundaki

[236] TTK, m. 1474 gerekçesi.

tehlikelere karşı güvence sağlanmasıdır. Riziko, zararın ortaya çıkma ihtimalini içinde barındıran olayların gerçekleşme ihtimalidir[237].

Sorumluluk sigortalarındaki riziko bahsi ise doktrinde birden fazla farklı tanım içermektedir. Kender'e göre; "*Sorumluluğa neden olacak iş kazasının meydana gelmesi, rizikonun gerçekleşmesi olarak kabul edilmektedir."* iken, Bozer'e göre *"İşçinin iş kazasına uğraması veya meslek hastalığına tutulması durumunda işverenin işçisine karşı olan mesuliyetidir."* denmektedir. Ölmez'e göre ise; *"İşveren sorumluluk sigortasında riziko ise iş kazası sonucu SGK'nın sağladığı yardımları aşan bir zararın bulunması ve bu zararın tazminin işverenden talep edilmesi ile SGK'nın işçi veya işçinin hak sahiplerine ödeme yaptıktan sonra işverene rücu etme ihtimalidir"* şeklinde tanımlanmaktadır[238].

Kuğuoğlu ise; "*işveren sorumluluk sigortasında işverenin sorumluluğunun teminat altına alındığını fakat rizikonun sorumluluğun kendisi olmadığı*" yönünde kanaati mevcuttur[239].

İSS'de riziko; işçinin uğramış olduğu iş kazası neticesinde SGK tarafından giderilmeyen zarar bakımından işverenin işçiye karşı olan sorumluluğudur. Burada sigortacının SGK tarafından karşılanmayan kısımlar bakımından riziko olarak kabul ederek işçinin zararını karşılaması beklenmektedir. Rizikonun gerçekleşme anının belirlenmesinde sigorta poliçesinde yer alan şartlar özelinde inceleme yapılmalıdır. Sigortacının işçi tarafından işveren aleyhine açılan tazminat davasına katılma zorunluluğu durumuna göre değişiklik arz etmektedir[240].

---

[237] ÇEKER, **a.g.e.,** s.65.
[238] Dilşad KUĞUOĞLU, "İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko" (**Yüksek Lisans Tezi**, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), s.78.
[239] KUĞUOĞLU, **a.g.e.,** s.78.
[240] ULAŞ, **a.g.e.,** s.807.

SGK'nın rücu etmesi durumunda işveren sorumluluğunun sigorta edilmesi durumunun güvence altına alması riziko iken, iş kazasına yakalanmış olan işçi veya hak sahiplerine SGK tarafından yapılan ödemeler için işverenin SGK'ya karşı sorumluluğudur. İşveren SGK tarafından açılacak olan rücu davalarında SSGSSK m.21/4'te yer alan koşullara tabi olmaktadır. Davanın açılması ile poliçedeki genel şartlar doğrultusunda sigortacının ilgili davaya katılma zorunluluğu göz önünde bulundurularak riziko ve muacceliyet tarihi değişiklik arz etmektedir[241].

Rizikonun meydana gelmesi durumunda sigortacının mutlak şekilde zararı tazmin edeceği anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı hususu her olay özelinde ayrı bir biçimde incelenmesi gerekmektedir. İş kazası gerçekleştiğinde bu hususun sigorta kapsamına dahil edilmesi ve sigorta korumasından yararlanabilmesi için rizikonun yani iş kazasının sigorta süresi içerisinde meydana gelmesi gerekmektedir. Bu durum sigortadan yararlanabilmek için yeterli görülmektedir[242].

### 3.3. Teminat Limiti

Sigorta bedeli poliçe kapsamında belirlenen ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalıya ödenen azami miktardır[243]. Sigorta bedeliyle teminat limitinin sınırı çizilmekte bu bağlamda sigortalı teminat kapsamına giren miktarı önceden bilmekte ve sigortacı da belirsiz ihtimallerden korunmaktadır. Teminat limiti sigortacı ve sigortalı bakımından belirlilik sağlamaktadır.

İSS'de amaç işçinin veya hak sahiplerinin uğradıkları gerçek zararın karşılanmasıdır. Sigorta poliçesinde gösterilen teminat limiti ise sigortacının sorumlu olduğu azami miktarı belirlemek amacıyla konmaktadır. Rizikonun gerçekleştiği hallerde

---

[241] ULAŞ, **a.g.e.,** s.807-808.
[242] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.79.
[243] ÇEKER, **a.g.e.,** s.66.

bu miktarın tamamını mutlaka ödemesi beklenmemelidir[244]. Rizikonun gerçekleştiği durumlarda teminat limitinin ne olduğu ve ortaya çıkan zararın özel sigorta kapsamında hangi ölçüde karşılanması gerektiği dikkate alınarak hesaplama yapılmaktadır. Gerçekleşmiş olan zararın tamamını teminat limiti yeterli olsa dahi sigortacı ödemekle yükümlü değildir. Bilindiği üzere iş kazası gerçekleştiğinde sosyal sigortanın üzerinde kalan veya SGK'nın işverene rücu ettiği iki farklı durumda teminat kapsamında yükümlülüğü olan İSS'nin rizikonun tamamını değil, ilgili şartlar ve hallerde gerektiği kadar ödeme yapması gerekmektedir.

İSS'deki teminat limitleri kişi başına ya da kaza başına olacak şekilde iki farklı yöntemle hesap edilmektedir. İş kazası gerçekleştiğinde işçinin uğradığı zararı tazmin eden işverenin ödeyeceği tazminat neticesinde sigortacı yalnızca poliçede belirtilen teminat limitine kadar ödemektedir. İşçinin daha fazla miktarda tazminat talep etmesi ve mahkemenin daha fazla miktarda bir tazminata hükmetmiş olması durumunda sigortacının yükümlülüğü artmamaktadır. Sigortacı poliçede taahhüt ettiği miktarı ödemekte ve geri kalan, teminat limitinin üzerinde kalan kısım işveren tarafından ödenmektedir[245].

### 3.4. Teminat Dışında Kalan Haller

Teminat dışında kalan halleri mutlak olmayan (ek primlerle teminat altına alınabilen) ve mutlak olarak teminat dışında kalan haller olarak iki ayrı başlık altında incelemek gerekmektedir.

İSSGŞ m.2'de teminat dışında kalan haller sayılmaktadır. İlgili maddenin başlığından da anlaşılacağı üzere aksine sözleşme yoksa bazı haller teminat dışında bırakılmaktadır.

---

[244] ULAŞ, **a.g.e.,** s.812.
[245] ÖLMEZ, **a.g.m.,** s.2136-2137.

*"Madde 2- Aksine sözleşme yoksa aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır:*

*A- 1) İşçilerin, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri sırasında,*

*2) İşçilerin, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, meydana gelen iş kazaları,*

*B- Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında meydana gelen iş kazaları.*

*C- Meslek hastalıkları sonucunda vaki olacak tazminat talepleri*

*D-Manevi tazminat talepler*[246]*."*

İlgili maddeden anlaşılacağı üzere normal şartlar altında yapılacak olan poliçede belirli haller teminat dışında bırakılmaktadır. Fakat bu haller mutlak olarak teminat dışında kalması gereken haller değildir. Ek bir teminat ile teminat kapsamına dahil edilebilmektedir. Buradan teminat dışında kalan hallerin emredici nitelikte olmadığı, sözleşme serbestisi gereği sigortacı ve sigortalının kendi aralarındaki anlaşma ile ilgili maddede yer alan halleri teminat kapsamına dahil edebileceği anlaşılmaktadır.

### 3.4.1. Mutlak Olmayan Haller

#### 3.4.1.1. İşçileri, İşveren Tarafından Görev ile Başka Bir Yere Gönderilmesi Yüzünden Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Meydana Gelen İş Kazaları

Teminat dışında olan ve sözleşme ile dahil edilebilecek olan hallere SSGSSK m.13/1, c ve e bendi kapsamında bakıldığında "*Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini*

[246] **İSSGŞ,** m. 2

*yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır*[247]*."* şeklinde ifade edilmektedir.

Sigortalının işyeri dışında başka yere gönderilmesi durumunda asıl işini yapmaksızın geçen zamanda ve sigortalının işveren tarafından sağlanan bir araçla işin yapıldığı yere gelip gittiği esnada meydana gelen kazalar iş kazası olarak sayılmaktadır. Fakat İSSGŞ m.2 incelendiğinde SSGSSK kapsamında iş kazası sayılan hallerin İSS teminat kapsamına dahil edilmediği fakat bunun mutlak bir biçimde teminat dışında bırakılmadığı ek bir sözleşme ile ilgili hususun teminat kapsamına dahil edilebileceği anlaşılmaktadır.

#### 3.4.1.2. İş Kazasının İşçilerin, İşverence Sağlanan Bir Taşıtla İşin Yapıldığı Yere Toplu Olarak Getirilip Götürülmeleri Sırasında Gerçekleşmesi

Teminat dışında olan ve sözleşme ile dahil edilebilecek olan hallere SSGSSK m.13/1-e bendi kapsamında bakıldığında; *"Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır*[248]*."* şeklinde belirtilmektedir.

Sigortalının işveren tarafından sağlanan bir araçla işin yapıldığı yere gelip gittiği esnada meydana gelen kazalar iş kazası olarak sayılmaktadır. Fakat İSSGŞ m.2 incelendiğinde SSGSSK kapsamında iş kazası sayılan hallerin İSS teminat kapsamına dahil edilmediği fakat bunun mutlak bir biçimde teminat dışında bırakılmadığı ek bir sözleşme ile ilgili hususun teminat kapsamına dahil edilebileceği anlaşılmaktadır.

[247] SSGSSK, m. 13/1-c
[248] SSGSSK, m. 13/1-e

### 3.4.1.3. Türkiye Cumhuriyeti Sınırları Dışında Meydana Gelen İş Kazaları

Bir işverene ait birden fazla işyerinin bulunduğu durumlarda Türkiye Cumhuriyeti (TC) sınırları dışında bulunan işyerleri bakımından meydana gelen iş kazaları teminat kapsamına dahil edilmemektedir. Birkaç işyerinin TC sınırları içerisinde bulunup diğerlerinin TC sınırları dışında bulunması da söz konusu olabilmektedir. Bu durumda da TC dışında gerçekleşen iş kazaları teminat kapsamına dahil olmamaktadır. Buradan iş kazasına karşı koruyan İSS bakımından ülkesellik ilkesinin söz konusu olduğu görülmektedir[249].

### 3.4.1.4. Meslek Hastalıkları Sonucunda Vaki Olacak Tazminat Talepleri

SSGSSK m.14; "*Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir[250].*" şeklinde meslek hastalığının tanımına yer vermektedir. İlgili kanunun 14. Madde b bendinde ise; "*Hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağı, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin şekli ve içeriği, verilme usûlü ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir. Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır[251].*" şeklindeki düzenleme ile hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağı ve bu konuyla ilgili uyuşmazlıkların Sosyal Sigorta Sağlık Kurulunca karara bağlanacağı düzenlenmektedir.

---

[249] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.83.
[250] SSGSSK, m. 14
[251] SSGSSK, m. 14/b

Meslek hastalığının ortaya çıktığı durumlarda bu durumun tespit edilmesi açısından ise Sosyal Sigorta Sağlık Kurulu'nun tespiti gerekmektedir. Bu durumda işverenin meslek hastalığı neticesinde sorumluluğunun olup olmadığı ve sorumluluğu varsa bu sorumluluğun sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu tespitin gerçekleşmesinden sonra işverenin sorumlu olduğu kabul edildiğinde ise meslek hastalığı ile bu olaya sebebiyet veren illiyet bağının tespit edilmesi gerekmektedir. İSSGŞ incelendiğinde ise bunun tespiti güçleşmektedir[252].

SSGSSK ve sosyal güvenlik bağlamında incelendiğinde iş kazası ve meslek hastalığı kavramlarının bir arada olduğu, her ne kadar birbirinden farklı kavram olsalar da bağlantı noktasının işçi ve işyeriyle ilgili olduğunda, kavramların bir arada kullanıldığı görülmektedir. Bu sebeple İSS'nin kapsamı incelendiğinde iş kazası kavramını içine alan bir özel sigorta türü olması sebebiyle İSS'nin teminat kapsamına meslek hastalıklarının girip girmeyeceği merak edilen bir husustur. Bu koşullar doğrultusunda bakıldığında, İSS kapsamına dahil edilme ihtimali bulunduğu anlaşılmaktadır[253]. Fakat sosyal sigortanın kapsam altına almış olduğu meslek hastalığı özel bir sigorta türü olan İSS bakımından teminat dışında bırakılmaktadır.

#### 3.4.1.5. Manevi Tazminat Talepleri

TBK m.56 manevi tazminatı; *"Hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir. Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir[254]."* şeklinde düzenlenmektedir.

---

[252] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.84-86.
[253] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.84.
[254] TBK, m. 56

SSGSSK bakımından incelendiğinde iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda SGK manevi tazminat taleplerini karşılamamaktadır. Fakat manevi tazminat talepleri İSS bakımından ek bir sözleşme ile teminat altına alınabilecek şekilde düzenlenmektedir.

Manevi tazminat talepleri maddi tazminat taleplerindeki hesaplamalar gibi net ve hesaplanabilir nitelikte olmayan her daim tartışmalı olan bir tazminat türüdür. Mağdur olan kişiye manevi tazminat olarak ödenecek olan para kişinin maddi anlamda bir ihtiyacını gidermeye yönelik değildir. Mağdurun duymuş olduğu acı ve elemin neticesini telafi etmeye yöneliktir[255].

Manevi tazminat hesaplamaları bakımından güçlükler bulunmakla birlikte yargısal değerlendirmelerdeki en çok sübjektiflik manevi tazminat talepleri bakımından yaşanmaktadır. İSSGŞ incelendiğinde ise manevi tazminat talepleri sözleşme ile aksi kararlaştırılmadığı hallerde teminat dışında bırakılmaktadır[256].

### 3.4.2. Mutlak Olarak Teminat Dışında Kalan Haller

İSSGŞ m.3'te mutlak olarak teminat dışında kalan haller düzenlenmektedir. Buna göre; "*Aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır:*

*a) Kasden ika olunan veya bilerek sebebiyet verilen olaylar sonucu doğacak zarar ve ziyan talepleri,*

*b) Bir mukavelenin ifasına veyahut hususi bir anlaşmaya dayanıp, sigortalının kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan talepler,*

*c) Harp, her türlü harp olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harp ilan edilmiş olsun, olmasın) iç harp, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar,*

---

[255] TANDOĞAN, **a.g.e.,** s.330.
[256] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.16-17.

*d) İşverenin iştigal konusu dışında kalmak şartı ile, herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin iştigal konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım "fission" olayını kapsayacaktır.*

*e) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydan gelen zararlar."* denmektedir. İSSGŞ m.3'te görüleceği üzere mutlak olarak sigorta teminatının kapsamı dışında bırakılan haller sigortacı ile sigortalı tarafından anlaşma ile sözleşme kapsamına alınmak istese dahi teminat kapsamına dahil edilememektedir.

Mutlak olarak teminat dışında bırakılan haller incelendiğinde üç farklı kategoride toplanmaktadır. İlk olarak kasten veya bilerek sebebiyet veren olaylar sonucunda doğan zararlardır. İkinci olarak sigortalının kanuni sorumluluğunu aşan ölçüdeki talepleri, üçüncü olarak ise savaş, nükleer patlama ve terör eylemleri gibi mücbir sebeplerdir[257].

#### 3.4.2.1. Kusurun Varlığı

TTK m.1429'ta *"Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat*

[257] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.88.

*borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez*[258]*."* şeklinde rizikonun gerçekleşmesinde kusur bahsi düzenlenmektedir.

İlgili maddeden anlaşılacağı üzere sigortalının, rizikonun gerçekleşmesinde kasten sebebiyet vereceği herhangi bir durumda sigortacı tazminat borcundan kurtulacağı düzenlenmektedir.

Kastın varlığı halinde İSS bakımından da bu iş kazasının tazminat kapsamına dahil edilmesi mümkün olmamaktadır. Kast, güvence kapsamına alınabilecek bir unsur olarak görülmemektedir. Kastın teminat kapsamına alınması sigorta ettiren tarafından bu durumun kötü niyetli bir biçimde kullanımına sebebiyet verme ihtimalini her daim içinde barındıracak bir unsur olmakla birlikte rizikolara karşı olan güvencenin kötüye kullanımının önüne geçilmesidir.

İSSGŞ m.3'te kasten meydana getirme ile rizikoya bilerek sebebiyet verme durumları iki farklı şekilde incelenmektedir. Kasten meydana getirme durumu belirtildiği üzere açıklanmakla birlikte rizikoya bilerek sebebiyet verilmesi şeklinde neyin anlaşılması gerektiği incelenmelidir. Buradan anlaşılması gereken husus Kuğuoğlu'na göre ağır ihmaldir. Ağır ihmal ise sigortalının gerekli özen yükümlülüğüne uymayarak alması gereken önlemleri almaması şeklinde anlaşılmalıdır[259].

İSS bakımından sigortalının kasten veya rizikoya bilerek sebebiyet vermesi durumunda bu hal özel sigortanın teminat kapsamı dışında bırakılmakta ve sigortalı ile sigortacının anlaşarak teminat kapsamına dahil etmek istemesi halinde, sözleşme bunun mümkün olmayacağı şekilde düzenlenmektedir.

---

[258] TTK, m. 1429
[259] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.89.

#### 3.4.2.2. Sigortalının Kanuni Sorumluluk Ölçüsünü Aşan Talepler

İSS m.3 gereği sigortalanın kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan talepler teminat dışında bırakılmaktadır. İşverenin iş sözleşmesi ile meydana gelebilecek bir iş kazası halinde genel hükümlere göre üzerine düşen yükümlülüklerden daha fazlasını üstlenmiş olması durumunda genel hükümlerdeki yükümlülükleri aşan kısımlar özel sigorta bakımından teminat kapsamına alınamamaktadır[260].

#### 3.4.2.3. Savaş

Savaş; "*Devletler veya devlet grupları tarafından, millî güç unsurlarının tamamının veya bir kısmının kullanılması suretiyle icra edilen ve taraflarca savaş niteliği kabul edilen, kuvvet kullanılmasını içeren, düşmanca niyet ve/veya eylem[261]"* şeklinde tanımlanmaktadır.

Savaş hali rizikonun ortaya çıkmasına sebebiyet verebilecek olağanüstü bir haldir. Savaş hali çok geniş çaplı olması sebebiyle yalnızca bir sigorta bakımından değil, birden fazla sigorta bakımından eş zamanlı olarak rizikonun meydana gelmesine sebebiyet verecek büyük bir hadisedir. Savaş halinde sigortacının tüm bu güvence altına aldığı zararları tazmin etmesi mümkün olmayacağından savaş halinde rizikonun meydana gelmesi hali sigorta teminatı kapsamına dahil edilememektedir[262].

#### 3.4.2.4. Nükleer Yakıt ve İyonlayıcı Radyasyonlar

Savaş bahsinde yer aldığı gibi nükleer yakıt ve iyonlayıcı radyasyonlar da teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Burada önem arz eden husus işin niteliği olmaktadır. İlgili madde bakımından mutlak olarak teminat kapsamı dışında bırakılabilmesi için işveren tarafından yürütülen ve işçi tarafından çalışılan işin nükleer

---

[260] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.18.
[261] Ali Bilgin VARLIK, "Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım", **Avrasya Terim Dergisi**, Sayı.1, Cilt.2, 2013, s.119.
[262] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.92.

alanda olmaması gerekmektedir. İşveren tarafından yürütülen iş nükleer yakıtlarla ilgili bir iş olması durumunda burada çalışan işçinin iş kazasına uğraması halinde işin niteliği gereği bu durum mutlak olarak teminat dışında bırakılmamaktadır. İşveren tarafından yürütülen işin niteliğinin nükleer yakıt veya ilgili herhangi bir alanda yer almaması durumunda nükleer yakıt kaynaklı ortaya çıkacak olan iş kazaları İSS bakımından teminat kapsamına dahil edilememektedir.

#### 3.4.2.5. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Ortaya Çıkan Zararlar

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu m.1 *"Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir*[263]*."* şeklinde terör kavramına yer vermektedir.

Savaş halinde olduğu gibi terör eylemi gerçekleştiğinde de ortaya çıkan zarar birden fazla hasara sebebiyet vermektedir. Bu sebeple özel sigortaların genel şartlarında bu husus teminat kapsamının dışında yer almaktadır. Bunun yanı sıra terör eylemleri sonucunda ortaya çıkan riziko ile illiyet bağının kurulamaması sebebiyeti İSS bakımından teminat dışında bırakılmaktadır[264].

[263] **Terörle Mücadele Kanunu,** Kanun No.3713, Kabul Tarihi: 12/4/1991, m. 1, (TMÜK).
[264] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.93.

### 3.5. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan her biri bir yükümlülük altına girmekte ve diğer tarafa karşı üstlenmiş olduğu edim ya da edimlere karşı borç altına girmektedir[265]. Sigorta sözleşmesi bakımından da bu durum geçerlidir. Sigorta ettiren prim ödeme borcunu yerine getirirken sigortalı ise bu prim karşısında gelecekte gerçekleşme zamanı bilinmeyen rizikoya karşı teminat altına alınmaktadır[266]. İSS bakımından da sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir.

Sigorta sözleşmesi sigortacının prim karşısında sigortalıya ait olan rizikoyu üzerine alması ile kurulmaktadır[267]. Bundan bahisle hem sigorta ettirenin (sigortalının) hem sigortacının yükümlülükleri bulunmaktadır. Bundan sonraki bölümde sigorta ettirenin sigortacıya karşı yükümlülükleri incelenmektedir.

#### 3.5.1. Sigorta Ettirenin Prim Borcu Ödeme Yükümlülüğü

TTK m.1430/1'de *"Sigorta ettiren, sözleşmeyle kararlaştırılan primi ödemekle yükümlüdür. Aksine sözleşme yoksa sigorta primi peşin ödenir. Özel kanunlardaki hükümler saklıdır[268]."* ifadesiyle sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi gereği rizikoyu sigortacıya devretme ve olası riskleri güvence altına almak karşılığında ücret yani prim ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigorta ettiren, sigortacıyla yapmış olduğu anlaşma ve bunun neticesine poliçede belirlenen tutar doğrultusundaki primi ödemekle yükümlüdür. Sigortacının, sigorta sözleşmesi dolayısıyla sorumluluğunun başlayabilmesi için sigorta ettirenin

---

[265] A. Cemal RUHİ, **Sözleşmeler Hukuku**, Cilt.I, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013, s.15.
[266] Merve ATALAY, "Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), s.22.
[267] ÇEKER, **a.g.e.,** s.57.
[268] TTK, m. 1430

primin tamamını ya da sigortacı ile aralarındaki anlaşmaya göre primin ilk taksidini ödemiş olması gerekmektedir[269].

### 3.5.2. Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettiren ile sigortacı arasında sürekli bir ilişkinin kurulması sebebiyle sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasından başlayarak sözleşmenin sona erene kadar her türlü süreçte çeşitli hususlarda sigortacıya bildirimde bulunma yükümlülüğü bulunmaktadır[270].

Sigorta sözleşmesinin kurulması ve sonraki aşamalarında, riziko ve prim arasında uyum bulunması gerekmektedir. Sözleşmenin kurulma aşamasındaki beyan yükümlülüğünün sebebi TTK'da düzenlenmiş olan genel hükümlerde de yer aldığı üzere riziko ile sigorta primi arasındaki uygunluğun sağlanması ve primin belirlenebilmesi amacını taşımaktadır. Sigorta ettirenin bu bildirimiyle aynı zamanda riziko ile prim arasındaki denge sağlanmaktadır[271].

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü üç farklı aşamada bulunmaktadır. Bu kısımda üç farklı aşama incelenmektedir.

#### 3.5.2.1. Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesinde Beyan Yükümlülüğü

TTK m.1435'te *"Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı*

[269] ÇEKER, **a.g.e.,** s.101.
[270] ÇEKER, **a.g.e.,** s.109.
[271] ÖLMEZ, **a.g.m.,** s.2140.

*tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır*[272]*."* şeklinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü düzenlenmektedir.

İSS m.5; *"Sigortacı bu sigortayı sigorta ettirenin rizikonun hakiki durumunu bildirmek üzere teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde yazılı beyanına dayanarak kabul etmiştir*[273]*."* denmektedir.

Sigorta ettiren sigorta sözleşmesi yapılırken sigorta konusu menfaat her ne ise o menfaatin durumu, niteliği ve mevcut hali ile ilgili gerçeğe uygun bilgi vermekle yükümlüdür.

Çünkü sigortacı burada sigortalının vermiş olduğu bilgilere göre prim belirlemektedir. Sigortalının belirtmesi gereken hususların net olması açısından uygulamada liste usulü benimsenmiş ve sigortacının sigortalıya vermiş olduğu matbu bir form halindeki liste ile sigortalıya sunulmaktadır. Sigortalının bu hususlara gerçeğe uygun bir biçimde cevap vermesi ile bu aşamadaki bildirim yükümlülüğü yerine getirilmiş sayılmaktadır. Bunun yanı sıra sigortacının vermiş olduğu sorulara gerçeğe uygun bir biçimde cevap vermiş olan ve kötü niyetli bir biçimde herhangi bir bilgiyi saklamamış olan sigortalıya, liste dışında yer alan bir bilgiyi söylemediğinden bahisle beyan yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği iddiasında bulunulamamaktadır[274].

Sigorta sözleşmesinin kurulması esnasındaki beyan yükümlülüğüne aykırılık durumunda sigortacının kullanabileceği haklar bulunmaktadır. TTK m.1439 *"Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı 1440 ıncı maddede belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu*

---

[272] TTK, m. 1435
[273] İSSGŞ, m. 5
[274] ÇEKER, **a.g.e.,** s.111.

*öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez*[275]*."* şeklinde beyan yükümlülüğüne aykırılık halindeki yaptırım düzenlenmektedir.

İlgili maddeden anlaşılacağı üzere cayma hakkı riziko gerçekleşmeden önce mümkündür. Rizikonun gerçekleşmiş olması halinde ise sigorta tazminatı borcunun kısmen ya da tamamen ortadan kalkması söz konusu olmaktadır. İhlal varlığının rizikodan önce öğrenilmesi durumunda sigorta ettirenin herhangi bir kusuru bulunmasa dahi cayma hakkını kullanabilmektedir. Bu durumu henüz rizikonun gerçekleşmemiş olması sebebiyle arada illiyet bağının kurulması söz konusu olmamaktadır.

TTK m. 1439/2'de ise *"Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder*[276]*."* şeklindeki düzenleme ile rizikonun gerçekleşmesinden sonra beyan yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde ihmalin derecesine göre tazminat boyutunda değişikliklerin olacağı düzenlenmektedir.

Riziko gerçekleştikten sonra sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise ve arada illiyet bağı kuruluyorsa bu durumda sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde olmakla birlikte arada illiyet bağı kurulamıyorsa ödenen prim oranı dikkate alınarak sigorta tazminatı ödenmektedir. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde değilse ya da rizikonun

[275] TTK, m. 1439
[276] TTK, m. 1439/2

gerçekleşmesi aşamasında bu durumu etki edecek nitelikte değilse, ihlalin boyutuna göre tazminattan indirim yapılmaktadır[277].

#### 3.5.2.2. Sigorta Ettirenin Sözleşme Devam Ederken İhbar Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin bir diğer beyan yükümlülüğü sözleşme süresi içindeki beyan yükümlülüğüdür. TTK m.1444'te *"Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz[278]."* şeklinde sözleşme süresi içindeki beyan yükümlülüğü düzenlenmektedir.

İSSGŞ m.6'da *"Akdin yapılmasından sonra rizikonun teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde beyan olunan konusu ve mahiyeti sigortacının muvafakati olmadan değiştirildiği takdirde sigorta ettiren, bu değişikliği:*

*a) Kendisi tarafından veya açık veya zımni rızası ile bir başkası tarafından yapılmış ise derhal,*

*b) Açık veya zımni rızası olmadan başka bir şahıs tarafından yapılmış ise durumu öğrenir öğrenmez, ve her iki halde de en geç 8 gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür. Sigortacı, değişikliği öğrendiği tarihten itibaren, bu değişiklik sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa 8 gün içinde:*

*1- Sözleşmeyi fesheder veya*

*2- Prim farkını talep etmek suretiyle sözleşmeyi yürürlükte tutar. Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini 8 gün içinde bildirdiği takdirde, akit feshedilmiş olur. Sigortacı tarafından iadeli taahhütlü mektupla veya noter vasıtası ile*

---

[277] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.22-23.
[278] TTK, m. 1444

*yapılan fesih ihbarı sigortalının tebellüğ tarihini takip eden 5. iş günü saat 12.00'de hüküm ifade eder. Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esası üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir. Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer. Rizikonun teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde beyan olunan konusu ve mahiyetinin değiştiğini öğrenen sigortacı, sigorta primini tahsil etmek gibi sigorta sözleşmesinin aynen devamına razı olduğunu gösteren bir harekette bulunursa fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.*

*Rizikoyu ağırlaştırıcı değişiklikleri sigorta ettiren ihbar süresi içersinde kasden bildirmemişse, ihbar süresinden sonra gerçekleşen zararlara ait tazminat hakkı düşer; ihbar yükümlülüğüne riayetsizlik kasıtlı değilse alınan primle alınması gereken prim arasındaki orantıya göre tazminattan indirim yapılır. Değişikliğin rizikoyu hafifletici mahiyette olduğu ve daha az prim tatbikini gerektirdiği anlaşılır ise, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre bulunacak prim farkı sigorta ettirene geri verilir*[279]*."* şeklinde sigorta ettirenin sigorta süresi içindeki ihbar yükümlülüğü ve ihbar yükümlülüğüne uymadığı takdirde yaptırımlar düzenlenmektedir.

Sözleşme yapıldıktan sonra sigorta ettirilen menfaat üzerinde değişiklikler ortaya çıkabilmektedir. Bu değişikliklerin sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir. Bu değişiklikler sigorta ettiren tarafından ya da izin verdiği kişiler tarafından yapılmışsa bu durum rizikoyu ağırlaştırıcı hal olarak kabul edilmektedir ve derhal sigortacıya bildirilmelidir. TTK m.1444'te düzenlenmiş olan genel hükümlere göre bu değişiklikler sigorta ettirenin haberdar olmadığı şekilde yapılmış ise bu işlemlerin yapıldığını öğrendiği andan itibaren on gün içerisinde sigortacıya bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır[280].

---

[279] İSSGŞ, m. 6
[280] ÇEKER, **a.g.e.,** s.115.

Bu bildirim yükümlülüğü İSSGŞ m.6'da ise sekiz gün olarak belirlenmektedir. Genel şartlara göre sözleşme esnasında sigorta ettiren değişikliği öğrendiği andan itibaren sekiz gün içerisinde bildirimde bulunmalıdır. Bu durumda TTK m.1444'te düzenlenmiş olan on günlük bildirim süresi ile İSSGŞ m.6'da düzenlenen sekiz gün arasında farklılık bulunmaktadır. Hal böyleyken kanun kapsamında düzenlenmiş olan ve 20 günlük süre ile sigorta ettiren lehine düzenlenmiş olan TTK m.1444 uygulama alanı bularak İSSGŞ'de düzenlenmiş ve sigorta ettirenin aleyhine olan bu düzenleme uygulanmamaktadır[281].

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi süresi içerisinde ihbar yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde sigortacının sözleşmeyi feshetme veya prim farkı talep etme hakkı bulunmaktadır. TTK m.1445'te *"Sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Farkın on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde sözleşme feshedilmiş sayılır.*

*(2) Değişikliklerin yapılmasından önceki duruma dönüldüğü takdirde fesih hakkı kullanılamaz.*

*(3) Süresinde kullanılmayan fesih ve prim farkını isteme hakkı düşer.*

*(4) Rizikonun artmasına, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insanî bir görevin yerine getirilmesi ve hayat sigortalarında da sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişiklikler sebep olmuşsa, birinci ilâ üçüncü fıkra hükümleri uygulanmaz.*

*(5) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek*

---

[281] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.109.

*nitelikte ise, ihmalin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Sigorta ettirenin kastı hâlinde ise meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir; bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.*

*(6) Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesinden önce, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlal ettiğini öğrenince, birinci fıkraya göre sözleşmeyi feshetse bile, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanır.*

*(7) Sigortacıya tanınan feshin bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde, yapılan değişiklikle bağlantılı olarak rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, sigorta tazminatı veya bedeli ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanır*[282]*."* ifadeleriyle sigortacının hakları düzenlenmektedir.

Sigorta sözleşmesinin süresi içerisindeki ihbar yükümlülüğünü ihlal eden sigorta ettirenin bu ihlali karşısında sigortacının sigorta sözleşmesini feshetme ya da prim farkını sigorta ettirenden isteme hakkı bulunmaktadır. TTK m.1445'te düzenlendiği üzere sigortacının, sigorta sözleşmesi süresi içindeyken ya da rizikonun gerçekleşmesi durumunda mevcut durumun ağırlaştığı ya da riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek bir olayın olduğunu öğrenmesi halinde, öğrendiği tarihten itibaren bir ay içerisinde sözleşmeyi feshetme ya da prim farkı isteme hakkı bulunmaktadır. Prim farkı istediği halde bu durumun sigorta ettiren tarafından on gün içerisinde kabul edilmemesi durumunda sigorta sözleşmesi feshedilmiş sayılmaktadır. Riziko gerçekleştikten sonra sigorta ettirenin ihmalinin olduğu saptanmakta ve belirlenmekte ya da mevcut durumdaki değişikliklere yönelik beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği tespit edilirse bu ihlal

[282] TTK, m. 1445

tazminat miktarına etki edecek nitelikte görülürse tazminat miktarından ya da bedelden indirim yapılabilmektedir.

Sigorta ettirenin kasten hareket ettiği bir durum varsa bu kasten hareketi neticesinde meydana gelen değişiklikler ile ortaya çıkan riziko arasında bir bağlantı kurulabiliyorsa ve sigortacı bu durumu tespit ederse sigorta sözleşmesini feshedebilmekte ve bu durumda sigorta tazminatı ya da bedelini sigorta ettirene ödememektedir. Sigorta ettirenin kasten hareket ettiği durumda ortaya çıkan riziko ile arasında illiyet bağı kurulamadığı hallerde ise sigortacı ödenen primi göz önünde bulundurarak sigorta ettirenin ödemesi gereken prim arasındaki farkı baz alarak sigorta tazminatını belirleyebilmektedir. Sigortacı, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasten ihlal ettiğini riziko gerçekleşmeden önce öğrenirse sözleşmeyi feshedebilmekte bu durumda dahi değişikliğin ortaya çıkmış olduğu sigorta dönemine ait prime hak kazanabilmektedir[283].

#### 3.5.2.3. Zararın Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü

Son olarak ise rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür[284].

İSSGŞ m.8'de; *"Sigorta ettiren, poliçe teminatına girebilecek herhangi bir iş kazası vukuunda aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür.*

*a) İşbu sözleşmeye göre, sigorta ettirenin sorumluluğunun mucip olabilecek her hadiseyi, buna muttali olduğu andan itibaren beş gün içinde sigortacıya yazıyla ihbar etmek,*

---

[283] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.23-24.
[284] ÇEKER, **a.g.e.,** s.117.

*b) Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilecek talimata elinden geldiği kadar uymak,*

*c) Sigortacının talebi üzerine, iş kazasının sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini ve neticelerini tespite yararlı ve sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri (aslı ve kendisi tarafından tasdikli sureti veyahut fotokopisi) gecikmeksizin vermek ezcümle, hadisenin hangi gün ve saatte ve nerede vaki olduğunu ve rücu hakkının kullanılmasına yararlı sigortalı için sağlanabilecek gerekli bilgi ve belgeleri temin ve muhafaza etmek,*

*d) İş kazasının sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini tespit ve sorumluluğun tayini için yapılacak tahkikatta ve delillerin toplanmasında sigortacıya elinden gelen yardımda bulunmak,*

*e) İş kazasından dolayı, sigorta ettiren dava yolu ile veya sair suretle bir tazminat talebi karşısında kalır veya aleyhine cezai takibata geçilirse, keyfiyetten sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai takibata müteallik olarak almış olduğu ihbarname, davetiye gibi bilcümle tebliğnameleri derhal sigortacıya tevdi etmek.*

*f) Dava açılması halinde davanın takip ve idaresi için sigortacının göstereceği avukata lazım gelen vekaletnameyi vermek,*

*g) Tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu haklarının tespiti için sigortacının yetkili kıldığı temsilcilerinin iş kazası sonucundaki zararlarla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemelere müsaade etmek,*

*h) Sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmek.*

*i) Sigorta ettiren sigortacının ikame edebileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermek*[285]*."* şeklinde zarar halinde sigorta ettirenin yükümlülükleri düzenlenmektedir.

TTK m.1475'te düzenlenen bildirim yükümlülüğü *"(1) Sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirir.*

*(2) Sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurması hâlinde 1427 nci madde uygulanır.*

*(3) Bildirim yükümlülüğünün ihlali hâlinde, 1446 ncı maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri kıyas yolu ile uygulanır*[286]*."* şeklinde yer almaktadır.

Rizikonun gerçekleştiği durumda ihbar yükümlülüğü sigortacının delilleri toplama, değerlendirme ve bu aşamadaki araştırmaları için çok büyük önem arz etmektedir. Rizikonun gerçekleştiği durumlarda sigorta ettiren gecikmeksizin sigortacıya haber verme yükümlüğündedir. Sigorta ettirenin bu yükümlülüğü TTK m.1475/2'de düzenlenen genel hüküm bakımından incelendiğinde İSSGŞ m.8/e bendinde bu maddenin yansıması olarak yer aldığı görülmektedir[287].

Rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin sigortacıya bildirim yükümlülüğünü ihlal ederse TTK m.1446/2 gereği; "*Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir*[288]*."* TTK m.1447/2 gereği; "*Bu yükümlülüğün ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır*[289]*."* ve TTK m.1448/2

---

[285] İSSGŞ, m. 8
[286] TTK, m. 1475
[287] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.112.
[288] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.25-26.
[289] TTK, m. 1446/2

gereği; "*Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır*[290]*."* hükümleriyle tazminat ya da bedelde artışın söz konusu olduğu hallerde kusur oranına göre sigortacı tazminattan ya da bedelden indirim yapabilmektedir[291].

Rizikonun gerçekleştiği durumda sigorta ettirenin sigortacıya İSSGŞ gereği olaydan haberdar olduğu andan itibaren beş gün içerisinde sigortacıya bildirimde bulunma yükümlülüğü bulunmaktadır. TTK m.1475'te ise sigorta ettirenin sigortacıya bildirimde bulunma yükümlülüğü on gün olarak belirlenmektedir. İçerik olarak aynı olmakla birlikte TTK ve İSSGŞ arasında süre bakımından farklılığın olduğu görülmektedir. TTK m.1475/3'te sigortalının haklı menfaatinin gözetileceği yer almaktadır. Sigorta ettirenin kanunda menfaatine bir durum varken İSSGŞ ile bu menfaatin zedelendiği göz önünde bulundurulduğunda TTK m.1475'te yer alan on günlük sürenin İSS bakımından da sigorta ettiren tarafından uygulanabilmesi gerekmektedir[292].

### 3.5.3. Sigorta Ettirenin Tazminat Taleplerini Sigortacıya Bildirme Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin sigortacıdan tazminat talep etmesi halinde bu durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır. İş kazasının gerçekleşmiş olduğu durumda iş kazası nedeniyle sigorta ettirenin hakkında başlatılmış olan cezai incelemeler ve tebligatlar dahil olmak üzere her türlü bilgiyi ve tazminat taleplerini sigortacıya bildirmesi gerekmektedir.

Sigorta ettirenin bu bildirim yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde riziko gerçekleştiğindeki ihlale ilişkin hükümler buradaki ihlalde de geçerli olmakta, sigorta

---

[290] TTK, m. 1477/2
[291] TTK, m. 1448/2
[292] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.112.

ettirenin tazminat taleplerini sigortacıya bildirmemiş olması ve bu durumun sigorta tazminatında artışa sebebiyet vermiş olması halinde sigortacı sigorta ettirenin kusuru oranında tazminattan indirim yapabilmektedir[293].

### 3.5.4. Sigorta Ettirenin Koruma ve Kurtarma Tedbirlerini Alma Yükümlülüğü

İSSGŞ m.8/b gereği *"Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilecek talimata elinden geldiği kadar uymak[294]"* şeklinde sigorta ettirenin koruma ve kurtarma yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Sigorta ettiren hakkında *"sigortalı değilmişçesine*" şeklinde kullanılan ifadeden yola çıkarak burada aranan özen yükümlülüğünün sigortalının ortada bir sigorta güvencesi yokmuş gibi özen yükümlülüğü altında hareket etmesi aranmaktadır. Ortada herhangi bir sigorta sözleşmesi ve dolayısıyla güvence yokken sigorta ettiren hangi özen yükümlülükleriyle hareket etmekte ve hangi koruma ve kurtarma tedbirlerini almakta ise, sigorta sözleşmesinin varlığı halinde de aynı şekilde koruma ve kurtarma tedbirlerini almakla yükümlü kılınmaktadır.

### 3.5.5. Sigorta Ettirenin Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü

TTK m.1447/1 *"Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde*

---

[293] KUĞUOĞLU, **a.g.m.,** s.113.
[294] İSSGŞ, m. 8/b

*sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür*[295]*."* hükmüyle sigorta ettirenin bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Sigorta, sigorta ettirenin bir zenginleşme aracı değildir. Dolayısıyla gerçek zarar neyse tespit edilerek sigortalıya gerçek zarar ödenmelidir. Burada ise iyi niyet esas alınarak, riziko gerçekleştiğinde sigortacının bu rizikonun gerçekleşmesiyle herhangi bir sorumluluğunun olup olmadığı, sorumluluğu doğmuşsa da bu sorumluluk kapsamının ne olduğu ve hangi ölçüde olduğunun tespit edilebilmesi için rizikoyla ilgili tüm bilgilere sahip olması gerekmektedir. Sigortacının riziko ile ilgili tüm bilgilere sahip olması ise sigortalıdan her türlü bilgi talep etme ve rizikonun gerçekleşmiş olduğu yerlerde her türlü incelemeyi yapabilmesi ile olabilmektedir[296].

Sigortacının bilgi isteme ve araştırma yapma talebine ve sigortacının bu bilgileri verme yükümlülüğüne rağmen bu yükümlülüğü ihlal etmesi halinde TTK m.1447/2 gereği *"Bu yükümlülüğün ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır*[297]*."* hükmüyle sigortacı, sigorta ettirenin kusuru oranında tazminattan indirim yapabilmektedir.

### 3.6. Sigortacının Yükümlülükleri

#### 3.6.1. Rizikonun Gerçekleşmesi ve Tazminat Ödeme Yükümlülüğü

TTK m.1473/1 *"Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder."* şeklindeki düzenleme ile rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü

[295] TTK, m. 1447/1
[296] ÇEKER, **a.g.e.,** s.119-120.
[297] TTK, m. 1447/2

düzenlenmektedir. Sigorta ettiren sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğmuş bile olsa sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş olan olay sebebiyle sigortacı tazminat ödemekle yükümlüdür. Burada rizikonun sigorta süresi içinde gerçekleşmesi aranmaktadır. Riziko süresi içinde gerçekleştikten sonra zararın sigorta süresinden sonra ortaya çıkmış olması ya da sigorta ettirenin tazminatı sigorta süresinden sonra talep etmesinin tazminata bir etkisi olmamaktadır.

TTK m.1427'de sigortaya ilişkin tazminat bahsinin genel hükümleri düzenlenmektedir. Madde hükmüne göre; "*Aynen tazmine ilişkin sözleşme yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir.*

*Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.*

*Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder.*

*Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer.*

*Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir*[298]*."* denmektedir.

[298] TTK, m. 1429

İSS'nin amacı işçinin veya işçinin hak sahiplerinin uğramış olduğu zararın karşılanmasıdır. Sigorta poliçesinde yer alan limit ise sigortacının sorumlu olduğu azami miktarı göstermektedir. İşçinin, sigorta ettirene ait işyerinde gerçekleşen iş kazası neticesinde uğramış olduğu zarar, bununla birlikte bu zarar sebebiyle yapmış olduğu dava masrafları ve avukatlık ücretlerinin tamamı sigortacının sigortalıya ödemesi gereken tazminat miktarını oluşturmaktadır[299].

Sorumluluk sigortaları meblağ sigortası değil, zarar sigortasıdır. Bu sebeple riziko gerçekleştiğinde üçüncü kişilerin gerçek zararlarının giderilmesi amacını taşımaktadır. Bu sebeple poliçede yer alan sigortacının sorumlu tutulduğu azami miktar sigortacının her şartta ödemesi gereken miktar değildir. Riziko gerçekleştiğinde gerçek zarar hesaplanarak, sigortacı bu hesaplamadaki zarara göre tazminatı ödemekle yükümlüdür[300].

### 3.7. Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı

TTK m.1478'de *"Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir[301]."* hükmüyle zarar görenin doğrudan dava hakkı düzenlenmektedir.

İlgili maddeden anlaşılacağı üzere, zarar görenin doğrudan dava hakkına sahip olduğu görülmektedir. Burada zarar görenin kim veya kimler olduğu tespit edilmelidir. İSS kapsamında zarar gören, iş kazasının gerçekleşmiş olduğu durumlarda iş kazasına uğrayan işçi ve onun hak sahibi olan yakınları zarar görendir[302].

---

[299] ULAŞ, a.g.e., s.812.
[300] DEMİRAĞ, a.g.e., s.27.
[301] TTK, m. 1478
[302] ÖLMEZ, a.g.m., s.2146.

İSS esas olarak işçinin işverene karşı haklarını güvence altına almaktadır[303]. Zarar görenin doğrudan dava hakkının olması durumu SGK'nın zarar gören olup olmadığı tartışmasına sebep olmaktadır. SGK'nın işlevi işverenden almış olduğu primlerle, işçiye sosyal sigorta hakkını tanımaktır. SGK işverenden almış olduğu primler karşılığında işçiyi sigorta kapsamına almaktadır. SGK'nın işverenden almış olduğu primler karşılığında üstlenmiş olduğu sigorta etme yükümlülüğüdür ve dolayısıyla zarar olarak nitelendirilememektedir. Bu sebeple SGK zarar gören olarak nitelendirilememektedir[304].

Bu durumda zarar gören bahsi netleştiğinden, İSS bakımından zarar gören işçinin ve işçinin hak sahiplerinin sigortacıya karşıya doğrudan dava hakkı bulunmaktadır[305]. Zarar gören işçi ya da işçinin hak sahiplerinin TTK m.1478 gereği doğrudan dava hakkı TTK m.1482 gereği; *"Sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar[306]."* şeklindeki düzenleme ile zarar görenin sigortacıya yönelteceği doğrudan dava hakkının sigorta konusu olayın gerçekleşmesinden itibaren on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu görülmektedir.

### 3.8. Sigortacının Rücu Hakkı

Sigortacının rücu hakkının bulunmasının iki temel sebebi bulunmaktadır. Öncelikle zarar sigortalarında sigortanın zenginleştirilmesi yasağı bulunmaktadır. Bundan dolayı tek tazmin fonksiyonu işlemekte ve sigorta ettirenin zarara uğraması halinde uğramış olduğu zararın bir kez tazmin edilmesi gerekmektedir[307].

Sorumluluk sigortalarında halefiyet kuralının uygulanması hususu farklı görüşleri içinde barındırdığından tartışmalı bir husustur. Bir görüşe göre sigortacının

---

[303] ULAŞ, **a.g.e.,** s.813.
[304] ÖLMEZ, **a.g.m.,** s.2146.
[305] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.29.
[306] TTK, m. 1482
[307] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.30.

sigorta sözleşmesi gereği tazminat yükümlülüğünü yerine getirmesi ile sigorta ettirene başvurması halinde bu zarara sigorta ettirenin katlanmış olacağı sebebiyle halefiyet kuralının uygulanmamasının gerekliliğini savunurken, bir diğer görüş ise sigortacı ile sigorta ettirenin zarar görene karşı birlikte sorumlu olan kişilerin varlığı halinde halefiyet kuralının uygulanabileceğini savunmaktadır[308].

TTK m.1473/2'de "*Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır*[309]*."* hükmüyle sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluk kapsamında bir anlaşma yapılması durumu ayrıca düzenlenmektedir.

İSSGŞ m.1 *"Bu poliçe, işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda"*[310] şeklindeki düzenlemeden anlaşılacağı üzere "*işyerinde meydana gelen*" iş kazaları vurgusu bunun yanı sıra İSSGŞ m.2/A "*1) İşçilerin, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri sırasında,*

*2) İşçilerin, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, meydana gelen iş kazaları*[311]*"* hükümleri İSS'de işyeri dışında gerçekleşmiş olan iş kazalarının teminat kapsamı dışında bırakılmış olması da göz önünde bulundurulduğunda işyeri kavramına yapılan vurgu dikkat çekmektedir. TTK m.1473/2'de yapılmış olan "*işletme ile ilgili*" vurgusu da dikkate alındığında sigortacının, sigorta ettirenin işletmesi, işletmede çalışan kişilere karşı sorumluluğunun olduğu ve sigortacının bu kişilere karşı rücu edemeyeceği anlaşılmaktadır. Sigortacının, işyerinde meydana gelen iş kazası neticesinde TTK

[308] ÖLMEZ, **a.g.m.,** s.2146.
[309] TTK, m. 1473/2
[310] İSSGŞ, m. 1
[311] İSSGŞ, m. 2/A

m.1472/2 dışındaki kişilere karşı ise rücu etmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır[312].

### 3.9. Yargıtay Kararları Işığında İşveren Sorumluluk Sigortası'nın İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

#### 3.9.1. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2019/1259, K.2019/8107

*Taraflar arasında görülen davada Gaziantep 1. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen 21/12/2018 tarih ve 2018/1506-2018/1648 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesinin davalı vekili tarafından istenildiği ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:*

*Davacı vekili,* ***müvekkili şirket bünyesinde çalışan dava dışı ...'un 17/08/2004 tarihinde iş kazası nedeni ile yaralandığını, bu yaralanmadan dolayı %40 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiğini,*** *Gaziantep 1. İş Mahkemesi'nin 2012/499 E. 2013/130 K. sayılı dosyası ile müvekkili aleyhinde açılan davanın kabul edilerek, Gaziantep 13. İcra Müdürlüğü'nün 2014/13671 esas sayılı takip dosyasına müvekkili şirketin 120.246,69 TL ödeme yaptığını, davalı şirketin* ***09/04/2004-09/04/2005 başlangıç ve bitiş tarihli işveren mali sorumluluk sigortası kapsamında müvekkilince ödenen tazminattan sorumluluğu üstlendiğini ileri sürerek*** *120.246,69 TL'nin ödeme tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.*

*Davalı vekili, dava dışı çalışanın geçirdiği iş kazası nedeniyle Gaziantep 1. İş Mahkemesi'nin 2005/979 E. sayılı dosyasında davacıya asıl alacak olarak 27.377 TL, ayrıca Gaziantep 7.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2012/551 E.sayılı dosyası ile de 41.674*

---

[312] DEMİRAĞ, **a.g.e.,** s.32.

*TL ödeme yapıldığını, kişi başına teminat tutarının 60.000 TL olduğunu, her iki ödemede asıl alacak miktarı olan toplam 21.000 TL ödendiğini ve müvekkili şirketin sorumlu olduğu toplam teminat miktarının 39.000 TL'ye indiğini savunarak davanın reddini savunmuştur.*

*Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre;* ***davacı şirketin, 09/04/2004-09/04/2005 başlangıç ve bitiş tarihli işveren mali sorumluluk sigorta poliçesi ile sigorta kapsamında olduğu, davacının işyerinde çalışan ve iş kazası geçiren dava dışı çalışanının yaralanması nedeni ile Gaziantep 1.İş Mahkemesinin 2012/499 E., 2013/130 K. sayılı dosyasına istinaden başlatılan icra takip dosyasına ve S.G.K.'ya 21/02/2014 tarihinde toplamda 113.662,68 TL ödeme yapıldığı, sigorta poliçesindeki düzenlemeye göre poliçedeki davalı sorumluluğunun üç katına kadar çıkmasının mümkün olduğu, bu nedenle davalı ... şirketinin sorumluluk limitinin 180.000,00 TL miktarında bulunduğu ve dava dışı kuruma ödenen asıl alacak miktarı olan 58.645,87 TL'yi kapsadığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulü ile 113.662,68 TL'nin 21/02/2014 tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmiştir.***

*Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.*

*Dava, işveren mali mesuliyet sigorta poliçesinden kaynaklanan alacak istemine ilişkindir. Yukarıdaki özetten de anlaşılacağı üzere davacı, iş kazası sonrası SGK tarafından zarar görene yapılan ödemelere ilişkin olarak aleyhine açılan rücu davasında verilen karar sonucunda ve bu karara dayanılarak başlatılan icra takibi sonrasında SGK'ya ödemede bulunmuş, işbu davada da davacı, davalı sigortadan ödediği bu meblağı talep etmiştir. Mahkemece sigorta poliçesi kapsamında davalı sigortacının sorumluluğunun olay başına 180.000,00 TL olarak sınırlandığı kabul edilmiş ve bir olayda bir kişinin ölümü veya yaralanması söz konusu olduğunda dahi sigortacıdan bu limit dairesinde talepte bulunulacağı kabul edilerek hüküm kurulmuştur. Ancak sigorta poliçesinin incelenmesinde* ***şahıs başına teminat limitinin 60.000,00 TL olarak sınırlandırıldığı açıkça anlaşılmakta olup, bir olayda birden fazla zarar görenin bulunması halini düzenleyen "sigorta bedelinin 3 katına kadar" teminat limitinin***

***somut uyuşmazlık bakımından uygulanması mümkün değildir.*** *Mahkemece aksine düşünceyle sonuca varılması doğru olmadığı gibi davalının aynı olay nedeniyle zarar gören menfaat sahibine yaptığı ödemelerle ilgili herhangi bir değerlendirmeye yer verilmeksizin özetlenen gerekçe ile hüküm kurulması da doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.*

*SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün davalı yararına BOZULMASINA, ödediği peşin temyiz harcının isteği halinde temyiz eden davalıya iadesine, 11/12/2019 tarihinde oybirliğiyle karar verildi*[313]*."*

#### 3.9.1.1. Değerlendirme

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu karar incelendiğinde; işçinin iş kazası neticesinde yaralanarak %40 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiğinden bahisle işverenin İSS kapsamında tazminat talebiyle dava açtığı, bu davayı kazanarak, kazanmış olduğu bedelin tazminini talep ettiği görülmektedir.

Sigortacı ise işçinin geçirmiş olduğu kaza neticesinde asıl alacağın 27.377 TL olduğunu, dosyaya taraflarınca 41.674 TL ödeme yapıldığını, poliçede belirlenmiş olan kişi başı teminat bedelinin 60.000 TL olduğunu, her iki ödemede asıl alacak miktarı olan 21.000 TL'nin ödendiği ve sorumlu olduğu teminat miktarının 39.000 TL'ye indiğini savunmaktadır.

İlk derece mahkemesi tarafından yapılan değerlendirme ile, İSS'nin 09.04.2004-09.04.2005 tarihleri arasında poliçe düzenlendiği, 21.02.2014 tarihinde SGK'ya toplam 113.662,68 TL ödeme yapıldığı, poliçedeki düzenleme dikkate alındığında sigortacının poliçedeki sorumluluğun üç katına kadar çıkmasının mümkün olduğu anlaşıldığından İSS

---

[313] **Yargıtay Karar Arama,** Yargıtay 11. H. D., E.2019/1259, K.2019/8107, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml, (10.04.2022).

limitinin 180.000 TL miktarı olduğu sonucuna varılmakta, işverenin açmış olduğu dava kısmen kabul edilmektedir.

Sigorta ettiren işveren, iş kazası gerçekleşmesiyle SGK tarafından zarar görene yapılan ödemeler sonucunda açılan rücu davası neticesinde SGK'ya ödeme yaparak sigortacıdan SGK'ya ödemiş olduğu miktarı talep etmektedir. İlk Derece Mahkemesi sigortacının sorumluluğunu olay başı 180.000 TL olarak kabul etmektedir. Fakat Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin sigorta poliçesini incelemesiyle sigorta poliçesinde şahıs başına teminat limitinin 60.000 TL olarak sınırlandırıldığı anlaşıldığından, bir olayda birden fazla zarar görenin bulunması halini düzenleyen "*sigorta bedelinin üç katına kadar*" teminat limitinin uygulanması uygun görülmemektedir. Bu sebeple tek bir işçinin zarar görmüş olduğu iş kazası neticesinde poliçede yer alan üç katına kadar sigorta bedelinin uygulanamayacağından bahisle hükmün sigortacı yararına bozulmasına karar verilmektedir.

### 3.9.2. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2019/2278, K.2019/4439

*Taraflar arasında görülen davada İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen 21/06/2016 tarih ve 2014/1525-2016/622 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesinin davacı vekili tarafından istenildiği ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:*

*Davacı vekili, davacı ile Gönen Gayrimenkul Yat. İnş. San. Tic. Ltd. Şti. arasında 08/03/2006 tarihinde İzmir Menemen Ulucak mevkii, 3028 ada 2 parsel, 3029 ada 2 parsel ve 3030 ada 2 parsellerde bulunan sitede 14 adet bina inşaatının dış cephelerinde ısı mantolaması ve boyama işi konusunda bir sözleşme yapıldığını, işin ifası esnasında yaşanabilecek risklere karşı taraflar arasında 01/02/2006- 01/02/2007 tarihlerini kapsayan 3353-K-6989107 numaralı İşveren Mali Sorumluluk Sigorta poliçesi düzenlendiğini, taraflar arasında ayrıca **01/02/2006-01/02/2008 tarihlerini kapsayan 3353-M-6989106 numaralı İnşaat All Risk poliçesi de düzenlendiğini**, davacının*

*taşeron firması* ***Atersan İnş. Malz. San. Ve Tic. Ltd. Şti. ile davalı arasında 01/08/2006-01/08/2007 tarihlerini kapsayan 3353-K-6989592 numaralı İşveren Mali Sorumluluk Sigorta poliçesi de bulunduğunu, poliçelere konu inşaat çalışmaları sırasında davacının taşeron firması Atersan Ltd. Şti. çalışanı Suat Koyuncu'nun dış sıva işini yaparken düşerek vefat ettiğini, müteveffanın yakınları tarafından açılan dava sonucunda davacı tarafından icra dosyasına 269.848,47 TL ödendiğini,*** *anılan poliçeler gereğince davacının ödediği parayı sigorta şirketinden talep hakkı olduğunu, hasarın teminat dışında kaldığının ispatının davalı ... şirketine ait olduğunu,* ***taşeron firması Atersan Ltd. Şti.'nin isminin İşyeri Mali Sorumluluk Sigorta poliçesi ve İnşaat All Risk Sigorta poliçesinde sehven yazılmadığını, bu durumun fark edilmesi üzerine davalı yanın acentası tarafından sadece All Risk poliçesinde eksiklik giderilerek hiçbir ek ücret alınmadan taşeron firmanın listeye eklendiğini,*** *İşyeri Mali Sorumluluk Sigorta Poliçesi'nde taşeron firma Atersan Ltd. Şti.'nin sehven yazılmamasının davalının* ***acentesinin hatasından kaynaklandığını,*** *davalıya yapılan başvuruya rağmen davalının zararı ödemeye yanaşmadığını ileri sürerek 269.848,47 TL'nin 31/05/2013 tarihinden itibaren işletilecek avans faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir.*

*Davalı vekili, davacı şirket ile araların da 01/02/2006-01/02/2007 tarihlerini kapsayan İşveren Mali Sorumluluk Sigorta poliçesi bulunduğunu, dava konusu taleplerin İşveren Mali Mesuliyet Sigorta poliçesi kapsamında olmadığını, müteveffa* ***Suat Koyuncu'nun alt işveren Atersan Ltd. Şti.'nin personeli olduğunu, sigorta poliçesinde taşeron firmaların sayıldığını, sadece poliçede isimleri belirtilen taşeron firma personelinin iş kazası geçirmesi nedeniyle sigortalıya düşecek hukuki sorumluluğun teminat altına alındığını, Atersan şirketinin listede belirtilmediğini, İnşaat All Risk Sigorta poliçesi yönü ile Suat Koyuncu'nun 3.kişi sayılmadığından bu poliçeden doğan tazminat taleplerinin de teminat kapsamında olmadığını*** *savunarak davanın reddine karar verilmesini istemiştir.*

*Mahkemece,* ***davacı ile davalı arasında düzenlenen 3353 K 6989107 numaralı poliçede müteveffanın çalıştığı taşeron firma Atersan Ltd.Şti. yer almadığı için zararın bu poliçe kapsamında talep edilemeyeceği****, dava dışı taşeron firma Atersan Ltd.Şti. ile*

***davalı arasında düzenlenen 3353 K 6989592 numaralı poliçe kapsamında Atersan Ltd.Şti.'nin hak talep edebileceği, Atersan Ltd.Şti. tarafından ödenen bir hasar ve bu şirketin davacıya verdiği bir temlik olmadığından davacının bu poliçe kapsamında da bir hak talep edemeyeceği, yine dava dışı Gönen İnş. A.Ş. ile davalı arasında düzenlenen poliçede 3.şahıs zararlarının teminat altına alındığı, taşeron firmanın çalışanı olan müteveffa Suat Koyuncu 3.şahıs konumunda olmadığı için davacının bu poliçe kapsamında da davalıdan bir hak talep edemeyeceği*** *gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.*

*Kararı davacı vekili temyiz etmiştir.*

*1- Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin aşağıdaki bendin dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.*

*2- Davacı vekili, davacı şirketin yapımını üstlendiği inşaatta meydana gelen iş kazası sonucunda vefat eden işcinin yakınlarına mahkeme kararı ile ödediği tazminatın davalıdan tahsilini istemiştir. Dosya içerisinde yer alan İzmir 1.İş Mahkemesi'nin 2007/15 E. 2012/481 K. sayılı kesinleşmiş ilamına göre Suat Koyuncu'nun iş kazası nedeniyle* ***ölümünde taşeron Atersan Ltd. Şti.'nin %35 oranında kusurlu olduğu anlaşılmaktadır.*** *Mahkemece hükmedilen tazminatın müteselsil borçlu olarak davacı tarafından ödediği hususunda da bir ihtilaf bulunmamaktadır.*

*Davacının taşeronu olan Atersan İnş. Malz. San. ve Tic. Ltd. Şti. ile davalı ... şirketi arasında 3353-K-6989592 numaralı İşveren Mali Sorumluluk Poliçesi aktedilmiş olup* ***kural olarak bu poliçe gereğince Atersan Ltd. Şti.'nin işçisinin ölümü nedeniyle yakınlarına ödediği tazminatı poliçe kapsamında sigorta şirketinden istemesi mümkündür****. Bu itibarla davacının, taşeronu Atersan Ltd. Şti. yerine geçerek ödediği tazminatları Atersan Ltd. Şti. ile davalı arasındaki 3353-K-6989592 numaralı poliçe kapsamında Atersan Ltd. Şti.'nin kusur oranı ve poliçe sorumluluk limiti göz önüne alınarak davalıdan istemesi mümkündür.* ***Bu itibarla Atersan Ltd.Şti.'nin kusur oranı ve***

***poliçe limiti dikkate alınarak davacının Atersan Ltd.Şti. ile davalı arasındaki poliçe kapsamında isteyebileceği miktar belirlenip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken davacının anılan poliçede taraf olmadığı ve Atersan Ltd.Şti.'nin ödediği ve davacıya temlik ettiği bir alacak olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu yönden davacı yararına bozulması gerekmiştir.***

*SONUÇ: Yukarıda (1) numaralı bentte açıklanan nedenlerle davacı vekilinin sair temyiz itirazlarının REDDİNE, (2) numaralı bentte açıklanan nedenlerle davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile kararın davacı yararına BOZULMASINA, ödediği peşin temyiz harcının isteği halinde temyiz eden davacıya iadesine, 17/06/2019 tarihinde oybirliğiyle karar verildi[314].”*

#### 3.9.2.1. Değerlendirme

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu karar incelendiğinde; işveren ile sigortacı arasında 01.02.2006-01.02.2008 tarihleri arasında İSS’ye ilişkin poliçe düzenlendiği, ek olarak taraflar arasında işverenin taşeron firması ile sigortacı arasında 01.08.2006-01.02.2008 tarihleri arasında İSS’ye ilişkin poliçe düzenlendiği görülmektedir. Bahsi geçen poliçede belirtilmiş olan inşaatta poliçe süresi içinde bir işçinin iş kazası neticesinde hayatını kaybettiği ve işçinin hak sahipleri tarafından açılan dava neticesinde 269.848,47 TL’nin işveren tarafından işçinin hak sahiplerine ödediği işveren tarafından beyan edilmektedir. Poliçe gereği işverenin sigorta şirketinden, işçinin hak sahiplerine ödemiş olduğu miktarı talep etme hakkı olduğundan bahisle bu hakkını kullandığı, poliçede taşeron firmanın isminin sigorta şirketinin hatasına bağlı sehven yazılmadığı ve bu durumun fark edilmesi üzerine sigorta şirketinin hiçbir ücret talep etmeksizin bu hatasını düzelterek taşeron firmayı da poliçe kapsamındaki listeye eklediği

---

[314] Yargıtay 11. H. D., E.2019/2278, K.2019/4439, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml, (10.04.2022).

bu sebeple sigorta şirketinin poliçe gereği tazminat yükümlülüğü bulunduğu gerekçesiyle dava açıldığı görülmektedir.

Sigorta şirketi hayatını kaybeden işçinin taşeron firmaya ait çalışan olması ve poliçede taşeron firmanın bulunmadığı, dolayısıyla bu durumun teminat kapsamında olmadığı gerekçesiyle davanın reddini talep etmektedir. İlk Derece Mahkemesi hayatını kaybeden işçinin taşeron firmada çalıştığı ve işveren ile sigorta şirketi tarafından düzenlenmiş olan ilk poliçe kapsamında işverenin herhangi bir hak talep edemeyeceği yönünde karar vermektedir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından yapılan inceleme neticesinde; taşeron firmanın iş kazası neticesinde %35 oranında kusurlu olduğu anlaşıldığından mahkemece işçinin hak sahipleri lehine hükmedilmiş olan tazminatta müteselsilen taşeron firmanın da sorumlu olacağı saptanmaktadır. İşverenin taşeronu olan şirket ile sigorta şirketi arasında poliçe gereği işverenin, işçinin ölümü nedeniyle yakınlarına ödemiş olduğu tazminatı sigorta şirketinden istemesi mümkün görülmektedir. Taşeronun kusur oranı ve poliçe limiti göz önünde bulundurulduğunda İlk Derece Mahkemesinin taşeron firmanın poliçeye taraf olmadığından bahisle davayı reddetmesi uygun bulunmayarak ilgili karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından işveren yararına olacak şekilde bozulduğu görülmektedir.

### 3.9.3. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2013/17468, K.2014/6695

*"Taraflar arasında görülen davada ... 6. Asliye Ticaret Mahkemesi'nce verilen 02.05.2013 tarih ve 2011/210-2013/265 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesi davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:*

*Davacı vekili, müvekkilinin hizmet akdi ile çalıştığı dava dışı Canberk İnşaat firmasında* ***26/07/2004 tarihinde, çalışma sırasında geçirdiği kaza nedeniyle %34 oranında malul kaldığını,*** *işveren firmanın üçüncü şahıs mali mesuliyet poliçesini*

*düzenleyen davalı ... şirketinin poliçe limitleri dahilinde müvekkiline ödeme yapmadığını ileri sürerek 7.850 TL tazminatın faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.*

*Davalı vekili, müvekkilinin davacının çalıştığı firmanın inşaat sigorta poliçesini düzenlediğini,* ***bu poliçenin 3. şahısların uğrayacağı zararları temin ettiğini, iş yerinde çalışanların iş kazalarını kapsamadığını savunarak****, davanın reddini istemiştir.*

*Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre,* ***TOKİ ile Kontaş Canber Adi Ortaklığı arasında akdedilmiş olan sözleşme şartlarının 31.2. maddesi gereği müteahhidin işveren mali mesuliyet poliçesi yaptırması gerektiği, dava dışı şirketin işveren mali mesuliyet poliçelerinin ... Sigorta A.Ş. ve ...Sigorta A.Ş. tarafından tanzim edildiği, dava konusu kaza tarihi 26/07/2004 tarihi itibariyle davalı ... şirketi tarafından düzenlenmiş işveren mali mesuliyet poliçesi bulunmadığı gerekçesiyle*** *davanın reddine karar verilmiştir.*

*Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.*

*Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.*

*SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı bakiye 0,90 TL temyiz ilam harcının temyiz edenden alınmasına, 07.04.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi*[315]*."*

---

[315] Yargıtay 11. H. D., E.2013/17468, K.2014/6695, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml, (10.04.2022).

#### 3.9.3.1. Değerlendirme

İşçi, çalışmış olduğu inşaat firmasında 26.07.2004 tarihinde iş kazası geçirerek %34 oranında malul kalmakta, işveren firma ile sigorta şirketi arasındaki İSS poliçesine dayanarak sigorta şirketinin işçiye 7.850 TL tazminat ödemesini yapmadığından bahisle dava açıldığı görülmektedir.

Sigorta şirketi İSS'ye ait düzenlenmiş olan poliçenin işveren şirket ile sigorta şirketi arasında düzenlendiği, bu poliçede üçüncü şahısların uğrayacağı zararları teminat kapsamına alındığı, işçinin ilgili işveren şirkette çalışıyor olmasından bahisle bu zararın poliçe kapsamında olmadığını ileri sürmektedir.

İlk Derece Mahkemesi yapmış olduğu poliçe incelemesinde 26.07.2004 tarihinde işveren şirketle sigorta şirketi arasında düzenlenmiş olan İSS poliçesinin bulunmadığı, dolayısıyla bu zararın sigorta şirketi tarafından karşılamasının gerekli olmadığından bahisle davanın reddine karar vermektedir.

Yargıtay 11. Hukuk Mahkemesi yapmış olduğu imceleme neticesinde İlk Derece Mahkemesinin vermiş olduğu kararın hukuka uygun olduğundan bahisle İlk Derece Mahkemesinin kararını onadığı saptanmaktadır.

### 3.9.4. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2013/16889, K.2014/1273

*"Taraflar arasında görülen davada ... 2. Asliye Ticaret Mahkemesi'nce verilen 15/02/2012 gün ve 2010/614-2012/69 sayılı kararı onayan Daire'nin 29.04.2013 gün ve 2012/10343 - 2013/8491 sayılı kararı aleyhinde davalı vekili tarafından karar düzeltilmesi isteğinde bulunulmuş ve karar düzeltme dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dosya için düzenlenen rapor dinlenildikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:*

*Davacı vekili, davalı ... şirketi tarafından, işveren mali mesuliyet sigorta poliçesi teminatı kapsamına alınan ... ....* ***Otoyol İnşaatı işinde, 11.03.2000 tarihinde meydana***

***gelen iş kazası sonucu vefat eden taşeron işçisi dava dışı 3. şahıs .. ... mirasçılarına bağlanan gelirlerin tahsili talebi ile*** *.... tarafından ... İş Mahkemesi nezdinde açılan davanın karara bağlanıp, Yargıtay onamasından geçerek kesinleşmesi üzerine, kurumun 24/06/2010 tarihli yazısına istinaden 14/07/2010 tarihinde 15.209,26 TL ödendiğini, davalı ...* ***şirketinin vefat eden işçinin taşeron işçisi olması sebebi ile zararın teminat kapsamında olmadığından bahisle haksız olarak ödeme yapmaması üzerine icra takibi başlatıldığını davalının takibe haksız olarak itiraz ettiğini*** *iddia ederek davalının itirazının iptalini ve % 40 icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep ve dava etmiştir.*

*Davalı vekili davacının talebinin taraflar arasında akdedilen İşveren Mali Mesuliyet Sigorta Poliçesi 1. maddesi gereği teminat kapsamı dışında olduğunu, talebin poliçe ile teminat verilmeyen taşeronlardan ...'a ait işyeri sigortalılarından....'ın zarar görmesine ilişkin ödemeye dayandığını, ilgili kişinin sigortalıya hizmet akdi ile bağlı kişilerden olmadığı, poliçede yer alan* ***"rücu hakkı: 10 taşerondan fazla" hükmün poliçenin taşeron firmayı kapsadığı anlamında olmayıp, poliçeye göre ödeme yapan müvekkili şirketin kusuru varsa taşeron firmaya rücu hakkını düzenleyen bir madde olduğunu savunarak*** *davanın reddini istemiştir.*

*Mahkemece, toplanan kanıtlara göre,* ***davalının poliçede yer alan özel şartın yoruma açık bırakıldığı, bunun yanında sigortalının teminatlar konusunda açıkça bilgilendirilmemiş olmasının da aydınlatma yükümlülüğüne aykırı olup, sigortacı kusuru olduğu Poliçe ile 700 işçi için teminat alınmış olduğu, ancak bu 700 işçinin nitelik ve kimlikleri belirtilmeyerek ekli listeler ve zeyilnamelerin ibraz edilmediği, poliçenin yazılım tekniğinin yanıltıcı nitelikte olması ve teminatın nevini anlamak için yorum gerektirmesi olguları bir arada ele alındığında bilgilerin sigortalıyı yanıltıcı ve 10 taşerondan fazlası için rücu hakkı olmak kaydı ile teminatının bulunduğu izlenimini doğurduğu, dolayısıyla 5684 S.K m 11/3 gereği 01.06.2007 tarihinde yürürlüğe giren Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin 5 ve 7 maddesi ve daha genel nitelikte bulunan M.K.'nun 2. maddesi gereği, davacının sigortacıya rücu edebileceği gerekçesiyle davanın kabulüne dair tesis edilen karar, davalı vekilinin temyizi üzerine, Dairemizce onanmıştır.***

*Davalı vekili, karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre, davalı vekilinin HUMK'nın 440. maddesinde sayılan hallerden hiçbirisini ihtiva etmeyen karar düzeltme isteğinin reddi gerekir.*

*SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davalı vekilinin karar düzeltme isteğinin HUMK'nın 442. maddesi gereğince REDDİNE, aşağıda yazılı bakiye 01,95 TL karar düzeltme harcının ve 3506 sayılı Yasa ile değiştirilen HUMK'nın 442/3. maddesi hükmü uyarınca takdiren 228,00 TL para cezasının karar düzeltilmesini isteyenden alınarak hazineye gelir kaydedilmesine, 21.01.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."*[316]

#### 3.9.4.1. Değerlendirme

İşverene ait inşaat şirketinde 11.03.2000 tarihinde iş kazası meydana gelmekte, iş kazası sonucunda taşeron işçisi hayatını kaybetmektedir. Taşeron işçinin mirasçılarının talebi üzerine SGK 15.209,26 TL ödeme yapmaktadır. Sigorta şirketi, hayatını kaybeden işçinin taşeron işçi olması sebebiyle ve İSS kapsamındaki poliçenin teminat kapsamı dışında olduğundan ve poliçede yer alan "*rücu hakkı: 10 taşerondan fazla*" şeklindeki hükmün taşeron firmayı kapsadığı anlamına gelmeyerek poliçeye ödeme yapan şirketin kusuru varsa taşeron firmaya rücu hakkının düzenlendiğinden bahisle davanın reddini talep etmektedir.

İlk Derece Mahkemesinin değerlendirmesi ve poliçeyi incelemesi neticesinde sigorta şirketinin poliçede yer alan özel şartı yoruma açık bir biçimde bıraktığı ve sigorta ettireni teminatlar konusunda açıkça bilgilendirmeyerek aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edildiğinden bahisle sigorta şirketinin kusurlu olduğuna karar vermektedir. Bunun yanı sıra poliçenin 700 işçi için teminat kapsamında olduğu fakat bu 700 işçinin

---

[316] Yargıtay 11. H. D., E.2013/16889, K.2014/1273, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml, (10.04.2022).

kimliklerinin belirtildiği zeyilnamelerin işveren şirket tarafından sigorta şirketine ibraz edilmemesi sebebiyle burada yorum gerektirdiğinden bahisle on taşerondan fazlası için rücu hakkı olmak kaydıyla teminatın olduğunun kabul edilmesi yönünde karar vermektedir.

Sigorta şirketinin temyiz talebi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi bu talebi reddederek İlk Derece Mahkemesinin kararını yerinde bulunmaktadır.

### 3.9.5. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2016/7325, K.2017/4774

*"Taraflar arasında görülen davada ...1. Asliye Ticaret Mahkemesi'nce verilen 14/12/2015 tarih ve 2015/200-2015/1225 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesi davalı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:*

*Davacı vekili;* ***müvekkilinin yapmış olduğu fabrika inşaatı sırasında 23/11/2010 tarihinde iş kazası nedeniyle... adlı işçinin hayatını kaybettiğini, ölen işçinin mirasçıları tarafından tazminat davası açıldığını, bu davada müvekkilinin 167.990 TL ödemesine karar verildiğini, bundan dolayı ödeme yapmak zorunda kaldıklarını, davalı ile aralarındaki işveren sorumluluk sigortası kapsamında davalıdan talepte bulunduklarını, önceden de diğer tazminat davasını davalıya ihbar ettiklerini, ancak davalının zararın teminat dışında kaldığını iddia ederek ödeme yapmaktan kaçındığını,*** *bunun kanuna ve poliçe genel şartlarına aykırı olduğunu fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 1.000 TL'nin davalıya ihbar edildiği tarihten itibaren işletilecek reeskont faiziyle birlikte davalı ... şirketinden tazminine karar verilmesini talep ve dava etmiş;*

*10.11.2015 tarihli ıslah dilekçesi ile talebini 273.580,90 TL'ye yükseltmiştir.*

*Davalı vekili;* ***davacı ile aralarında 28/06/2010 - 28/06/2011 tarihleri arasında geçerli işveren mali mesuliyet kombine poliçesine göre limitin 200.000 TL olduğunu,***

***poliçede taşeron firma işçilerinden kaynaklanan bir kazaya teminat verilmediğini, İşveren Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.1 uyarınca sadece sigortalı işverene hizmet akdi ile bağlı olanların dahil olduğunu, sorumluluk halinde ancak davacının kusuru oranında mesul olabileceklerini savunarak*** *davanın reddini istemiştir. Mahkemece iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; davacı ile davalı ... şirketi arasında 28/06/2010-28/06/2011 tarihleri arasında geçerli olan işveren mali mesuliyet kombine sigorta sözleşmesinin yapıldığı, ...1. İş Mahkemesinin kesinleşen ilamına göre... isimli işçinin* ***23/11/2010 tarihinde meydana gelen iş kazası neticesinde vefat ettiği, bu kazada asıl işveren davacının %30 oranında kusurlu bulunduğu ve bundan dolayı da maddi ve manevi tazminattan sorumlu tutulduğu, poliçede sigorta şirketinin sorumluluğunun genel şartlarda var olan ve işverene mutlaka bir hizmet sözleşmesiyle bağlı olma şartının, sigortalının adresi ve faaliyet alanı yazılı işyerindeki mutatişletme faaliyetleri sırasında ve poliçe süresi içerisinde SGK'ya tabi olarak çalışan personelin sadece mutat olarak yaptıkları işin ifasına bağlanarak genişletildiği, buna göre asıl işveren-alt işveren ilişkisi içinde yer alan da dahil olmak üzere mutat faaliyet alanı içinde iş yapan herkesin bu sigorta poliçesinin teminatı kapsamı içinde olduğunun kabul edildiği, iş kazasına ilişkin mahkeme kararı ve Yargıtay ilamının da esasen bu iş kazasını mutat işletme faaliyeti içinde saydığı, davalı ... şirketinin söz konusu sigorta poliçesi hükümleri nedeniyle maddi tazminat limiti olan 200.000,00 TL, manevi tazminat limiti olan 100.000,00 TL miktarlarla sınırlı olarak davacıya karşı borçlu ve sorumlu olduğu, davacı şirket dava dışı vefat edenin yakınına kesinleşen ilam nedeniyle ödediği 167.990,00 TL'si maddi, 80.000,00 TL'si de manevi tazminata ek olarak avukatlık ücretleri de dahil 25.490,90 TL dava masraflarını da davalıdan talep edebileceği gerekçesiyle davanın kısmen kabulü*** *ile 273.480,90 TL'nin 29/05/2012 tarihinden itibaren işleyecek değişen oranlarda reeskont faizi ile birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmiştir.*

*Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.*

*1- Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, ...1. İş Mahkemesinin 2011/50 esas 2013/865 karar sayılı ilamının kesinleşmiş olmasına ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2/6. maddde hükmüne göre, davalı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazları yerinde değildir.*

*2- Dava, İşveren Mali Mesuliyet Sigorta Poliçesine dayalı tazminat istemine ilişkin olup, mahkemece, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Dosya kapsamında bulunan İşveren Mali Mesuliyet Sigorta Poliçesine göre şahıs başı sigorta limiti 200.000,00 TL olup İlişik* ***Klozlar ve Limitler başlıklı kısımda da belirtildiği üzere manevi tazminat talepleri de poliçe süresince 100.000,00 TL limit ile teminat kapsamına alınmıştır. Ancak, mahkemece manevi tazminat limitinin şahıs başı sigorta limitine dahil olduğu ve poliçenin toplam sorumluluk üst limitinin 200.000 TL olduğu gözetilmeksizin, 200.000,00 TL şahıs başı teminat limitine ek olmak üzere 100.000,00 TL de manevi tazminat teminatı olduğu, böylece toplam poliçe limitinin 300.000,00 TL olduğu sonucuna varılarak yazılı şekilde tahsil hükmü kurulmuştur. Bu durumda mahkemece poliçede belirtilen teminat limitini aşacak şekilde 278.480,90 TL üzerinden davanın kısmen kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir****.*

*SONUÇ: Yukarıda (1) nolu bentte açıklanan nedenlerle davalı vekilinin sair temyiz itirazlarının reddine; (2) nolu bentte açıklanan nedenlerle hükmün davalı yararına BOZULMASINA; ödediği peşin temyiz harcının isteği halinde temyiz edene iadesine, 27/09/2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi*[317]*."*

#### 3.9.5.1. Değerlendirme

İşverenin yapmış olduğu fabrika inşaatı esnasında 23.11.2010 tarihinde iş kazası gerçekleşerek bir işçinin hayatını kaybetmesiyle, ölen işçinin mirasçılarının açmış olduğu

[317] Yargıtay 11. H. D., E.2016/7325, K.2017/4774, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml, (10.04.2022).

dava neticesinde işveren 167.990 TL ödeme yapmaktadır. İşveren, sigorta şirketi ile aralarında bulunan İSS poliçesine dayanarak sigorta şirketinden tazminat talep etmekte, sigorta şirketi ilgili zararın teminat dışında kaldığından bahisle ödeme yapmaktan kaçınmaktadır. 10.11.2015 tarihinde işveren ıslah dilekçesiyle talebini yenileyerek davalıya ihbar tarihinden itibaren işleyecek olan reeskont faiziyle birlikte 237.580, 90 TL talep etmektedir.

Sigorta şirketi, işveren ile aralarında 28.06.2010-28.06.2011 tarihleri arasında geçerli İSS poliçe limitinin 200.000 TL olduğu ve poliçede taşeron firma işçilerinin kaza geçirmesi halinde bu durumun teminat kapsamında olmadığından bahisle davanın reddini talep etmektedir.

İlk Derece Mahkemesinin incelemesinde, işverenin iş kazasında %30 kusurlu bulunduğu ve bundan dolayı maddi ve manevi tazminattan sorumlu tutulduğu, poliçede işverene mutlaka bir hizmet sözleşmesi ile bağlı olma şartının asıl işveren alt işveren ilişkisi kapsamına da dahil edilerek genişletildiği ve dolayısıyla teminat kapsamında kabul edileceği saptanmaktadır. Teminat limiti olan 200.000 TL ile manevi tazminat limiti olan 100.000 TL ile sigorta şirketinin işverene karşı sorumlu olduğundan bahisle 167.990 TL maddi 80.000 TL manevi tazminatla birlikte 25.490,90 TL avukatlık ücretleri ve dava masrafları da dahil olacak şekilde toplam 273.480,90 TL'nin reeskont faizi ile birlikte işverene verilmesine karar verilmektedir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin yapmış olduğu inceleme neticesinde; işveren ile sigorta şirketi arasındaki İSS poliçesine bakıldığında şahıs başı poliçe limitinin 200.000 TL olduğu, manevi tazminat taleplerinin ise 100.000 TL limit ile teminat altına alındığı görülmektedir. Fakat maddi ve manevi tazminat limitlerinin toplam değerinin 300.000 TL sigorta limiti olarak değerlendirilmesi doğru bulunmayarak, poliçe limitindeki şahıs başına toplam limitin teminat limitini aşacak şekilde 278.480,90 TL olarak karar verilmiş olmasının bozmayı gerektirdiğinden bahisle bozma kararı verilmektedir.

# SONUÇ

Sosyal güvenlik, bireylerin karşılaştıkları veya karşılaşabilecekleri maddi ve manevi tüm risklere karşı güvence sağlamaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin temel amacı budur. İş kazası ise; bahsi geçen bu riskler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında iş kazası; "*sigortalı işçinin, işverene ait işyerinde çalıştığı esnada dıştan gelen bir etkenle zarara uğraması*" olarak ifade edilmektedir. Mevzuat gereği kazanın iş kazası sayılabilmesi için işçinin sigortalı olması, beklenmedik bir kazanın gerçekleşmesi, kazanın yapılan iş ile ilgili olması, ortaya maddi bir zararın çıkması gerekmektedir. Zararın ortaya çıkması durumunda ise zarar tek başına kabul edilmemektedir. Ortaya çıkan zarar ile kaza arasında illiyet bağının kurulması gerekmektedir. Buradaki illiyet bağının kurulmasına ilişkin en güçlü karine ise kazanın işyerinde meydana gelmesidir.

SSGSSK gereği iş kazası meydana geldikten sonra, sigortalıya veya hak sahiplerine yönelik maddi ve manevi edimler sağlanmaktadır. Ancak sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında karşılanan bu edimlerin üstünde kalan kısmı işverenin işçiye karşı sorumluluğunu doğurmaktadır. Böylelikle gelişen teknoloji ve bunun getirisi olan tehlikeleri de göz önüne alındığında önemli bir sigorta sistemi olan sorumluluk sigortaları karşımıza çıkmaktadır. Özel bir sigorta türü olan sorumluluk sigortaları sigorta ettiren gerçek veya tüzel kişinin kendi veya himayesinde bulunanların kusurlu davranışları neticesinde üçüncü kişilere verdikleri zarar nedeniyle mal varlığının pasifinde gerçekleşebilecek herhangi bir artış rizikosunu, ödenen prim karşılığında sigortacıya aktarılmasını hedeflemektedir. Sorumluluk sigortaları zarar sigortası niteliğindedir, dolayısıyla sebepsiz zenginleşme yasağı benimsenmektedir.

Sorumluluk sigortalarında bazı sigortalar sorumlu olan kişinin tek başına gideremeyeceği kadar büyük olduğundan zorunlu sigorta yaptırarak tazminatın sigorta şirketi tarafından ödenmesi sistemine dahildir. Bazı sigortalar bakımından ise sigorta yaptırıp yaptırmamak seçime bağlı kılınan sigortalardır.

İSS; isteğe bağlı kılınan, iş kazası gerçekleştiğinde SSGSSK kapsamında karşılanan sosyal sigortanın üstünde kalan kısmı destekleyici biçimde teminat altına alan sigorta türüdür. Sosyal sigortanın amacı iş kazası neticesindeki zararın SGK tarafından karşılanması olmakla birlikte SGK'nın sağladığı yardımların üstünde kalan miktarlar ve SGK tarafından rücu edilen miktarlar İSS tarafından teminat kapsamına alınmaktadır. İSS'nin kapsamında dava masrafları ve avukatlık ücreti de bulunmakta, sigortacı bu hususları da teminat kapsamına dahil etmektedir.

İSS'de riziko zararın ortaya çıkma ihtimalini içinde barındıran olayların gerçekleşme ihtimalidir. Sigorta bedeli poliçe kapsamında belirlenen ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalıya ödenen azami miktardır. İSS bakımından poliçenin kapsamı ve teminat limiti büyük önem arz etmektedir. Çalışmanın 3. kısmında sunulan Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin kararlarından da anlaşılacağı üzere poliçenin kapsamının belirlenmesi sigortacı ve sigorta ettiren bakımından önem arz etmektedir. Teminat limitinin şahıs bakımından üst limiti, taşeron veya üçüncü kişilerin poliçe kapsamında yer alması gibi hususlar zararın ne ölçüde karşılanacağını doğrudan belirleyen unsurlardır. Böylelikle; mutlak teminat dışında bırakılmış olan haller dışında poliçeye eklenecek olan haller sigorta ettiren bakımından büyük bir avantaj sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra poliçede belirtilen azami miktar, iş kazası ortaya çıktığında sigortacının tamamını ödemesi gereken miktar olmamaktadır. Bu husus çok önemlidir; sigorta ettirenin sigorta limitini öne sürerek sebepsiz zenginleşmesinin önüne geçilmekte, sigortacı ise belirsizlikten kurtularak gerçek zararı ödemektedir.

# KAYNAKÇA


AĞAMOĞLU, Mehmet. "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Yapısı ve Kayıt Dışı İstihdamın İncelenmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Bursa Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021).

AKEL, Ömer. "5510 Sayılı Kanun'a Göre İş Kazası Sayılan Haller ve İş Kazasının Bildirilmesi", (**Yüksek Lisans Tezi,** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).

AKIN, Levent. İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.

ALICI, Özlem. "Son Değişiklik ve Reformlar Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin İncelenmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013).

ALPER, Yusuf. **Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, Sosyal Sigortalar Hukuku**, 8. Baskı, Bursa: Dora Yayınevi, 2016, (Sosyal Sigortalar Hukuku).

ALPER, Yusuf. **Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK, BAĞ-KUR),** 3.Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000, (Türkiye'de Sosyal Güvenlik).

ALTIN, İsmail. "Sosyal Güvenlik Sistemi Ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Süreç Analizi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

ANTALYA, Gökhan O. **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, 1. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2012.

ARICI, Kadir. **İş Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri,** Ankara: Sargın Ofset, 1999.

ARICI, Kadir. **Sosyal Güvenlik**, 4. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2015.

ARICI, Kadir. **Türk Sosyal Güvenlik Hukuku.** Ankara: Gazi Kitabevi, 2015, (Türk Sosyal Güvenlik).

ARITAN, Ali Ekrem ve Melike ATAMAN. "Kaza Oranları Hesaplamalarıyla İş Kazası Analizi", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Fakültesi Dergisi**, Sayı.17, 2017, ss.239-246.

ASLANKÖYLÜ, Resul. "Mülga 506 Sayılı ve Mer'î 5510 Sayılı Kanunlarda İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası", **Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Cilt.14, Sayı.1, (2015), ss.1-15.

ATALAY, Merve. "Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, 2019).

ATAMER, Kerim. "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş", **BATİDER**, Cilt.XXVII, Sayı.1, Ankara, (2011), ss.21-106.

ATICI, Ali. "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", (**Yüksek Lisans Tezi,** Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, 2010).

AYAR, Zeynep. "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası, Tanımı, Unsurları ve Kuruma Bildirilmesi", **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt.3, Sayı.2, 2014.

AYDIN, Esma. "Otomotiv Yan Sanayi Tesislerinde İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemlerinin Uygulaması", (**Yüksek Lisans Tezi**, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2012).

AYHAN, Abdurrahman. "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri", **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt. 2, Sayı.1, Mart, (2012).

AYTAÇ, Serpil. "İş Kazalarını Önlemede Güvenlik Kültürünün Önemi", **Türkmetal Dergisi,** Ekim-Kasım, (2011), ss.1-8.

BİNGÖL, Serkan. "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu", (**Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

BOLATOĞLU, Bolat. **Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenlerin Hukuki Sorumluluğu**, Ankara: Kazancı Hukuk Yayınları, 1983.

BOZKURT, Tamer. **Ticaret Hukuku-Sigorta Hukuku**, C. IV, 9. Basım, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.

CAN, Mertol. **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2005.

CANİKLİOĞLU, Nurşen. "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri (Kısa Vadeli Sigortalar)", **Çalışma ve Toplum Dergisi,** Cilt.1, Sayı.8, (2006).

CEYLAN, Hüseyin. "Türkiye'deki İş Kazalarının Genel Görünümü Ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması", **International Journal of Engineering Researchand Development**, Cilt.3, Sayı.2, (2011), ss.18-24.

COŞKUN DURMUŞ, Deniz Eylem. "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Rücu Hakkı", (**Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).

**Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği,** Resmi Gazete Kabul Tarihi.11/10/2008, Sayı.27021.

ÇAVUŞOĞLU, Olgun. "Ekolojik Hasar Sorumluluk Sigortası", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü), 2010.

ÇEKER, Mustafa. **6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku**, Adana: Karahan Kitabevi, 2014.

ÇENBERCİ, Mustafa. **Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi**, Ankara: Olgaç Matbaası, Ankara.

DEMİRAĞ, İsmet. **Hukuki Yönleri İle İşveren Sorumluluk Sigortası**, 1. Baskı, İstanbul: Aristo Yayınevi, 2022.

DEMİRCİOĞLU, A. Murat ve Ali GÜZEL. **İşverenin Sosyal Sigorta Yükümlülükleri ve Sorumluluğu**, İstanbul: Ticaret Odası Yayınları, 2002.

DEMİRCİOĞLU, A. Murat ve Hasan Ali KAPLAN, **Sorularla İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku,** 1. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2016.

DİLİK, Sait. **Yeni Sosyal Güvenlik Kitabı,** 1. Basım, Ankara: Yeni Asya Yayınları, 1991.

DURU, Neslihan. **"**Mesleki Sorumluluk Sigortalarından Hekim Mesleki Sorumluluğunun Türkiye'deki ve AB'deki Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006).

EORUSTAT, "Accident at Work", **Statistics Explained, Glossary**, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Accident_at_work, (03.03.2022).

ERDEMOĞLU, Deniz. "Türk Özel Hukukunda Tehlike Esasına Dayanan Sorumluluk", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).

EREN, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.

ERGEN, Zuhal ve İbrahim ORGAN. "Parafiskal Gelirlerin Mahiyeti ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler" **Sosyal Güvenlik Dünyası**, Cilt.10, Sayı.47, Ocak-Şubat, (2008).

GÖKBAYRAK, Şenay. "Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, Sayı.2, (2010), ss.141-162.

GÖKCAN, Hasan Tahsin. **Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

GÜNER, Ramazan. "Türkiye'de Yapılan Düzenleyici Reformlar: Sosyal Güvenlik Reformunun Ekonomiye Etkileri", (**Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016).

GÜNEREN, Ali. **İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

GÜRBÜZ, Recep. **Sosyal Güvenliğin Finansmanı,** Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2009.

GÜVERCİN, Cemal H. "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi", **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası,** Cilt.57, Sayı.2, (2004), ss.89-95.

GÜZEL, Ali ve Ali Rıza OKUR. **Sosyal Güvenlik Hukuku,** 2.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 1990.

GÜZEL, Ali, Ali Rıza OKUR ve Nurşen CANİKLİOĞLU. **Sosyal Güvenlik Hukuku**. 17. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2018.

**İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**.

**İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu.** Kanun No.6331, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 20/6/2012, (6331 sayılı İSGK).

İZVEREN, Adil. **Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1968.

KABATAŞ, Yaşar. **Sosyal Güvenlik Kurumunun Sağlık Harcamalarının Denetimi ve Stratejik Bir Model Önerisi,** İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2010.

KAHYA, Mehmet. **Hukuki Sorumluluk ve Sorumluluk Sigortaları**, İstanbul: Sigorta Denetleme Kurulu Yayını, 1992.

KANTARCI, Hasan Bülent. "Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye'de Zorunlu Askerlik Hizmeti", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Cilt.6, Sayı.10, (2003), ss.75-85.

KARADAĞ ERDEM, Bilge. "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi ve Yapısal Düzenlemelerin Etkinliği" (**Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

KARATEKİN, Neslihan Sündüs. "İşveren Sorumluluk Sigortasının Sosyal Güvenlik Sistemindeki Yeri ve Sigorta Sektöründe Uygulanması", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006).

KAYAR, İsmail. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri,** 9. Bası, Ankara: Seçkin Yayınları, 2014.

KAYDU, Zerrin. "Bireysel Emeklilik Sisteminde Tüketici Profillerinin Farklılaşması: Antalya ve Isparta İllerinin Karşılaştırılması Örneği", (**Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006).

KAYNAR, Uğur. "İsrail Sosyal Güvenlik Sistemi ve Türkiye Sosyal Güvenlik Sistemi İle Karşılaştırılması", (**Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, 2018).

**KAZANCI.** İçtihat Bilgi Bankası.

KENDER, Reyagan. "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Yeni Genel Şartları Hakkında", **İKÜHFD**, Cilt.XVI, Sayı.2, İstanbul (2017), ss.107-150.

KERÇ, Elif. "Türk Sigorta Sektöründe Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortalarının İstatistiksel Analizi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2018).

KILIÇOĞLU, Ahmet M. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 19. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2015.

KİTAPÇI, İsmail. "Sosyal Devlet Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Reform Arayışları", (**Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip. "Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Gelişmeler", **Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu**, Ankara, 21-22 Ekim 1977, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1980.

KOÇ, Muzaffer ve Nihat AKBIYIK. "Türkiye'de İş Kazalarının Maliyetleri ve Çözüm Önerileri", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt.2, Sayı.2, (2011), ss.129-175.

KORKUSUZ, Refik ve Suat UĞUR. **Sosyal Güvenlik Hukuku,** Son Mevzuata Göre Geliştirilerek Güncellenmiş 4. Baskı, Bursa: Ekin Yayıncılık, 2015.

KUĞUOĞLU, Dilşad. "İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko" (**Yüksek Lisans Tezi**, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

MAKAL, Ahmet. **Türkiye'de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1946-1963,** Ankara: İmge Kitabevi, 2002.

NOMER, Haluk Nami. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011.

OĞUZMAN, Kemal ve Turgut ÖZ. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2**, 10.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.

OMAĞ, Merih Kemal. "Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı", Prof. Dr. Ergun

ÖLMEZ, Fatih. "İşveren Sorumluluk Sigortası", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt.22, Sayı.3, 2006.

ÖNEN'e Armağan, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,** 2003, ss.253-262.

ÖZDAMAR, Mehmet ve Burak DOĞAN. **Sigorta Hukuku,** Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

ÖZYAR, A.Tolga. "İşveren Sorumluluk Sigortası", (**Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1997).

REİSOĞLU, Safa. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011.

RUHİ, A. Cemal. **Sözleşmeler Hukuku**, Cilt.I, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013.

**SGK Genelgesi,** 2015/23 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranları Tespit İşlemleri.

**SGK Genelgesi,** 2016/21 Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri, (2016/21 Sayılı Genelge).

SOPACI ÖZTUNA, Birgül. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,** Cilt.18, Sayı.2, 2012, ss.699-723.

SOPACI ÖZTUNA, Birgül. **Yönetici Sorumluluk Sigortası D&O-Sigortası,** Gözden Geçirilmiş 2. Tıpkı Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.

**Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği,** (SSİY).

**Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**. Kanun No.5510, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 31/5/2006, (5510 sayılı SSGSSK).

SOYDAN, Tuğçe. "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşveren ve Üçüncü Kişilerin SGK Karşısındaki Sorumluluğu", (**Yüksek Lisans Tezi,** Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021).

SÖZER, Ali Nazım "Sağlıkta Dönüşüm Projesi ve Genel Sağlık Sigortası", **TISK Akademi**, Cilt.1, Sayı.1, (2006), ss.46-56.

SÖZER, Ali Nazım. **İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,** Güncellenmiş 3. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017.

SÜMER, Haluk Hadi. "Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası Mıdır?", **Çimento İşveren**, Cilt.11, Sayı.4, (1997), ss.6-13.

ŞAKAR, Münir. **Sosyal Sigortalar Uygulaması,** 12.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2017.

ŞENOCAK, Kemal. "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, Sayı.58, Cilt.1, (2009).

ŞENOCAK, Kemal. **Mesleki Sorumluluk Sigortası –Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2000.

TANDOĞAN, Haluk. **Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet),** 1961 yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

TAŞAR, Sultan Gözde. "Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası", (**Yüksek Lisans Tezi,** Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011).

**TDK Türkçe Sözlük**. http://sozluk.gov.tr/ (06.03.2022).

**Terörle Mücadele Kanunu,** Kanun No.3713, Kabul Tarihi: 12/4/1991.

TOPALOĞLU, Sıddık ve Faruk CINKI, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı", **Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu,** 1 Kasım, (2014).

TUNCAY, A. Can ve Ömer EKMEKÇİ. **Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, Yenilenmiş 19. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2017.

TUNÇOMAĞ, Kenan. **Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar**, 3. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1990.

**Türk Borçlar Kanunu.** Kanun No.6098, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 11/1/2011, (6098 sayılı TBK).

**Türk Hukuk Lügati**. 3. Baskı, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1991.

**Türk Medeni Kanunu.** Kanun No.4721, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 22/11/2001.

**Türk Ticaret Kanunu.** Kanun No.6102, Resmi Gazete Kanun Tarihi: 13/1/2011.

**Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**. Kanun No.2709, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 18/10/1982, (1982 Anayasası).

**Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**. Kanun No.334, Resmi Gazete Kabul Tarihi: 9/7/1961, (1961 Anayasası).

ULAŞ, Işıl. **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları,** 8. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

ULUÇAY, Lale Kübra. "Sosyal Güvenlik Sisteminin Aktüeryal Denge Analizi", (**Yüksek Lisans Tezi**, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020).

UYAR, Turgut. **İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Temel Kavramlar, Yargılama,** Ankara: Olgaç Matbaası, 1980.

VARLIK, Ali Bilgin. "Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım", **Avrasya Terim Dergisi**, Sayı.1, Cilt.2, 2013, ss.114 – 129.

**Yargıtay Karar Arama**, https://karararama.yargitay.gov.tr/.

YAŞAR, Gizem. "İşveren Açısından İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından Doğan Hukuki Sorumlulukta Kaçınılmazlık İlkesi", (**Yüksek Lisans Tezi,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

YAVAŞİ, Mahmut. **Kara Taşıtları Sigortaları**, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2019.

YAZGAN, Turan. **İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik: Ders Notları**, 2.Baskı, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 2011.

YENİHAN, Bora. "Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya'da ve Türkiye'de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme", **Yönetim Bilimleri Dergisi,** Cilt.15, Sayı.30, (2017), ss.177-196.

YILMAZ, Ejder. **Hukuk Sözlüğü**, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Basımevi, 2011.